

A
HÁROM NARANCS
PALOTÁJA

SPANYOL
NÉPMESÉK

Válogatta, fordította és az utószót írta
BOGLÁR LAJOS
A HÁROM NARANCS PALOTÁJA

SPANYOL NÉPMESÉK
EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1963

A HÁROM NARANCS PALOTÁJA

(Alange)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy anya, annak pedig egy legény fia. Az anya igen akarta volna, hogy a fia házasodjék, de az nem talált kedvére valót a helybéli lányok között. Egy napon meghallotta, amint éppen egy öreg boszorkányról beszéltek, elment hát a boszorkányhoz, és így szólt hozzá:

– Édesanyám azt akarja, hogy megházasodjam, de én nem találok olyan lányt, aki kedvemre való volna. Hát azért jöttem, hátha kegyelmed tudja, hol van a világ legszebb lánya.

A banyának még tüzesen csillogott a szeme, látta, hogy a legény igen daliás fickó, is így válaszolt:

– Tudom én, hol van az a fehérnép, akit te keresel, bizonyos is vagyok benne, hogy tetszeni fog neked; de előbb meg kell tenned, amit mondok. Hát jól figyelj! Mész, mész ezen az úton, toronyiránt, mindig csak előre, és közben kérdezősköddöl a Három Narancs palotája felől. Ha megtaláltd, menj be a kertbe, s meglátsz egy igen szép narancsfát, melyen csak három narancs van. Vigyázz, hogy egy ugrásra szakítsd le mind a jármát, de fel ne másszál, mert akkor onnan ki nem jössz többet. Ha leszedted a három narancsot, elhozod őket hozzám, és én megmondom neked, hol van az a lány, akit keresel.

Hát így is történt. Nyakába vette a legény az utat, s ment, mendegélt. Nagy sokára, hosszú idő múlva megpillantott egy palotát; odaért és megkérdezte, tudnak-e neki szállást adni éjszakára. Egy lány lakott a kastélyban, s megkérdezte a legényt, ugyan mi szél hozta erre a tájra.

– Keresem a Három Narancs palotáját.

– Én nem tudom, hol van – felelte a lány –, de mindjárt hazajön apám, a Nap, ő talán tudja.

EI is kezdett ám egyszeribe fényleni a palota, s hamarosan megérkezett a Nap akkora hőséggel, hogy nem lehetett elszenvadni. Mikor belépett, így szólt:

– Lányom! Emberszagot érzek, ideadod, vagy megöllek!

– Jaj, édesapám! Egy szegény fiú van itt, a Három Narancs palotája felől tudakozódott tőlem, én meg azt mondtam neki, hátha apámuram tudja.

– Nem ismerem azt a palotát – mondta a Nap –, de menjen Hold nővérem házába, az talán tud róla.

Hát újra nyakába vette a mi emberünk az utat, s ment, ment, mendegélt, hetedhét országon túl, mígnem végre megpillantott egy másik palotát, s odament, hogy tudakozódják a Három Narancs palotája felől. Kijött egy leány, s azt mondta neki, hogy ő nem tudja, de csak kerüljön beljebb, mert nemsokára hazaérkezik édesanyja, a Hold, az talán tudja.

A legény belépett, és hamarosan ragyogni kezdett a ház, míg csak olyan világos nem lett, mint fényes nappal. A Hold érkezett haza, s amint belépett, azt mondta a lányának:

– Emberszagot érzek, ideadod, vagy megöllek!

– Hallgasson ide, édesanyám – mondta a lány –, egy szegény fiú van itt, nagybátyámtól jó, a Naptól, azt hiszi, anyámasszony tudja, hol van a Három Narancs palotája.

– Én ugyan nem tudom – felelte a Hold –, de menjen el fivéremhez, a Keleti Szélhez, az mindenfelé jár, könnyen lehetséges, hogy meg tudja mondani.

Elindult a legény, ment, mendegélt. Amikor már nagyon hosszú utat tett meg, újra megpillantott egy palotát. Odament, és ott is tudakozódott a palota felől. A lány, aki ott lakott, ugyancsak azt mondta, hogy nem tudja, várja meg, amíg hazajön az apja, az talán már látta.

Kisvártatva rettentő zúgást hallott, s a ház remegni kezdett, mintha össze akarna dőlni. Ekkor iszonyú üvöltéssel berontott a Keleti Szél, és azt mondta a lányának:

– Emberszagot érzek, ideadod, vagy megöllek!

– Jaj, édesapám – mondta a leány –, egy szegény fiú van itt, Hold néném-től jött, hogy apámuram megmondja neki, ha tudja, hol van a Három Narancs palotája.

– Tudom, hol van – felelte a szél –, csak keljen át azon a hegyen, mely ott szemközt látszik, annak a tulsó oldalán van az a palota, amelyet keres.

A legény bizony nem valami jól érezte magát a szüntelen szélben, alig várta, hogy indulhasson; ment, mendegélt, átkelt azon a hegységen, s íme, talált egy gyönyörű szép palotát, amelyet még sohasem látott. Minthogy a kapuk nyitva voltak, s egy lelket se látott, nem teketóriázott sokat, hanem beballagott. Hát ott jutott ám csak egy gyönyörűséges kertbe, volt abban fa mindenféle fajta, aközött is temérdek narancsfa, csak úgy roskadoztak a narancstól, azt se tudta a legény, melyikhez nyúljon. Végül is addig forgolódott, amíg meg nem látott egyet, melynek csupán egy ága volt, s azon három narancs. Így szólt magában:

– Csak ez lehet az!

Avval – zsupsz! – nagyot ugrott, és letörte az egész ágat, aztán illa berek, nádak, erek, futott ki a palotából, mert attól félt, hogy valaki még megtámadja, hogy elvegye tőle a három narancsot.

Hát a mi emberünk újra nyakába vette az utat visszafelé, s amikor már a fele utat megtette, megéhezett. Nem volt nála semmi elemózsia, így hát – mitévő legyen? – felvágott egy narancsot.

Alighogy felvágja, hát, uramfia, kiugrik ám belőle egy leány – de még milyen leány! –, s azt mondja neki:

– Adsz-e nekem kenyeret?

– Nincs kenyerem – válaszolta a legény.

– Akkor visszabújok a narancsomba, és visszatérek a fádra.

Avval a narancs összezárult, s a lánnyal együtt eltűnt.

Akármilyen éhes volt is szegény feje, nem merte felválni a másik narancsot, amíg nem talál valami ennivalót, mert félt, hogy megismétlődik az előbbi eset. Így aztán az első pásztorkunyhóban, mely útjába esett, kért egy darab kenyeret. Adtak is neki, ő pedig folytatta útját, amíg jó messze nem jutott a kunyhótól. Akkor leült, és felvágta a másik narancsot.

Amint felnyitotta, kiugrott egy még szépségesebb leányszó, s azt mondta neki:

– Adsz-e nekem kenyeret?

– Itt van, fogjad – válaszolta a legény.

– Hát vizet?

– Vizem nincs.

– Akkor visszabújok a narancsomba, és visszatérek a fádra.

Visszaugrott a narancsba és eltűnt. A legénynek most már csak egyetlen narancsa maradt, úgyhogy nem volt más mit tennie, mint megtakarítani a kenyeret, s elhatározta, addig nem eszi meg a narancsot, míg vizet nem lel. Továbbment, mendegélt, végre egy forrásra bukkant az út mellett, egy partoldalban. Akkor leült, elővette a kenyeret, fogta az utolsó narancsot, ami még megmaradt neki, és felvágta. Hát kiugrott egy leány, akire aztán igazán gyönyörűség volt ránézni; ha az első kettő szép volt, ez aztán legszebb volt valamennyi közt, úgyhogy a legény szinte megnémult a bámulattól, míg nézte. Végre megszólalt a lány:

– Adsz-e nekem kenyeret?

– Itt van, fogjad – válaszolt a legény.

– Hát vizet adsz-e?

– Adok biz én – mondta a legény, s már nyújtotta is.

– No, akkor boldog leszel velem – mondta a lány, és megitta a vizet.

Amikor jóllaktak, most már kettesben folytatták az utat, s a legény majd eszét vesztette örömeiben. Mentek, mendegéltek, míg fel nem tűnt a falu; a hosszú úttól már igen porosak és rongyosak voltak, ezért a legény nem akarta, hogy a lány ilyen állapotban lépjen be a faluba. Éppen egy kút esett útjukba; egy nagy fa állott mellette, s a legény azt mondta a lánynak:

– Ide hallgass! Nem akarom, hogy ebben az állapotban gyere be a faluba. Hazamegyek egy kocsiért, hogy azon vigyelek be. Addig te másszál fel a fára, s ott várj, míg nem visszajövök.

Úgy is lett; a leány felmászott a fára, s mert az ágak ráhajoltak a kútra, arca meglátszott a víz tükrében. Ezalatt a legény elment a kocsiért. Nemsokára egy szerecsen lány ment a kútra egy korsó vízért. Amikor meg akarta meríteni a korsót, meglátta a fán ülő lánynak az arcát a vízben. Azt hitte, hogy az a saját képe mása, és így szólt:

– Én fekete, te meg fehér, összetöröm a korsómat, nem járok én többé vízér!

Avval – zsupsz! – odavágta a korsót, és pozdorjává zúzta. Elment, majd kisvártatva visszatért egy másik korsóval, és ugyanúgy tett. Azután megint eljött; bádogkorsó volt a kezében, bizonyára a gazdasszonya adta neki, hogy össze ne törje, mint a másik kettőt. A

kút fölé hajolt, de még mindig látta az odafent ülőnek az arcát, és így szólt:

– Én fekete, te meg fehér, összetöröm a korsómat, nem járok én többé vízér!

És – dirr-durr, csíhi-puhi! – ütötte-verte, csapta-vágta, de a korsó bádognál volt, s így behorpadt ugyan, de nem tört össze. Végre is a szegény szerecsen lány annyira belefáradt a nagy munkába, hogy a másik, ott fenn a fán, elkacagta magát. A szerecsen lány meghallotta, felnézett, meglátta a gyönyörű szép leányt, és így szólt:

– Jaj, de gyönyörű kisleány! Akarod-e, hogy felmászok és ki tervezzek?

– Nem, nem, leányasszony, inkább lemegyek én.

– Nem – felelte a szerecsen lány –, majd én felmászok.

Felmászott a fára, és hozzáfogott tetvezni. Amikor a szépséges lány egy pillanatra nem figyelt oda, előhúzott egy garasos gombostűt, és beleszúrta a fejébe. A lány elsíkította magát, és gyönyörű fehér galambbá változott.

A szerecsen lány lemászott, fogta a korsaját és hazament. Kis idő múlva megjött a legény a kocsival, és tűvé tette a lányért a kút egész környékét, mégsem találta sehol. Nagyon elkeseredett, és ezerszer megbánta, hogy magára hagyta a lányt, de hát mit volt mit tenni, elhatározta, hogy hazamegy. Hanem azért észrevette a fán azt a csodaszép kis galambot, s az nem is repült el, megfogta hát és hazavitte, majd elmesélte az édesanyjának, hogy mi történt.

Az édesanyjának és a fiának is úgy tetszett az a galamb, hogy azt se tudták, hová tegyék. Teljesen szabadon járt, oda ment, ahová akart. Kiváltképpen az édesanya tartotta mindig a szoknyáján és simogatta. Egy szép napon észrevette, hogy a galamb mindegyre csak vakarja a fejét lábacskaival. Azt hitte, valami tetű bántja szegényt, hozzáfogott hát, hogy kiszedje a férget. Akkor látta meg a tűt.

– Jaj, szegény kis állat – mondta –, vajon ki szúrhatta belé ezt a tűt?

Hívta a fiát, hadd nézze meg az is, azután kihúzták a tűt. Abban a pillanatban visszaváltozott a galamb leánnyá, gyönyörűséges hajadonná! Az volt ám a lány! Akkor a fiú megölelte, és azt mondta az anyjának:

– Édesanyám, ez az a leányzó, akit ott hagytam a fán.

Az édesanya is megölelte, s mindketten faggatták, hogyan történt, hogy galambbá változott. A leány mindent elmondott nekik, ami ott történt a kútnál, azután megkerestették a szerecsen.lányt, aki boszorkány volt, és irigységből követte el tettét. A szerecsen lány az életével lakolt, ők pedig összeházasodtak, és máig is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

PALERMO, A VARÁZSLÓ

(Alange)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy királyné, annak pedig egy fia, aki igen kicsapongó életet élt, és egyéb gondja se volt, csak a szerencsejáték. Egyszer eljátszotta minden ékszerét és birtokát; mindenét elveszítette, úgyhogy kétségbeesetten nekivágott a nagyvilágnak. Hallotta, hogy Palermo varázsló mérhetetlenül gazdag, és mert varázsló, mindent megtehet, amit akar. A királyfinak nem volt mit tenni, elindult vaktában, hogy megkeresse a varázslót, hiszen azt se tudta, merre lakik. Hanem amikor legkevesbé várta, megjelent neki a varázsló.

– Tudom,, hogy engem keresel – mondta a királyfinak. – Mit akarsz tőlem?

– Én bizony kegyelmedet keresem, mert mindenemet föltettem a kockára, amim volt, s azonmód el is vesztettem; szeretném, ha kegyelmed megadná nekem a módját, hogy visszaszerezsem.

– Rendben van. Kapsz tőlem egy zacskót, amellyel mindent megnyersz, amiben játszol. Feltételem az, hogy egy év múltán, bizonyos napon és bizonyos órában, meg kell fizetned, amit adok neked, mégpedig az én saját házamban, mely túl van a *Vizeken*, azonkívül el kell vened egyik lányomat feleségül.

– Rendben van – felelte a királyfi –, így cselekszem.

Fogta a zacskót, leült játszani, s nemcsak azt nyerte vissza, amit elveszített, hanem szüntelenül csak nyert, úgyhogy már nem akadt, aki játszani mert volna vele.

Eltelt az egy esztendő, s a királyfi meg akarta tartani a szavát: elindult hát Palermo varázsló keresésére. Nekivágott az útnak, s ment, mendegélt, míg egy palotához nem ért. Egy öregasszony jött ki elébe, s ő megkérdezte, hol van Palermónak, a varázslónak a kastélya.

– Én biz a nevét se hallottam, amióta élek – mondta a banya. – Azért várjon itt kend, mert ez a kicsi madarak palotája, s meglehet, hogy valamelyik tudja, hol van.

Ott maradt hát arra az éjszakára, s amint sorra megérkeztek a madarak, az öregasszony megkérdezte őket, tudják-e, hol lakik Palermo, a varázsló, de egyik sem tudta megmondani.

– Hallhatja hát – mondta a vénség –, egyik sem tudja. Menjen el a nagy madarak palotájába, mert azok messzebb repülnek, mint emezek, lehet, hogy azok már látták.

Elindult a királyfi, s ment, mendegélt, míg meg nem pillantott egy másik palotát, amely a nagy madaraké volt. Amikor odaért, elébe jött egy vénasszony, s megkérdezte, mi járatban van.

– Palermo varázsló palotáját keresem, öreganyám, s az volna a kívánságom, hogy mondja meg, ha tudja.

– Én ugyan nem tudom – felelte az anyóka –, de kerüljön beljebb, mert itt alszik az összes nagy madár, s lehet, hogy valamelyik látta már közülük.

Egymás után röppentek be a madarak, hogy pihenőre térjenek, a vénasszony pedig sorjában megkérdezte őket, de valamennyien azt mondták, hogy nem tudják. Végre megérkezett a sas, és az öregasszony így szólt hozzá:

– Hallod-e? Itt van egy legény, Palermo varázsló palotáját keresi, és szeretné tudni, hogy te, aki olyan messze földeket berepülsz, nem láttad-e már véletlenül.

– Én bizony tudom, hol van – mondta a sas –, de nem gyerekjáték ám odajutni, mert túl van a *Vizeken*, s ő nem teheti meg ezt az utat.

– Hát te nem tudnád-e elvinni?

– Elvihetem éppenséggel, ha nagyon akarod; ám ehhez az kell, hogy levágja a lovát és egy ürüt, s valahányszor enni kérek tőle, adjon nekem egy fertály húst, mert különben elgyengülök az úton, s mindketten a tengerbe esünk. Nagy ám a távolság, és nem tudom, lesz-e elég erőm. Ha ez megfelel neki, holnap reggelre legyen készen az indulásra.

Az öregasszony elmondta a királyfinak, mit mondott neki a sas, ez pedig mindenáron el akart jutni a varázsló palotájába, ezért levágta lovát és egy ürüt, s felkészült az útra.

Mihelyt megvirradt, felrakta a lovat s az ürüt a sasra, majd maga is felszállt rá. A sas a levegőbe emelkedett, és repülni kezdett, olykor-olykor megpihelve, mert nagy súlyt vitt. Már jó ideje repültek,

amikor a sas vijjogni kezdett, és hátranyújtotta a csőrét. A királyfi adott neki egy fertály lóhúst. Nemsokára oda kellett adnia a másik fertályt, majd egymás után a következő kettőt, végül a négy ürüfertályt is, de még mindig nem láttak mást, csak eget és vizet. Már egy falat hús sem volt, amikor a sas újra vijjogott, s akkor a királyfi azt mondta neki:

– Tépj ki a combból, mert már nincsen hús egy falat se.

Ebben a pillanatban megpillantották a szárazföldet, és a sas, noha már nagyon gyengének érezte magát, még egyszer megfeszítette erejét, és elrepülve a tenger fölött, letette a királyfit a szárazföldön, és így szólt hozzá:

– Szerencséd, hogy nem érkeztünk egy perccel később, mert beleestünk volna a vízbe. Nem bírtam volna tovább. Látod-e azt a nagy házat, mely messziről idelátszik? Nos, az az a palota, amelyet keresel. Ha úgy látod, hogy bármilyen bajban vagy, csak ezt kell mondanod: „Segíts meg, sasmadár”, s én segítségedre sietek.

Avval szárnyra kapott, s eltűnt arról a helyről.

A királyfi odaért a palotához, s alighogy belépett, már jött is elébe a varázsló, hogy fogadja.

– Azért jöttem, hogy megfizessem kegyelmednek azt a zacskót, amelyet kölcsönadott nekem. Hadd lássa, hogy megtartom a szavamat – szólította meg a királyfi.

– Jól van – felelte a varázsló –, én is szeretem megtartani a szavamat. Felajánlottam neked, hogy elveheted egyik lányomat, de előbb ki kell állnod néhány próbát. Állj ide az ablakhoz. Mit láatsz?

– Eget, vizet és hegyeket.

– Nohát: ezt a hegységet huszonnégy óra alatt el kell hordanod, helyét felszántanod, bevetned, azután a learatott gabonából készíts egy meleg kalácsot a reggeli csokoládéhoz.

– Hogyan tegyem meg mindezt huszonnégy óra alatt?

– Nem adok több időt. Ha holnapra el nem végzed, az életed az enyém.

– Nohiszen, szépen vagyunk! – mondta magában a királyfi, majd amikor kiért a szabadba, így fohászkozott: „Segíts meg, sasmadár!”

Abban a szempillantásban, ahogy ezt kimondta, megjelent előtte egy szépséges leányzó, és így szólt hozzá:

– Én vagyok Palermo varázsló legkisebbik lánya; azért jöttem, hogy teljesítsem a sasnak az ígéretét, aki az én parancsaimnak engedelmeskedett. Atyám jól, tudja, hogy három lánya közül engem fogsz választani, s mert nem akarja, hogy elmenjek, azon van, hogy akadályokat gördítsen eléd. Ha ezeket nem tudod leküzdeni, úgy gondolja, majd lemondasz ígéretének teljesítéséről. No de, ne is törődjél vele, mert én mindig segítségedre leszek. Milyen feladatot szabott ki ma?

– Azt akarja, hogy huszonnégy óra alatt szántsam fel és vessem be ezt a hegyet, és adjak neki egy meleg kalácsot a reggeli csokoládéhoz.

– No, jól van. Hát akkor ne félj, feküdjél le aludni, mert én gondoskodom róla, hogy mindez meglegyen.

Úgy is lett. Lefeküdt a királyfi, s amikor reggel fölkel, csak ámult-bámult: az egész hegy tarlóvá változott, s ott állt előtte Palermo varázsló lánya, aki átadott neki egy szalvétába göngyölt meleg kalácsot, és így szólt:

– Tessék, vidd el ezt a kalácsot apámnak, de vigyázz, egy szóval se áruld el, hogy én voltam segítségedre.

Fogta a királyfi a kalácsot, és elvitte a varázslónak. Amint az megpillantotta, kinézett az ablakon, s meglátva a tarlót, megkérdezte, hogyan csinálta ezt.

– Ó, ez nekem csakugyan semmiség – felelte a királyfi.

– Jól van. Nohát akkor még egy próbát kell megállanod.

Avval az istállókhöz vitte a királyfit, és egy igen szép lovat mutatott neki, amely ott állott, majd így szólt:

– Holnap be kell törnöd ezt a lovat, de figyelmeztetlek, hogy nagyon vad, és a legkisebb vigyázatlanság az életedbe kerülhet.

A királyfi azt felelte, jól van, meglesz. Amikor kiment a szabadba, hívta a sast, és megjelent a varázsló lánya.

– No, mit kívánsz?

– Atyád azt parancsolta, hogy törjek be egy lovat, amely ott áll az istállóban, de figyelmeztetett, hogy nagyon vad.

– Rendben van, hát ide hallgass. Holnap elkötöd a lovat; az már fel lesz szerszámozva, de ne szállj fel rá. Vidd ki a rétre, és készíts egy jó botot, amely nem törik el. Jól jegyezd meg, hogy a ló apám, a nyereg anyám, a kengyelek nénéim, és én vagyok a kantár.

Mármost, amikor kint leszel a réten, hozzáfogsz csépelni a lovat, a nyeret és a kengyeleket, de vigyázz, hogy a kantárt ne üssed, mert akkor engem ütsz.

Hát a királyfi úgy is tett, ahogyan a lány mondta neki. Reggel kivezette a lovat a rétre, s egy husáanggal, melyet jó előre elkészített, hozzáfogott csépelni a lovat, hogy csak úgy ropogott a csontja. Ágaskodott ám a paripa, de a királyfi ütései csak úgy zuhogtak rá, a nyeregre, meg a kengyelekre, addig-addig, hogy a ló végül csak megadta magát. A királyfi visszament a palotába, és az első, amit meglátott, az volt, hogy a varázsló, a felesége és két idősebbik lánya mind ágyban feküdt, kötésekkel borítva. Megkérdezte, mi történt velük, s akkor azt felelték neki, hogy ledőlt egy fal, az sebesítette meg őket.

Eltelt néhány nap, felépültek, s a varázsló gyanút fogott, mert látta, hogy legkisebbik lányát egyetlen ütés sem érte, és attól tartott, hogy ő segíti a királyfit.

– Ide hallgass – mondta a királyfinak –, még hátra van az utolsó próba. Sok-sok esztendeje történt, hogy öreganyám egy gyűrűt ejtett a tengerbe, én pedig nagyon ragaszkodom hozzá. Ezt a gyűrűt kell felhoznod a tengerből.

– Jó – felelte a királyfi –, azon leszek, hogy felhozzam.

Kiment a szabadba, és így szólt: „Segítség, sasmadár!”, s abban a pillanatban megjelent Luisa (mert így hívták a varázsló legkisebbik lányát), és megkérdezte a királyfitól:

– Mi bánt? Mit követelt tőled apám?

– Azt akarja, hogy hozzak fel egy gyűrűt, melyet az öreganyja ejtett a tengerbe.

– Ez a próba már kockázatosabb, de ezen is túl leszünk. Ehhez pedig az kell, hogy megölj engem.

– Hát akkor maradjon a tengerben a gyűrű, mert én téged meg nem öllek.

– Márpedig meg fogsz engem ölni, de ne félj, mert újra megelevenedek. Fogsz egy kést, megölsz engem, és darabokra vágod a testemet, ezeket a darabokat egy kendőbe gyűjtöd, és így dobod a tengerbe; de vigyázz, hogy egyetlenegy darab se essen le a földre, mert az majd hiányozni fog a testemből.

A királyfi nem merte megtenni, de Luisa annyira erősködött, hogy végül mindent végrehajtott, amit a lány mondott neki. Megölte, darabokra vágta a testét, és a tengerbe dobta, de egy darabka hús odaragadt a kendőhöz, és leesett a földre. Kisvártatva habzani kezdett a víz, és legott kilépett belőle Luisa a gyűrűvel, azt át is nyújtotta a királyfinak, de bal kezéről hiányzott a kisujja.

– Látod? – mondta a lány a királyfinak. – Nem vigyáztál, és ez az ujjam hiányzik. Ha ezt apám meglátja, tudni fogja, hogy én segítettem neked, hogy legyőzd őt.

A királyfi visszament, és átnyújtotta a gyűrűt a varázslónak, aki mikor meglátta, így szólt magában:

– Ebben Luisa lányom keze van, anyyi szent!

– Semmi – felelte a lány –, csak megvágtam magam, de mindjárt elmúlik.

Az apa azonban nem hitte el neki, és így szólt magában:

– Tudtam, hogy lányom keze van benne, de megfizetnek érte!

Nem szeghette meg az ígéretét, ezért így szólt a királyfihoz:

– Mindent elvégeztél, amit kiróttam rád, most rajtam a sor, hogy beváltsam ígéretemet, és megengedem, hogy válassz a lányaim közül. Csakhogy bekötött szemmel kell ám választanod.

A varázsló szeszélyes ötlete megint nagy gondba merítette a királyfit, de amikor meglátta, hogy Luisa azt a kezét mutatja neki, melyről hiányzik a kisujja, elfogadta a feltételt. Bekötötték a szemét, és a varázsló előhívta a három lányát; a királyfi sorba megfogta a kezüket, s amikor felismerte a Luisáét, azt mondta, hogy ezt akarja magának feleségül. Az apának nem tetszett a dolog, de mit volt mit tennie: összeadta őket. Önmagában azonban megesküdtött, hogy ezért mindketten lakolni fognak.

Éjszaka, amikor nyugovóra készültek, az apa elkiáltotta magát:

– Luisa, Luisa!

– Mit parancsol kegyelmed, édesapám?

Majd visszatérve férjéhez, így szólt hozzá:

– Apám dühös rám, mert legyőztük, és elhatározta, hogy megöl bennünket, ezért gondoskodnunk kell a menekülésünkről. Menj az istállókhöz, ott két lovat láatsz: a kövérebbik harminc mérfölddel vágat, a ; soványabbik negyvennel. Kösd el a negyvenmérföldeset, és értesíts, ha felnyergelted.

A királyfi elment, s azalatt Luisa egy palackba köpdösött. Amikor a királyfi visszatért, hallották, hogy az apa megint szolongatja a leányt. Luisa válaszolt.

– Nem látod? – mondta a királyfinak. – Csak azt várja, hogy egyszer már ne feleljek neki, azután jön, hogy megöljön bennünket. De a nyál, melyet ebben a palackban helyeztem el, majd felel helyettem. Mire kiszárad, már messze leszünk.

Lesiettek az udvarra, s amikor Luisa meglátta a lovat, felkiáltott:

– Te, az isten szerelmére, eltévesztetted a lovat!

– Ha akarod, máris megyek a másikért.

– Dehogysis, arra már nincs időnk, induljunk minél előbb.

Nyeregbe szálltak, és vágóban elindultak a mezőkön át.

Közben az apa újra meg újra kiáltott:

– Luisa, Luisa!

A nyál válaszolt:

– Mit parancsol kegyelmed, édesapám?

Amint azonban a nyál mindinkább száradt, úgy gyengült jobban és jobban a hang is, aztán végleg elhalt. Akkor az apa így szólt:

– Most már alusznak: most fognak lakolni.

Kardot ragadott, és egyenesen a hálósobába ment. Amikor látta, hogy nincsenek ott, rájött, hogy elmenekültek, és lement az istállóba. Meglátta a lovat, s így szólt:

– Még utolérhetem őket, hiszen a negyvenmértöldes lovat hagyták itt.

Lóra kapott, és utánuk indult. Bár már sok előnyük volt, a varázsló lóva óránként tíz mértölddel többet tett meg, s így hamarosan látták is, hogy a nyomukban van.

– Elvesztünk – mondta Luisa. – Apám utolér bennünket... De majd megtalálom a módját, hogyan meneküljünk meg. Most, mire ideér apám, a ló kertté változik, te kertésszé, én meg salátává. Ha szól hozzád, tettesd magad süketnek.

Hát úgy is lett, amiképpen mondta. Odaért az apa, és meglátva a kertészt, megkérdezte:

– Jóember, nem látott-e kend erre egy férfit meg egy nőt lóháton?

– Nem szolgálhatok mással, csak ezzel a salátával, de ez jó.

– Jó, jó, nem arról beszélek... Hanem látott-e erre egy fiatal párt lóháton?

– Ebben az évben kevés termett, de a következő esztendő jobb lesz.

– Hogy az ördög vinne el! – mondta a varázsló, és visszatért a palotába. Elmondta a feleségének, mi történt.

– Jaj, de ostoba voltál! – felelte az asszony. – A kert, a kertész és a saláta: ez mind ők voltak; téged bizony rútul rászedtek!

Az apa megint elindult, de már nem találta ott a kertet, hiszen ők, mihelyt visszafordult, folytatták útjukat. Végre megint a sarkukba ért, s ekkor Luisa így szólt:

– Amott jó már megint az apám! Változzék a ló remetelakká, te remetévé, én pedig szentképpé!

Abban a szempillantásban minden átváltozott, úgy, amint Luisa kívánta. Amikor az apa odaért, megszólította a remetét:

– Remete, láttál-e erre lóháton egy ifjú párt?

– Mindjárt kialszik, mindjárt kialszik...

A varázsló a pokolba kívánta, valahány süket van a világon, és szitkozódva visszafordult.

Mikor ezt az anya megtudta, azt mondta neki:

– Az a remete a királyfi volt, Luisa pedig a szentkép! Fuss utánuk, és akármivel találkozol, hozd magaddal, mert ők azok.

Hát újra elindult a varázsló, tomboló haraggal, s megesküdött magában, hogy ezúttal nem fognak megmenekülni. Már majdnem utolérte őket, amikor Luisa elővett egy tojást, földhöz vágta, és tengerré változtatta, mely elválasztotta őket az apjától. Amikor a varázsló látta, hogy nem tudja megfogni őket, így kiáltott a királyfi után:

– Isten adja, hogy mihelyt egy kutya hozzád dörgölőzik, vagy egy öregasszony megölel, felejtsd el a feleségedet!

Avval visszatért a palotájába.

Folytatták útjukat, és elértek a királyfi országához. Mielőtt a városba beléptek volna, azt mondta a feleségének a királyfi:

– Várj meg itt, mert kocsiért és minden szükséges holmiért megyek, hogy úgy méltóképpen térj hozzánk!

– Nem szívesen válók el tőled, mert apám megátkozott, és elfeledkezel rólam.

– Ne félj, nagyon fogok vigyázni, hogy senki meg ne öleljen.

Hazament a palotába, és amint meglátták, mindenki seregestül tódult hozzá, hogy üdvözölje és megölelje, legelsőbb is az édesanyja, de ő nem hagyta, hogy bárki is hozzáérjen. Kiadta a parancsot, hogy készítsék el a hintókat és egy kíséretet, mert avval fognak elmenni azért a lányért, aki az ő felesége lesz. Azután így szólt az édesanyjához:

– Fáradt vagyok, és lefekszem egy kicsinyég; keltsenek fel, ha minden készen lesz.

Lefeküdt és elszundított. Közben belépett az öreganyja, és úgy, ahogy volt, alvás közben megölelte.

Amikor minden elkészült, hívatta a királyné a fiát, és így szólt:

– Készen áll a kíséret és a hintók.

– Miféle kíséret? – kérdezte a királyfi.

– Nézzenek oda! Hát amit elkészítettél, hogy induljon a feleségedért.

– Álmodik kegyelmed, édesanyám, én se nem készítettem semmit, se feleségem nincs, és semmiféle útra nem készülök.

A királyné azt hitte, hogy a fia megbolondult, vagy megtréfálta őket. Pedig csupán annyi történt, hogy amikor a nagyanyja megölelte, mindent elfelejtett, mert a varázsló megátkozta.

Ezalatt szegény Luisa hasztalanul várt rá, s amikor látta, hogy nem jön, bement a városba, és beállt szobalánynak egy igen gazdag úri házba. Ennek az úri családnak volt egy igen csinos lánya, akibe a királyfi belészeretett, és megkérte feleségül.

Kitűzték a lakodalom napját, s akkor Luisa felajánlotta úrnőjének, hogy a vendégsereg szórakoztatására ő rendezne egy kis színházat; van neki néhány bábuja, ezek szerepelnének benne. Az úrnő beleegyezett, ő pedig felöltöztetett két bábút: az egyiket nőnek öltöztette, olyan ruhába, mint az övé, a másikra pedig olyan ruhát adott, amilyent a királyfi viselt, amikor elment megadni a pénzt.

Eljött a lakodalom napja, s amikor mindenki együtt volt, átmentek egy terembe, ahol már fel volt állítva a kicsi bábszínpad; mögötte rejtőzködött Luisa. Drót segítségével mozgatta a bábukat. Hát, a nőbábu, akinek a kezében egy furkósbot volt, így szólt a másikhoz:

– Cristóbal, emlékszel-e arra, amikor Palermónak, a varázslónak a palotáját kerested, és egy sas vitt oda a szárnyán?

– Nem – felelte a bábú, mire a nőbábu ráhúzott egyet a bottal.

A királyfi összerázkódott, mert szakasztott úgy érezte az ütést, mintha ő kapta volna. A bábuk folytatták:

– Cristóbal, emlékszel-e; amikor a varázsló bevettetett veled egy hegyet, aztán kalácsot gyúratott veled a búzából a reggeli csokoládéhoz?

– Nem.

Újabb ütés.

– Emlékszel-e, amikor betörted a lovat?

– Nem.

– Emlékszel-e, amikor kihozatta veled a gyűrűt a tengerből?

– Nem.

A királyfi, bár fájtak neki az ütések, egy szót sem szólt, és Luisa már-már kétségbeesett, amikor látta, hogy semmire sem emlékszik; akkor ezt mondta a bábának:

– Nem emlékszel, amikor apám üldözött bennünket, átkot hajított utánunk: hogy felejts el engem, mihelyt megölel egy öregasszony?

A bábú megint azt felelte, hogy nem; akkorát kapott a fejére, hogy eldőlt. A királyfi olyan erős fájdalmat érzett, hogy felugrott, kezét a homlokához emelte, és emlékezni kezdett. Megkérdezte menyasszonyát, ki rendezte ezt a színházat. Ez azt felelte, hogy a szobalánya. A királyfi maga elé hívatta a szobalányt, s amikor meglátta Luisát, hirtelen minden eszébe jutott. Akkor kézen fogva odavezette őt az édesanyjához, és így szólt:

– Édes anyámasszony, amikor utamról megtérve lefeküdtem, megölelt-e valaki, amíg aludtam?

– Meg, fiam – válaszolt a királyné –, öreganyád ölelt meg.

– No, akkor ez az ölelés felejtette el velem azt a megbízást, amit lefekvés előtt adtam kegyelmednek. Ez az a lány, aki várt engem, s akit el fogok venni feleségül.

Avval elmentek a palotába, a királyfi feleségül vette Luisát, és még ma is boldogan élnek, ha meg nem haltak. A másik lány meg hoppon maradt, vőlegény nélkül.

Kerek cipó, görcsös retek, a mesémnek véget vetek.

AZ ALVÓ KIRÁLY

(Zafra)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy király, annak pedig egy nagyon szép lánya. A király nagyon szerette a lányát, mindenben a kedvét kereste, s mert a királylány nagyon kedvelte az erdőt, mezőt, építtetett neki egy nyaralót, s ott töltötték az idejük felét. Egy szép napon, amikor nagy hó esett, az egész mező úgy fehérlett, hogy öröm volt nézni. A királykisasszony éppen akkor állt ki egy erkélyre, amikor egy bacsó levágott egy bárányt, és a lecsorgó vér bemocskolta a havat. Egy bojtár, aki végignézte a vágást, elmerengett azon, hogyan piroslik a vér a fehér havon, s így szólt:

*Szép a szűz hó bárányvérrel,
szép a piros a fehérrel,
mint az alvó király képe,
kinek nem lesz ébredése,
csak azon a reggelen,
mely virrad Szent János éjére.*

Felfigyelt a királylány a fiú szavaira, és magához hívatta. Amikor a fiú megérkezett, így szólt hozzá:

– Nosza, mondd csak el újra, amit az imént a fehérségről és a levágott bárányról mondtál.

A fiú megismételte:

*Szép a szűz hó bárányvérrel,
szép a piros a fehérrel,
mint az alvó király képe,
kinek nem lesz ébredése,
csak azon a reggelen,
mely virrad Szent János éjére.*

– Hát aztán mit jelent ez? – kérdezte a királylány.

– Ezt édesanyám mesélte nekünk.

– Hadd hallom, meséld el nekem is.

– Édesanyám azt mondja, hogy nagyon messze van egy kastély, és abban van egy elvarázsolt király. Azt mondja, hogy nagyon délceg, és alva tölti az egész esztendőt, és csak Szent János napjának hajnalán ébred fel. Ha ébredésekor nem talál ott senkit, akkor még egy évig alszik. Így van ez mindaddig, amíg egy királykisasszony el nem megy a kastélyba és le nem ül az ágya fejéhez, s ott nem marad egészen Szent János reggeléig, hogy amikor a király felébred, őt ott találja. Azt mondja édesanyám, ha ez megtörténik, megtörik a varázs, és a király elveszi a királykisasszonyt.

– Aztán mit mond édesanyád, hol van ez a kastély?

– Én azt meg nem tudom mondani felségednek, de igen messze lehet, mert édesanyám azt mondja, hogy egy vascipőt kell elszaggatnia annak, aki oda akar érn.

A királylány nem szólt egy szót sem, de mert szerette a kalandokat, elhatározta, hogy megkeresi a kastélyt. Persze, tudta, hogy apja nem egyezne bele, ezért nem mondott neki semmit, hanem megcsináltatta a vascipőket, s mihelyt elkészült, egy éjszaka eltűnt a palotából. A király mindenfelé kerestette, de hiába tették tűvé érte a környéket, sehol sem találták. Így aztán a király azt hitte, hogy a lánya meghalt vagy elrabolták.

Ezalatt a királykisasszony úttalan utakon bolyongott, hogy meg ne találják, de azért mindig csak ment előre. Valahányszor meglátott valamilyen csapatot, amely őt kereste, elrejtőzött, amíg azok el nem mentek, s így észrevétlenül elhagyta az országukat.

Hát amint megy, mendegél, árkon-bokron, hetedhét országon is túl, bejutott egy erdőbe, s ott, nagy messze, egy magányos házra bukkant. Bekopogott az ajtón, és kijött egy vén banya, aki megkérdezte, mi járatban van.

– Haj, öreganyám! Azért jöttem ide, hátha befogadna és szállást adna, mert közeledik az éjszaka, és sehol se tudom itt lehajtani a fejemet.

– Szegény lány! Mi szél hozott errefelé? Nagyon, messzire mégy?

– Én biz az alvó király palotáját keresem, azért, „kinek nem lesz ébredése, csak azon a reggelen, mely virrad Szent János éjére”.

– Én nem tudom, lányom, hol van az a palota. Talán a fiam, a Nap, tudja, de félek, hogy kárt tesz benned, ha itt meglát.

A királylány bement, és az öregasszony elbújtatta egy szobában. Hát, nemsokára megérkezett a Nap, és így szólt:

– Édesanyám! Emberszagot érzek, ideadod, vagy megöllek!

– Jaj, édes fiam! Ne haragudjál, csupán annyi az egész, hogy befogadtam egy szegény leánykát, aki az alvó király palotáját keresi, azért, „akinek nem lesz ébredése, csak azon a reggelen, mely virrad Szent János éjére”. Azt mondtam neki, te talán tudod.

– Én sohasem láttam ezt a palotát, de hűgaim, a Csillagok sokan vannak, ők talán látták.

Amint megvirradt, a királykisasszony megint útnak indult, és ment, mendegélt, amíg csak egy másik házhoz nem ért. Ott is szállást kért, ott is egy öregasszony eresztette be, és megkérdezte tőle, mi járatban van.

– Az alvó király palotáját keresem, azért, „kinek nem lesz ébredése, csak azon a reggelen, mely virrad Szent János éjére”.

– Én nem hallottam erről a palotáról, de talán lányaim, a Csillagok, tudják, merre van.

Ott aludt azon az éjszakán, és reggel, mihelyt hazaérkeztek a Csillagok, az öregasszony sorban megkérdezte őket, tudják-e, merre van az a palota. De valamennyien azt mondták, hogy nem tudják, hanem bátyjuk, a Szél, minden bizonnal ismeri, mert nincs olyan hely, ahol ő ne járna.

No hiszen, éppen elég volt a királykisasszonynak, szegény fejének, újra nyakába venni az utat! Ment, mendegélt, hetedhét országon is túl, végre, nagy sokára elérte a Szélnek a házát. Kijött a házból egy vénséges vén asszony, és így szólt hozzá:

– Miféle baj hajt erre téged? Vesztedet akarod?

– Az alvó király palotáját keresem, „kinek nem lesz ébredése, csak azon a reggelen, mely virrad Szent János éjére”.

– Nem tudom biz én, lányom, hol s merre van az a palota; meglehet, hogy fiam, a Szél, tudja. Hanem én nem merem azt mondani, hogy várd meg, mert nagy baj eshetik veled; az én fiam nincs tekintettel senkire, és semmi meg nem áll előtte.

A királylány annyira kérlelte az öregasszonyt, hogy az végre is engedett, és elbújtatta őt. Nemsokára aztán megjött a Szél, üvöltve,

süvöltve rontott be, mondván:

– Édesanyám! Emberszagot érzek, ideadod, vagy megöllek!

– Nincs itt senki se, édes fiam. Csakhogy nem sokkal előbb járt itt egy fiatal leányka, azt kérdezte, hol van az alvó király palotája, azé, „kinek nem lesz ébredése, csak azon a reggelen, mely virrad Szent János éjére”.

– Jó messze van ugyan, de azon az úton, amely a kaputól indul, egyenesen oda lehet érni.

– Hát akkor rá is fog találni, mert azon az úton ment tovább.

– Igen? No, akkor búcsút is mondhat az életének a kicsike, mert oda ugyan be nem tud lépni!

– Aztán miért?

– Mert a kapuban ott áll két oroszlán, s azok mindenkit felfalnak, aki megpróbál behatolni.

– Istenem, hát akkor nincs is mód bejutni abba a palotába?

– Van; de akkor vinni kell egy falatot olyan ételből, ami már egyszer az én számban volt. Amikor odaér, s az oroszlánok elébe szaladnak, ketté kell tömi a falatot és odavetni nekik. Amíg azok esznek, gyorsan beléphetsz a palotába, ha nem nézel hátra.

Avval a Szél nekilátott az evésnek, s egyszer csak, amikor éppen tele volt a szája, azt mondta neki az anyja:

– Köpd ki azt a falatot, mert hajszál van benne!

A Szél kiköpte az egészet, ami a szájában volt, s az öregasszony összeszedte, mintha ki akarná dobni, de eltette. Vége volt a vacsorának, a Szél lefeküdt. Akkor az öregasszony bement a királykisasszonyhoz, odaadta neki a falatot, megmutatta neki az utat, és mindent elmagyarázott neki, mi a teendője.

Hát a királylány megint úrnak eredt, és jó sok idő múlva észrevette, hogy a cipője elszakadt. Akkor aztán minden irányban körülnézett, és megpillantotta egy palota tornyait.

– Csak ez lehet az – mondta magában, és arrafelé vette az útját.

Már-már odaért, amikor két oroszlánt pillantott meg a kapu előtt. Ezek, mihelyt észrevették, iszonyú ordításban törtek ki, és tajtékzó dühvel rontottak rá, sörényük felborzolódott. Ő azonban elővette a falatot, melyet az öregasszonytól kapott, kettétörte és az oroszlánok elé vetette. Azok nekiestek, hogy megegyék, s azalatt ő futásnak

eredt, hátra sem nézett, csak befutott a kapun, mely kitárult előtte, s amint belépett, összezárult mögötte.

Gyönyörű szép volt a palota: a királynő hozzáfogott, hogy minden zugát bejárja. Amerre nézett, mindenütt férfiaknak és nőknek a szobrait látta: mintha húsból, vérből lettek volna, de teljesen mozdulatlanok voltak; csodálatos kerteket látott, pompás termeket királyi függönyökkel és bársonyszőnyegekkel, egyszóval mindenből a legjobbat, amit csak egy király tarthat a palotájában. Legjobban az tűnt fel neki; hogy a szobrokon kívül egy teremtettséget sem látott, és semmiféle zajt sem hallott, mégis minden csillogóbb volt, mint az arany.

Mikor már mindent megnézett, egy hálószobába lépett, melyben egy pompás ágy állott, ezüst- és aranyszőtt függönyökkel elfüggönyözve, az ágyon pedig egy csodálatosan szép ifjú feküdt, mély álomba merülve.

– Csakis ez lehet a király – mondta a királynő, és leült az ágy fejéhez.

Nem látta, mi módon, mindennap előtte termett egy asztal, telides-tele volt a legfinomabb ennivalókkal, s amikor ő befejezte az étkezést, az asztal ismét eltűnt. El sem mozdult az ágy fejétől, nehogy a király felébredjen s őt ne találja ott.

Eltelt néhány hónap, s noha mindene megvolt, amit csak kívánt, már unta magát abban a nagy egyedüllétben. Egy napon hangot hallott odakint:

– Rabszolganő eladó!

A királynő kinézett egy ablakon, és látta, hogy egy fekete rabszolganőt kínálnak eladásra. Felhívta a kereskedőt, és megvette a rabszolganőt. Semmit sem tudott dolgoztatni vele, mert a titokzatos kezek mindent elvégeztek, mégis boldog volt, mert akadt valaki, akivel beszéljen s aki a társa legyen.

Történt pedig, hogy a rabszolganőnek, aki nagyon irigy természetű volt, feltűnt, hogy úrnője sohasem akar elmozdulni az ágytól, sem éjjel, sem nappal; bármennyire kérlelte is gyakorta az úrnőt, hogy menjen vele, nézelődjenek a palotában.

– Itt valami titok lappang – mondta magában a szegény lány. – Végére járok, ha addig élek is.

Éppen ekkor jött el Szent János éjszakája, s a királylány, aki nem tudta, milyen nap van, ott ült a székén, amikor belépett a fekete lány, s így szólt:

– Úrnőm, ha úgy tetszik, kiállhat valamelyik kerti erkélyre, s ott csodálatos zenét fog hallani. Amíg úrnőm odajár, én itt leszek.

A királylány nem akart elmozdulni, de aztán – hiszen amióta itt van, nem hallott zenét – mégis felkelt, és kiment az erkélyre; úgy gondolta, mindjárt visszatér.

Amikor odaért, valóban olyan csodaszép dallamot hallott, mintha az angyalok hárfáztak volna, s ő elbűvölve ott maradt, úgy hallgatta.

Ezalatt a fekete lány beült a székbe. Éjfél ütött az óra, s a király felébredt. Kinyújtotta a kezét a szék felé, s megérintve a szerecsen lányt, így szólt:

– Istennek hála, elmúlt rólam a varázs! Te virrasztottad az álmomat, te kell, hogy a feleségem légy.

Mikor ezt a szerecsen lány hallotta, magánkívül volt az örömtől. A király felült az ágyban, s amint meglátta a fekete lányt, nagyon elszontyolodott, de hát – mit tehetett volna? – teljesítenie kellett a varázslat parancsát. Belenyugodott hát a sorsába.

Közben megvirradt, és a zene abbamaradt, a királylány pedig, bűvöletéből felrezenve, vissza akart térni a király mellé, de kővé meredt a meglepetéstől, amikor látta a nagy sürgés-forgást a palotában. Mindazok a szobrok, amelyeket belépésekor látott, s amelyek alvó embereknek látszottak, megelevenedtek, és ide-oda jártak-keltek.

A királylány annyira kábult volt, hogy nem talált vissza a hálószobába. Egyszer csak látja ám, hogy jön a király, karján a fekete nő. Mindent megértett, és így szólt magában:

– Ez a nyomorult néember, ez tett lóvá engem. Mármost, hogyan mondjam meg, hogy én voltam ott az ágy fejénél, és hogy ő az én rabszolgám? Nem hinnék el! Türelemmel leszek, és legyen meg az Isten akarata.

Ami a királyt illeti, az észrevette őt, igen szépnek találta, és megkérdezte a szerecsen lányt, hogy ki az.

– Egyik udvarhölgyem – felelte az.

Hát bizony, nemigen tetszett a királynak a szerecsen menyasszony, mégis kitűzte a lakodalom napját, s elment a

fővárosba, hogy megvegye a nászajándékokat. Sorjában megkérdezett mindenkit, mi a kívánsága. Az udvari nép mind azt kérte, amire legjobban vágyott, s amikor a királylányra került a sor, ez azt mondta:

– Én nem kérek királyi felségedtől egyebet:

*... csak egy követ, durva sziklát,
keserűség bánatfáját.*

A király elment, és megvett mindent, amit csak kértek tőle, csupán a királylányét nem, mert olyat sehol sem talált. Végül megtalálta egy alkimista házában, akitől megkérdezte:

– Mondja, kegyelmed, mire való ez?

– Ezt csak azok szokták megvásárolni, akik belefáradtak az életbe, és el akarják emészteni magukat.

A király hazatért a palotájába, s amint megérkezett, mindenkinek odaadta az ajándékot, amit vásárolt neki, s a királylánynak is odaadta a magáét. A királylány bement a szobájába, és magára zárta az ajtót, de a király ott maradt hallgatózni, és belesett a kulcslyukon. Hát látta, hogy a lány leül, és merően nézi a követ. Azután faggatni kezdte a követ, az pedig válaszolt.

– Mondd csak te kő, durva szikla – mondta a királylány –, emlékszel, amikor a bacsó bojtárja elmesélte nekem a történetét az alvó királyról, „kinek nem lesz ébredése, csak azon a reggelen, mely virrad Szent János éjére”?

– Emlékszem – felelte a kő.

– Emlékszel-e, amikor azt mondta nekem, hogy csak úgy találom meg a palotát, ha az úton egy vascipőt elszaggatok?

– Bizony, hogy emlékszem.

– Emlékszel-e, hogy megcsináltattam a vascipőt, elhagytam a királyt, szerető édesapámat, hogy megkeressem a palotát?

– De emlékszem ám!

– Emlékszel-e, mennyi fáradságot tűrtem, míg nem megtaláltam a palotát, és leülhettem az elaltatott király ágya fejéhez?

– Emlékszem bizony.

– Emlékszel-e, amikor megvettem a fekete rabszolganőt, hogy ne legyek egyedül?

– Emlékszem.

– Hát arra emlékszel-e, hogy ez a nyomorult úgy szedett rá engem Szent János éjszakáján, hogy zenét hallgatni küldött, s ő ült az én székemre, hogy a király, mikor felébredt, őt lássa meg?

– Igen, emlékszem.

– Nohát, ha minden áldozatom hasztalan volt és a király a másikat veszi el, mi marad hátra számomra? Csak a halál!

Akkor megragadta a keserűség bánatfáját, hogy eleméssze magát, amikor a király, aki mindent hallott, betaszította az ajtót, és belépve így szólt:

– Nem fogsz meghalni, mert ha te voltál, aki vigyáztad az én álmomat, s a kellő pillanatban csak azért nem voltál ott, mert csalás áldozata vagy, te vagy az én igazi jegyesem, nem pedig az a nyomorult szerecsen lány.

A rabszolganőt kivégeztették és összeházasodtak, majd elmentek meglátogatni a királylány apját, aki majd eszét veszette az örömtől, amikor meglátta a lányát. Volt ott hetedhét országra szóló lakodalom, én is ott voltam, vissza is jöttem, nem kaptam egyebet, csak egy pár zsírcipőt, az is elolvadt az úton.

A MEDVEKIRÁLYFI

(Zafra)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kalmár, annak pedig három igen szép lánya; azok közt is a legkisebbik volt a legeslegszebb, akit az apja nagyon szeretett. A kalmárnak minden vagyona egy hajó volt, mely a tengeren járt; evvel bonyolította le üzleteit. Egyszer nagyon messzi útra küldte a hajót, és várta vissza, amikor azt a hírt hozták neki, hogy nagy vihar volt a tengeren, és a hajó elsüllyedt. A szerencsétlen ember nagy gondba, szomorúságba esett, hiszen tönkrement, mert egyebe sem volt, csak ez a hajó.

Így telt-múlt az idő, felélték azt a keveset, ami megmaradt nekik, s nagy nyomorúságba jutottak; ekkor tudta meg az apa, hogy a hajó nem süllyedt el, csak eltűnt, újra megkerült, s egy kikötőben horgonyoz, ott várja az ő rendelkezéseit.

Hát, el lehet képzelni a kalmár örömét. Mindjárt el is határozta, hogy elutazik abba a kikötőbe, ahol a hajó horgonyoz, és megkérdezte lányait, mit szeretnének, mit hozzon nekik.

– Nekem egy selyemruhát – mondta a legidősebb.

– Nekem pedig – szólt a középső – egy hímezett keszkenőt.

– Hát te mit szeretnél? – kérdezte a legkisebbiktől.

– Én egy Bourbon-liliomot abból a kertből, melyet az úton talál majd, édesapám.

Hát el is ment a mi emberünk, megérkezett a kikötőbe, intézkedett, hogy rakodjanak ki a hajóból, eladta a rakományt, és hazafelé készült. Megvette a ruhát és a keszkenőt, de a Bourbon-liliomot sehol sem találta.

Elszomorodott szegény módfelett, hogy éppen legkisebbik lányának kívánságát nem teljesítheti; annyira búsult, hogy semmi sem tudta felvidítani. Ment, mendegélt tovább, s már félúton járt, amikor meglátott egy házat, s körülötte egy sor szépséges kertet. Így szólt magában: „Nézzük meg, hátha ezekben a kertekben van Bourbon-liliom, és el is adják.”

Hát be is nyitott a házba, de egy lelket sem látott, akitől megkérdezhette volna. Bejárt minden kertet, s amikor az egyik virágágyhoz ért, észrevett egy ágyást, s benne olyan szép Bourbon-liliomot, hogy rögtön elhatározta: ezt elviszi magával. Körülnézett, s látván, hogy nincs ott senki, akitől kérje, fogta magát és levágta. Abban a szempillantásban, hogy levágta, hirtelen előtte termett egy olyan rettentő nagy medve, hogy az ember ijedten hátrahőkölt.

– Ki engedte meg, hogy levágd ezt a virágot? – förmedt rá a medve.

– Senki, uram. Az egyik lányom kért tőlem Bourbon-liliomot, én pedig sehol sem találtam ilyet. Amikor errefelé elmentem, bejöttem ide, hogy megnézzem, van-e itt ilyen virág s eladó-e. De hát nem láttam senkit, azt hittem, nincs gazdája a kertnek, és levágtam. Kérjen kegyelmed, amit akar, meg fogom fizetni.

– Ez a virág nem eladó – felelte a medve –, de ha már levágtad, vidd. Cserébe el kell hoznod nekem a legkisebbik lányodat, aki a virágot kérte.

– Jaj, uram, csak ezt ne! – kiáltott fel az atya. – Ezen az áron nem kell nekem a virág, tessék, visszaadom kegyelmednek, s maradjon az enyém a lányom.

– Lehetetlen – válaszolta a medve. – Már leszakítottad, s a kárt, amit okoztál, csak lányod orvosolhatja; nincs más választásod, el kell hoznod őt, mert különben valamennyien halál fiai vagytok.

A szerencsétlen kalmár bánatosan, vigasztalanul folytatta az utat, s mihelyt hazaért, átadta az ajándékokat a lányainak, akik azt se tudták, hová legyenek boldogságukban, de amikor látták, hogy az apjuk vigasztalhatatlanul szomorú, a legkisebbik, aki legjobban szerette őt, megkérdezte:

– Miért olyan bánatos kegyelmed, édesapám?

– Semmi, lányom, semmi – felelte az apa.

– Dehogynem! Valami bánatot titkol kegyelmed, és nem akarja megmondani, mert valahányszor rám néz, látom, mindig kicsordul a könnye.

Addig-addig faggatta, unszolta a lánya, hogy az apa végül is mindent elmondott.

Akkor a lány azt mondta az apjának, vigye hát el őt abba a kertbe. Az apa nem akarta, de a lánya meggyőzte, hogy ha végül is

valami szerencsétlenségnek kell történnie, még mindig jobb, ha ő egyedül járja meg, mint valamennyien, aztán, ki tudja, hátha éppen valami nagy szerencsét hoz ez az ő számára.

Végül is az apa elszánta magát, és elvitte a lányt a kertbe, s ott hagyta őt a házban, amint megígérte a medvének. Megvolt ott a lánynak mindene, amit csak kívánt, de egy teremtet lelket sem látott a házban. Csak éjszakánként szokott nyögéseket hallani a kertből, de nem mert odamenni, hogy megnézzze, mi az. Egy este aztán úgy hallotta, hogy a nyögések kétségbeesettebbek, mint máskor, s akkor rászánta magát, hogy végére jár a dolognak.

Bement a kertbe, s a Bourbon-liliomágy mellett egy medvét talált, amint haldokolva feküdt ott, olyan szomorú tekintettel, hogy a lányban nagy részvét ébredt, és lehajolt, hogy megsimogassa.

– Mi bajod van? – kérdezte tőle. – Beteg vagy?

A medve hálásan nézett rá, és azt mondta, hogy igen.

– Hogyan gyógyíthatnálak meg?

Akkor a medve rámutatva a virágra és a virágágyra, így felelt:

– Az orvosság a te kezében van.

A lány ránézett az ágyásra, s akkor értette meg, hogy az apja onnan vágta le a virágot. Visszatette a liliomot a szárára. Ezután kezét nyújtotta a medvének, mely talpra ugrott, és délceg, fiatal lovaggá változott, aki elmondotta a lánynak, hogy ő elátkozott királyfi volt, s most neki, a lánynak köszönheti, hogy megszabadult a varázslattól; ha hozzá akar menni, magával viszi őt az udvarába, és hercegnő lesz.

El is mentek, meg is házasodtak, udvarukba hozták az apát és a két nővért is, akik ugyancsak férjhez mentek. Attól fogva boldogan éltek.

A HÁROM TÜNDÉR

(Zafra)

Volt egyszer egy anya, annak pedig egy gyönyörű, de nagyon lusta s nagyon torkos lánya. Egy napon az anya misére ment, és előtte így szólt hozzá:

– Hallgass ide! Míg én misét hallgatok, tedd rendbe a házat, és ügyelj, hogy az ebéd oda ne égjen.

Elment az édesanya a templomba, azalatt pedig a lány megette az ebédet, de a házban két szalmaszálat sem tett keresztbe. Mikor az anya hazaért, úgy találta a házat a feje tetején, ebédnek meg nyoma se volt. Hozzáfogott ám porolni a lányával, s azt mondta neki:

– Ő, te istentelen! Hát megetted az ebédet, de meg se mozdítottad a kezedet^ Te semmirekellő, mihaszna! Hát most én mit ebédelek? Tán legeljek? /No, majd adok én neked, szégyentelen!

Avval előkapott egy vesszőt, és hozzálátott ám cirógatni amúgy istenesen, a lány meg átfutott az utcán, és bemenekült a szemközti házba, mely fogadó volt. A fogadóban éppen egy lovag vendégeskedett, akinek feltűnt, hogy az a gyönyörű, fiatal leány sír, és előhívta a kocsmárosnét.

– Mondja csak, fogadósne asszony, miért sír ez a kislány?

A fogadósne, bár jól tudta, miért sír, nem akarta elárulni a lovagnak, és így válaszolt:

– Ha nem tudná kegyelmed, ez a lány annyira bolondja a munkának, hogy egy pillanatig sem akar pihenni, s már annyira elgyengült, hogy az anyja attól fél, beteg lesz, és nem akarja, hogy dolgozzék, de szép szóval semmit sem tud elérni nála, hát mindig meg kell vernie, mert különben ez a lány a füle botját se mozgatja, ha az anyja szól neki.

– Hijnye, fogadósne asszony – mondta a nemesúr – hiszen éppen ez hiányzik az én házamból, ezt keresem én már régóta: egy dolgozó asszonyt. Ez éppen megfelelne. Kegyelmed ismeri, szóljon hát neki, hozzám jönne-e feleségül. Gazdag vagyok, sok igazgatni való birtokom van, sohasem lesz hiánya munkában.

Mondanom se kell, uram, a fogadósné attól félt, hogy leszakad az égboltozat, de azért nyomban átszaladt a szomszédasszonyához, és így szólt hozzá:

– Tudja, szomszédasszony, hogy megszállt nálam egy igen gazdag földesúr, meglátta az asszonyság lányát, és azonnyomban belészeretett, úgyszólván azt mondta, feleségül akarja venni.

– Jaj, szomszédasszony – mondta az anya –, adnám én szíves örömet, mert ez a lány kikerget engem a világból, nem lehet vele bírni. Most is, látja, misére mentem, rábízta, hogy takarítsa ki a házat, és ügyeljen az ebédre. Hát tudja, mit csinált? Amikor megjöttem, mit látok: a ház azonmód a feje tetején, az ebédből már egy csepp sincs. Így aztán lehet, hogy szebbet talál még az az úr, de torkosabbat sehol a világon.

– Ugyan, kedves szomszédasszony – felelte a fogadósné –, mindnyáján hordjuk a magunk keresztjét; az asszonyságra ezt a keresztet rakta az Isten. Ki tudja, hátha ez lesz a szerencséje. Megyek és megmondom a lovag úrnak, hogy az asszonyság beleegyezik, de jól vigyázzon, én azt mondtam az úrnak, hogy a lány nagyon szorgalmas, hogy belebetegszik a sok munkába, és maga azért veri.

– Szomszédasszony – válaszolta az anya –, miért mondta ezt? Csak bajba kever bennünket. Hát nem tudja, hogy azért van nálunk az örökös pörlekedés, veszekedés, mert annyira lusta és torkos, hogy akármit hagyok a keze ügyében, mind felfalja? Hagyja el, szomszédasszony! Én nem járulok hozzá, hogy bárkit is így becsapjunk!

– Ez ne aggassa, szomszédasszony! Hagyja csak, hadd házasodjanak össze, hiszen van annak tenger pénze, hogy annyi cselédet adjon majd a felesége mellé, amennyi csak kell. Ne is szóljon bele semmibe, bízta csak rám, majd én leszek a komaasszony, és mindent elrendezek.

Hát, meg is egyeztek, aztán hitták a lányt, elmondták neki, miről van szó, a fogadósné pedig figyelmeztette, hogy jól vigyázzon, ha a vőlegény megkérdezi, hogy szeret-e dolgozni, csak mondja, hogy igen.

A fogadósné elment, és megmondta a lovagnak, hogy minden rendben van, s ő a komaasszony. Mindjárt meg is esküdtek, és

másnap a fiatal pár elindult a lovag falujába; az anya és a komaasszony is elkísérte őket, aki a legnagyobb buzgalmat tanúsította a dologban.

Az úton megpihentek egy igen szép tanyán, mely a férjé volt, és hozzáláttak falatozni egy gyönyörű réten, mely a ház előtt terült el.

– Komaasszony – mondta a menyecske –, ezt a rétet egyenesen arra teremtették, hogy lefeküdjek rajta szundítani egyet.

– Tessék? Mit mond? – kérdezte az ifjú férj, aki egy kissé messzebb került, és nem hallotta.

– Azt mondja – felelt a komaasszony –, hogy „be alkalmas ez a rétet lenvetésre”! Ez a menyecske annyira dolgos, hogy egyéb se jár a fejében, mint az ilyesmi.

Jóllaktak, aztán folytatták az utat, és átutaztak egy másik réten, mely olyan dús és olyan szép volt, hogy a menyecske ily szókra ragadtatta magát:

– Komaasszony, ez is éppen nekem való volna táncteremnek!

A férj, aki elöl haladt, visszafordult, s megint kérdezősködött a komaasszonytól.

– Azt mondja – válaszolta ez –, hogy „be jó hely a len teregetésére és szárítására a mosás után”!

– Légy nyugodt – fordult fiatal feleségéhez a férj –, lesz fonnivaló lened, amennyit csak akarsz.

Hát aztán tovább haladtak, mentek, csak mentek, mendegéltek, végre megérkeztek a faluba, és a férj megmutatta nekik a házat és a csűröket, melyek telides-tele voltak lennel. Azt mondta, mindezt a feleségének kell megfonna.

A komaasszony, aki tudta a csíziót, és tisztában volt vele, hogy milyen csalódás vár a szerencsétlen emberre, nem szólt semmit, csak magában mormolt.

Így aztán másnap sürgősen elbúcsúztak a házaspártól és hazautaztak, előbb persze oktatták a menyecskét, hogy okos legyen, és mindent tegyen meg, amit a férje parancsol neki, mert csak akkor lesz boldog és elégedett.

Az első napok vidáman teltek, de aztán eljött az a nap, amikor a férj elment a mezőre, s mikor eltávozott, ott hagyott néhány köteg lent, hogy a felesége fonja meg. Így szólt:

– Itt hagyom neked ezt a lent, hogy megfonván mulasd magad, de azért nagyon ne erőlködjél, nem akarom, hogy megszakadj.

A férj elment, ő meg elindult, hogy jól szemügyre vegye a házat. Talált egy zsák mandulát s egy zsák diót. Fogott egy kalapácsot, és egész álló nap csak rágcsált, a héjakat meg egy zsákba gyűjtötte, Mikor a végére ért, fogott egy kis fadarabot, rákötött egy orsóra való lent, derekára meg egy kötelet; orsónak elővett egy hagymát, és kiült a tornácra. Nem tudott fonni, így aztán csak húzgálta a lent, és sodorás nélkül rácsavarta a hagymára.

Hát, ahogy' ott bajlódott a lennel, éppen arra járt három tündér. Egyikük észrevette a fiatalasszonyt, felkacagott s így szólt a többiekhez:

– Nézzétek csak, mi van azon a tornácon.

Odanéztek a többiek is, és amint meglátták a szépséges fiatalasszonyt belegabalyodva a nagy munkába, így szólt az egyik:

– Be kár ilyen szépnek, fiatalnak ennyi nehéz munkát adni! Nos hát, búvölöm, búvölöm, valamennyi len van a házban, legyen mind megfonva, fehérítve!

– Én meg – mondta a másik –, búvölöm, búvölöm, hogy annak a lennek fele változzék szőtt ruhává, szalvétává!

– Én pedig – szólt a harmadik –, búvölöm, búvölöm, a másik fele változzék lepedővé, szőtt vászonná!

Hát alighogy a tündérek eltűntek, felugrott a fiatalasszony – mert hallotta őket –, és az örömtől esztét vesztve futott végig a csűrökön, mert minden szó szerint úgy történt, és az egész teméntelen len mind ruhákká, asztalkendők-ké, lepedők-ké, vásznakká változott. Akkor aztán eldobta a fát, s amikor már eljött az ideje férje érkezésének, fogta a mandula- és dióhéjakkal teli zsákot, a matrac alá tette és lefeküdt.

Mikor a férj megjött, nem találta odakint, ment hát be a hálósobába, s csakugyan ott feküdt a felesége az ágyban, és nyögött.

– Mi bajod, asszony? – kérdezte az ember.

– Jaj, ne is kérdezd! – válaszolta. – Hát mi bajom is lenne, amikor majd meghalok, annyit dolgoztam! Menj csak végig a csűrökön, és meglátod, mit csináltam; ezért hágy el csaknem a lélek, s már a csontjaim is ropognak.

Tüstént meg is mozdult az ágyban, csak úgy recsegték-ropogtak a mandula- és dióhéjak, melyeket a matrac alá tett.

Hát, ment ám a férj a csűrökbe, s látott olyat, hogy ámulva tért vissza. Amint belépett a hálószobába, kereken megtiltotta, hogy a felesége még egyszer lenorsót vegyen a kezébe; a házi munkák elvégzésére felvett két szolgálólányt, a lusta lányból pedig nemzetes asszony lett.

Kerek cipó, görcsös retek, a mesémnek véget vetek.

VILÁGSZÉPE

(Alange)

Volt egyszer egy király, akinek nagyon könnyelmű és kicsapongó fia volt; bármennyit dorgálta is, sohasem bírt vele. Az apa meghalt, és trónját fia örökölte. Most már a maga urának érezte magát a fiú, belemerült a kicsapongásba, és mindent eljátszott, olyan balszerencsével, hogy ahányszor játszott, annyiszor veszített. Így aztán, mikor már nem maradt egyebe, kockára tette koronáját is, és azt is elveszítette, úgyhogy koldusbotra jutott.

Volt ott egy lovag, aki mindennap részt vett a játékban; majdnem mindent ő nyert el. Amikor látta, hogy a király milyen kétségbeesett állapotban van, azt az ajánlatot tette neki, hogy ő adna a királynak játékra annyit, amennyit csak akar, ha vele tartana. Ezért a kölcsönért csupán egyszer kell dolgozni egy évben, de akkor azt kell tennie, amit ő, a lovag parancsol, ha tetszik, ha nem.

A királynak már nem volt vesztenivalója, így hát tüstént elfogadta; úgy gondolta, hogy nem kell éppen megszakadnia a munkában, ha egy évben egyetlenegyszer kell dolgozni.

A lovag odaadott neki egy ládát, telides-tele arannyal. Ő kivett ezer reált és elveszítette. Másnap kétezret markolt fel, azt is elveszítette. Mindennap visszatért a játékhoz, mindig ezer reállal többet tett fel a kockára, mint az előző napon, így volt ez két hónapig; minthogy mindig vesztett, az arany mindjobban apadt a ládában, végül már csak a láda csupasz fenekét tapogatta.

Mikor elfogyott a pénz, azt mondta neki a gazdája:

– Hallod-e, eljött a nap, amikor el kell végezned a munkát, hiszen olyan hamar nyakára hágtál a pénznek, hogy már egy krajcár sincs belőle, és most pénzért kell mennünk. Menj az istállóba, és nyergelj fel két lovat, tégy az iszákokba két sonkát, két palack bort, elegendő kenyeret, sajtot és olajbogyót csemegének, mert negyvennapos útra kelünk.

Hát így is tett; mindent előkészített; amint a lovag mondta neki, aztán mindketten nyeregbe szálltak, és útnak indultak. Mentek,

mendegéltek, sok országon átutaztak, egyszer csak megpillantották a tengert. Akkor a lovag a tenger kellős közepe felé mutatott, és így szólt:

– Látod-e azt az emelkedést, mely messziről ideködlik?

– Látom, uram.

– Nos, az egy kastély, tele arannyal és ezüsttel. El mersz-e oda menni?

– Igen, ha te előremész, uram.

A lovag megsarkantyúzta a lovát, a király pedig szorosan mögötte vágatott, mintha nem is víz lett volna a lábuk alatt. Egyszer csak odaértek ahhoz a sziklához, melynek tetején a várkastély állt. Hirtelen szárazföldre léptek, és a lovag azt mondta az ifjúnak:

– Most pedig föl kell menned a kastélyba.

– De hogyan, ha nincs kapuja? – kérdezte emez.

– Mindjárt meglátod – válaszolta a lovag. – Fogd azt a négy zsákot, amit magunkkal hoztunk, s mihelyt fölérsz, látsz egy halom unciát; megtöltöd a zsákokat, és jól megkötöd a szájuknál, ki ne oldódjanak.

A lovag zsebében volt egy könyv; azt előhúzta, felütötte, s abban a szempillantásban az ifjú úgy érezte, mintha hajánál fogva húznák fel, s még magához sem tért, máris ott találta magát a várkastély magasságában. Valóban, ott látott egy nagy halom unciát, s az utolsó darabig belerakta a zsákba. Mikor a zsákok megteltek, jelt adott a lovagnak, aki megint felütötte a könyvet, és a zsákok maguktól leszálltak. Mikor az utolsó is leszállt, és már mind a négy zsák rajta volt a lovakon, becsukta a lovag a könyvet, és az ifjúhoz fordulva, így szólt:

– Megfizetted a kölcsönt, most már állj a magad lábán. Ha talpraesett vagy, boldog leszel, de ha nem, elpusztulsz.

Avval a lovag lóra pattant, s elvágatott az unciáktól dagadó zsákokkal, ügyet sem vetett rá, hogy az a szerencsétlen kiabál utána, hogy legalább a kastélyból segítse le. Mikor az ifjú elvesztette szem elől a lovagot, nagy gondba merült szomorú sorsán, és így kiáltott fel:

– Jaj, édes szülőanyám! Mi lesz velem ezen az elhagyatott helyen? Nyomorultul éhen veszek ezen a kopár szigeten, mindenütt csak tenger, tenger körülöttem, amerre nézek!

Minden irányban nézelődött, de nem látott egyetlen olyan helyet sem, ahol leereszkedhetett volna; végül is csüggedten abbahagyta a kutatást, és Isten kegyelmébe ajánlotta magát. Éhséget ugyan nem érzett – hiszen nagyon jóllakott, mielőtt felment –, hanem annál nagyobb szomjúságot, mely szinte égette, s bármennyire tekingetett is mindenfelé, egy csepp vizet sem talált, amivel szomjúságát olthatta volna.

Fáradtságos kutatás után talált egy kis nedves homokot, mely mintha fel lett volna lazítva. Remélte, hogy az alatt rábukkanhat valamilyen édesvízforrásra, elkezdett hát buzgón kaparni a tíz körmével. A homok azonban, bár nedves volt, keményen összeállott, s a szerencsétlennek már véres volt a keze, mégsem talált vizet. Amikor elfáradt, leült néhány percre pihenni, azután még nagyobb erővel újra kezdte a munkát, hiszen minél jobban telt az idő, annál inkább kínoztta a szomjúság.

Végre, amikor legjavában igyekezett, látta, hogy véget ér a homok, és egy ajtó tárul a szeme elé. Bekukkantott egy résen, és látta, hogy odabent világosság van. Újra összeszedte minden erejét, és folytatta az ásást, amíg fel nem tudta emelni az ajtót, s meg nem pillantott egy lépcsőt. Annyira kínoztta a szomjúság, hogy még arra sem ért rá, hogy meghányja-vesse magában, mi lehet odabent; anélkül, hogy lelkét akár Istennek, akár az ördögnek ajánlotta volna, leszaladt a lépcsőn.

Nem volt csekély a csodálkozása, amikor egy nagy teremben találta magát, melynek közepén egy nagy kút, az egyik végében pedig pompás terített asztal állt, telis-tele mindenféle finom ennivalóval. Első dolga az volt, hogy igyék; majd látván, hogy az asztal tele annyi finomsággal, megjött az étvágya, és alaposan jóllakott mindenből, amiből csak akart. Kicsit aggasztotta, hogy egy pissenés sem hallatszik, és sehol senki, de azért ez nem vette el az étvágyát, s így szólt: „Együnk-igyunk, úgyis meghalunk”! Így aztán dugig jóllakott, s amikor már nem kívánt többet, hozzálátott, hogy bejárja a termeket.

Bebarangolta már az egész palotát (mert nagyon szép palota volt ez, ahová került), s mégsem talált egy teremtet lelket sem. Végre bejutott a konyhába, s ott egy öregasszonyra bukkant. Az tágra nyitott szemmel nézett rá, s így szólt hozzá:

– Ugyan mi szél hozott téged ide, hogy vesztedet akarja?

– Nyomorult balsorsom, öreganyám – felelte.

Avval leült, és elmesélt mindent, mi történt vele.

– Hát, ez a legrosszabb, amit tehettél – mondta neki az öregasszony –, hogy ide beléptél. Mert ez elátkozott kastély, amelybe senkinek se szabad belépni. Egy szerecsen őrzi, az a feladata, hogy megöljön mindenkit, aki be merészel hatolni a kastélyba. De te fiatal vagy, tapasztalatlan; megpróbálom, hátha le tudom csillapítani a dühét, ha te megígéred nekem, hogy engedelmeskedni fogsz neki, bármit parancsol.

Az ifjú ezt meg is ígérte, és nemsokára azt mondta neki az öregasszony, hogy bújjon el egy szobában, mert közeledik a szerecsen, és ha meglátja őt, meg se várja, hogy beszéljen az öregasszonnyal, bizonyos, hogy megöli. Alighogy elbújtatta, belépett egy olyan borzalmas szerecsen, hogy magát a félelmet is meg tudta volna ijeszteni.

Minden irányban körülnézett, és tekintetét az öregasszonyra szegezve, így szólt:

– Emberszagot érzek, ideadod, vagy megöllek.

– Nono, hallgass meg – felelte az öregasszony. – Egy szegény szerencsétlen van itt, akit egy gaz varázsló hozott a kastélyba, és itt hagyott. Nem tudott semerre se menni szegény, megtalálta az ajtót és bejött.

– No, jól van, jöjjön elő – szólt a szerecsen.

Amikor az ifjú előjött, a szerecsen rárivallt:

– Meséld el, hogy kerültél ide a palotába!

Az ifjú ekkor ismét elbeszélte mindazt, amit az öregasszonynak mondott. A szerecsen látta, hogy igazat mond, és így válaszolt:

– Hát jól van. Azt hiszem, tudod, hogy aki idejön, irgalmatlanul halál fia. No de sajnállak, mert látom, hogy olyan fiatal vagy, és ha megígéred, hogy velem maradsz, és azt teszed, amit mondok, meghagyom az életedet, de figyelmeztetlek, hogy innen soha többé ki nem mehetsz. Ha elfogadod, amit ajánlok, boldog leszel, mert itt semmiben nem lesz hiányod a szabadságon kívül. Ne felejtse el, hogy az első menekülési kísérlet alkalmával irgalmatlanul meghalsz.

Az ifjú megértette, hogy nincs más választása, és úgy érezte, hogy végeredményben megmenekült, így hát elfogadta a szerecsen

ajánlatát, és köszönetét mondott neki. Ekkor a szerecsen elővett egy kulcsosomót, és elindult, hogy megmutassa az ifjúnak a kastély minden szobáját. Az egyik tele volt borsóval, a másik szalonnával, a harmadik hurkával, megint másik kolbásszal, volt olyan, amelyik sonkával, meg amelyik velővel, megint volt, amelyik borral, egyszóval mindenfajta ennivalóval. Utoljára egy olyan szobát mutatott neki, amely arannyal volt tele, egy másikat, amelyet ezüsttel, és egy harmadikat, amelyet rézzel töltöttek meg. Csupán egyetlen ajtót nem nyitott ki a szerecsen, és amikor átnyújtotta az ifjúnak a kulcsokat, így szólt:

– Nesze, itt mindennek a gazdájává teszek, hogy semmiben se szűkölködjél. De jót mondok: őrizkedjél attól, hogy ezt az ajtót kinyisd, mert akkor szerencsétlenség történik veled. Ebben a lakosztályban van varázslattal lenyűgözve Világszépe. Olyan gondosan őrzik, hogy lehetetlenség megközelíteni. Látod ezt az ajtót? Emögött két oroszán van, azok tüstént rávetik magukat a balgára, aki kinyitná az ajtót, és széttépik. Ha valamiképpen megmenekülne az oroszánok karmai közül, egy másik ajtót kellene kinyitnia, amögött meg szüntelenül két kalapács jár, azok összelapítanak, ha át akarna bújni alattuk. Ez után még egy ajtó nyílik; ezt egy malomkő zárja el, amely megállás nélkül forog a tengelyén, és lehetetlenné teszi a bejutást. Végül a negyedik ajtót egy mérges kígyó őrzi. Látod hát a veszedelmeket, melyek arra leselkednek, aki be akarna hatolni az ajtó mögé.

Az ifjú megígérte, hogy mindenre ügyelni fog, és így is tett. Annyira megnyerte a szerecsen bizalmát, hogy az már napokon keresztül nem is mutatkozott a palotában. Hanem amikor a király már hozzászokott, hogy azt tesz, amit akar, elégedetlenkedni kezdett ezzel az élettal, és a titok sem hagyta nyugodni; elhatározta hát, hogy a végére jár, felkutatja, mi rejlik odabent, és szembeszáll azokkal a veszélyekkel, melyeket a szerecsen festett le neki.

Fogta a kulcsot, és kinyitotta a szoba ajtaját. Amint kinyitotta, hát látta ám, hogy tátott szájjal két vad oroszán törtet feléje, de ő levette a kalapját, és odadobta az oroszánoknak. Ezek rávetették magukat a kalapra, és összevesztek rajta, végül egymást marcangolták szét. Akkor ő megadta nekik a kegyelemdőfést, és kinyitotta a második ajtót, ahol két kalapács zuhogott felváltva, olyan gyorsan, hogy

lehetetlen volt bárkinek is bejutnia, mert apróra zúzták volna. Akkor levetette az ujjasát és a kalapácsok közé dobta; ezek belegabalyodtak a ruhába, és végül is megálltak. Ekkor bement az ajtón, és kinyitotta a következőt. Egy malomkő tárult elébe, mely oly sebesen forgott, hogy még gondolni sem lehetett az átjutásra, anélkül, hogy elkapja az embert. Akkor az ifjú levetette a dolmányát, és rádobta a kőre. A dolmány rátekeredett a malomkőre, az nem is tudta ledobni magáról, így aztán eltömítődött és megállt.

Határtalan volt a király öröme. Ráugrott a kőre, és azon töprengett, hogyan foghatna ki a kígyón.

Egyszer csak kinyitotta az ajtót, s hát látja ám, hogy egy iszonyú kígyó kúszik feléje, olyan sziszegéssel, hogy az egész kastélyt rémületbe ejti. Hát ő meg – mit csináljon, mit ne? – leveti a cipőjét, és odavágja a kígyó elébe. A kígyó rávetette magát a cipőre, s egy szempillantás alatt lenyelte mind a kettőt. Hanem a cipők bőrből voltak, mégpedig jó keményből; a kígyó nem tudta lenyelni, és megfulladt tőlük. Akkor az ifjú kést rántott, és megadta neki a kegyelemdöfést. Ilyenformán az utolsó akadályt is leküzdve kinyitotta a következő ajtót, és egy csodálatos terembe lépett, amely minden oldalán arannyal, selyemmel és drágakövekkel volt ékes. Egyik sarkában egy ágy állott, azon pedig egy női személy feküdt, hanem az olyan volt, hogy a világon nem akadt párja. Ez volt Világszépe, aki elátkozva mély álmát aludta.

Amint a király megpillantotta, azt se tudta, él-e, hal-e, s ő, aki a legnagyobb veszedelmektől sem ijedt meg, most félt felébreszteni a lányt, és kifordult a teremből. Hanem aztán mégis elszégyellte magát gyávaságáért, visszament és csak nézte, nézte azt a gyönyörűséget, majd nem tudott ellenállni a vágyának és megcsókolta.

Abban a pillanatban, amint megcsókolta, a lány felébredt és megszólalt:

– Hálás vagyok neked, hogy eltávoztattad rólam az átkot és megtörted a varázslatot. De ha meg akarsz keresni – mert most el kell mennem –, még nagy utat kell megtenned. Egy órán belül elmegyek, és galamb képében öt napot fogok tölteni a Három Narancs Kertjének forrásánál. Ha ott nem találkoznál velem, fogd ezt a kendőt, hogy megismerjelek, bárhol vagy is.

Avval átadott a királynak egy nagyon finom keszkenőt, melybe királyi korona volt hímezve.

Közben eltelt az óra, s akkor az ifjú rettentő mennydörgést hallott, úgyhogy belekábult; mikor felocsúdott, egyedül találta magát egy hegyen. A kastély és a tenger eltűnt. Latolgatni kezdte helyzetét, és nem tudta, merre is vegye útját, hogy megtalálja a Három Narancs Kertjét, végül is elhatározta, hogy rábízza magát a vakszerencsére, és elindult, csak úgy találomra.

Ment, mendegélt, végül a harmadik napon meglátott egy kertet. Már nagyon kínoztta a szomszomság, benyitott hát, hogy egy kis vizet kérjen. A kertész egy szerecsen volt, ugyanaz, akivel a kastélyban találkozott, de az ifjú nem ismerte meg. Vizet kért tőle, s az adott is neki.

– Nem mondaná meg nekem, miféle kert ez?

– Ez a Három Narancs Kertje – válaszolt a szerecsen.

– Megmondaná-e, járnak-e ide a forráshoz inni galambok?

– Igen, uram, három napja ide járnak, de holnapig nem láthatja kegyelmed őket, mert délelőtt tizenegy és tizenkét óra között jönnek.

– Megengedné-e, hogy itt maradjak? Mert elveszett egy galambom, és megnézném, köztük van-e.

– Szolgálatjára, uram – mondta a szerecsen –, csak maradjon itt kegyelmed, és holnap megláthatja a galambokat.

Hát aztán úgy is történt; ott töltötte az éjszakát, másnap reggel pedig, kellő időben, odamentek a forráshoz. A szerecsen fűgét kezdett eszegetni, és az ifjúnak is adott egyet. Ez pedig, amint megette, elaludt. Megjöttek a galambok, ittak és fürödtek, de amikor a király felébredt, ők már nem voltak ott. Megkérdezte a szerecsent, s az azt felelte, hogy sokáig itt voltak, de ő, a király, olyan mélyen aludt, hogy nem akarta felébreszteni.

Most már eltelt négy nap, így aztán a következő nap volt az utolsó, amikor még ott fürödtek a galambok, úgyhogy az ifjú elhatározta, semmiképpen sem alszik el. Délután sétált egyet, amikor egyszer csak észrevette, hogy egy levél esik a lába elé. Felnyitotta s ezt olvasta a levélben: „Ne bízzál a kertészben.”

Ámbár ő nem tudta, neki szól-e a levél, és nem tudta, miért ne bízzék, elhatározta, hogy óvatos lesz. Felvirradt a következő nap, s ők megint a forrás felé ballagtak. Beszélgetés közben a szerecsen

előhúzott néhány szivart és rágyújtott, majd megkínálta eggyel az ifjút is. Ez elfogadta, s alig szippantott egyet-kettőt belőle, úgy elaludt, mint a bunda. Megjöttek a galambok, és ugyanaz történt, mint az előző napon: mire felébredt, lejárt az idő.

Most már rájött, hogy ez a szerecsennek a műve volt, s mivel tudta, hogy lejárván az öt nap, a galambok már eltávoztak, elbúcsúzott a szerecsentől, és útnak indult. Amint kilépett a kertből, megint lába elé esett egy levél. Lehajolt érte, s amikor felnyitotta, ezt olvasta benne:

„Hagytad, hogy a kertész kifogjon rajtad, és meghosszabbítottad távollétünk idejét. Ha találkozni akarsz velem, keress meg a Három Aranyhermelin Palotájában.”

– Most aztán merre keressem én ezt a boldogságos palotát? – kérdezte töprenkedve szegény. – Hiszen ha tudnám, merre van! No de végül is csak megkeressük, csak olcsó húsnak híg a leve, ami értékes, az drága. Rátaláltam a kertre, meglelem a palotát is!

Fogta magát, nekiindult, ment, mendegélt, széles úton, szűk csapáson, végre is egy bozótba keveredett. Már azt hitte, elveszett, amikor megpillantott egy házat, ott szállást kért éjszakára.

A gazdaasszony megkérdezte, hogyan keveredett ide ebbe a bozótba, ahová még be nem hatolt teremtet lélek.

– Jaj, jóasszony – válaszolta a király –, a Három Aranyhermelin Palotáját keresem, de azt se tudom, merre van; csak úgy vaktában megyek, míg a szerencsém oda nem vezet, hogy megtaláljam.

– Hát nézze: ebben a házban összegyűlik a világ minden madara, könnyen lehet, hogy valamelyik tudja közülük, hol van az a palota, ha a világ legeldugottabb helyén van is.

Hát amint besötétedett, megérkeztek a galambok, és a gazdaasszony megkérdezte tőlük, tudják-e, hol van az a palota. A galambok azt felelték, hogy nem tudják. Sorban érkeztek a különbözőféle madarak, de egyik sem tudott választ adni. Megjöttek a sasok is, ők sem tudták; de egy még hiányzott, nem érkezett meg a többivel. Már jól benne jártak az estében, amikor szárnycsapások zaja hallatszott. Brrr... Akkor látták, hogy jön a hiányzó sas; jött ám, olyan jóllakottan, mintha egy bakkecskét evett volna két anyakecskével egyetemben.

– Hogyhogy ma ilyen későn jössz? Hol voltál?

– Én biz a Három Aranyhermelin Palotájából jövök, ott temérdek tyúkbelet ettem, ízlett is felségesen. Mert holnap esküszik a király lánya, az lesz csak a dínomdánom!

– El mernéd vinni holnap ezt a legényt abba a szép palotába?

– Jól van, nem bánom, de figyelmeztetem, hogy egy egész ürü húsát hozza magával, hogy legyen mit ennem, ha megéhezek, mert nagyon messze van.

Hát úgy is volt; levágtak egy ürüt, és másnap reggel, jó korán kirepült a sas, hátán az ifjú és az ürü. Mikor már nagyon régóta repültek, a sas hátrafordította kitért csőrét, és enni kért. A király adott neki egy darabot az ürüből, és tovább repültek. Nemsokára a sas megint enni kért, aztán megint, addig-addig, hogy elfogyott az ürü, és akkor az ifjú azt mondta a sasnak:

– Elfogyott a hús. Ha éhes vagy, egyél a faromból, de vigyél el a palotába.

– Nem – válaszolta a sas –, még egy utolsó erőfeszítést teszek, és oda fogunk érni, mert már látom; szerencsére könnyű leszállni.

Tovább repült, és hamarosan megpillantották a palota tornyait. A sas gyorsan leszállt, és utasát letéve a földre, így szólt:

– Már ideje volt. Még egy perc, és már nem értünk volna ide, mert erőm a végét járta. A palotában majd visszanyerem.

Az ifjú a palota felé vette útját, és be akart menni. Hanem a hosszú út annyira lerongyolta, hogy az ajtónállók azt hitték, valami koldus, és nem akarták beengedni. Akkor ő, látván, hogy sehogyan sem engedik be, elkeseredetten visszafordult, és leült egy templom kapujába, a palota tőszomszédságában. Gondolta, hátha kinéz véletlenül valamelyik ablakon a királylány, és talán meglátja s beszélhet vele.

Nem sokáig ült ott, egyszer csak látta ám, hogy a palotából egy fényes lakodalmi menet tódul ki, és a templom felé tart. Középen haladt az ifjú pár, s ő mindjárt ráismert Világszépére. Valamiképpen szót akart váltani vele, de a sok embertől nem lehetett hozzáférni. Arra gondolt, hogy az útjába áll, hátha akkor meglátja őt Világszépe, de azokban a rongyokban nem volt könnyű felismerni őt. Ekkor jutott eszébe az a keszkenő, amit a lány adott neki. Előhúzta a zsebéből, s amikor az ifjú pár elhaladt előtte, kibontotta és feléjük mutatta úgy, hogy a korona szembetűnjék.

Észre is vette azt Világszépe, meg is ismerte őt abban a minutában, de nem szólt semmit, hanem szépen beléptek a templomba.

Amikor a pap össze akarta adni a fiatal párt, megszólalt a királylány:

– Jegyajándéku!l keszkenőt adtam valakinek, koronámat és nevem kezdőbetűit hímeztem belé. Csalt annak az embernek adom a kezemet; ha itt van a jelenlevők közt és nála van keszkenő, mutassa meg.

Mindenki meghökkent, de senki sem húzta elő a keszkenőt. Ekkor a királylány az apjához fordult:

– Apámuram, a kapuban van egy koldus, annál van a keszkenő, mert ő volt az az ember, aki megszabadított engem a varázslattól, és én nem megyek máshoz, csak őhózzá.

Kimentek az ifjúért, aki megmutatta a keszkenőt, és egybekelt a királylánnyal. Azután, apósa segítségével visszaszerezte királyságát, és azóta is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

A VARASBÉKA

(Alange)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény halász, annak pedig két lánya. Olyan szegény volt, s annyira elkerülte hálóját a szerencse, hogy a boldogtalanok majd éhen veszttek. Amikor látta, hogy a halászat nem hoz semmit a konyhára és nincs mit enniük, elhatározta, hogy kimegy a rétre kakukkfüvet szedni, s azt fogja eladni, hogy legalább kenyeret vegyen az árából.

Hát, irtókapát és kötelet – fogott az ember, kiment a rétre és hozzálátott. Amikor nem is gondolt semmire, csak kitépett egy kakukkfüvet, egyszer csak elébe ugrott egy varasbéka.

– Miért rombolod szét az én házamat? – kérdezte az embertől.

– Már megbocsásson – válaszolt emez –, csak egy batyura való kakukkfüvet gyűjtök, mert se nekem, se a lányaimnak nincs mit ennünk.

– Ne félj – – mondta neki a varasbéka –, ha te is úgy akarsz, boldog leszel. Ha hozzám adod a kisebbik leányodat, kapsz tőlem egy mérő aranypénzt. De ha nem fogadod el az ajánlatomat, halál fia vagy.

Hát a szegény ember olyan nagy szorultságban volt, hogy mit volt mit tennie engedett, és abban egyezett meg a békával, hogy megmondja a dolgot a lányának, s visszatér majd a válasszal. Olyan szomorúan érkezett haza, hogy kisebbik lánya, aki nagyon szerette, faggatni kezdte, mi történt vele.

Az apa nem merte elmondani; de Luisa – mert így hítták a lányt – addig faggatta, hogy végre is elbeszélte, mi történt vele, hogyan találkozott a varasbékával, meg hogy megfenyegette, halál fia lesz, ha nem adja hozzá a lányát. Akkor így szólt a lánya:

– Nagyon kedves ám az embernek az élete, édesapám, s a kegyelmed életéért én készen vagyok bármily áldozatra. Menjen csak vissza holnap kegyelmed, és vigye el az én beleegyezésemet, aztán legyen meg az Isten akarata.

Az apa sírva megölelte, és másnap reggel elment arra a helyre, ahol a varasbékával találkozott, s átadta a békának a lány válaszát. A varasbéka erre odaadta a mérő aranyat, és azt mondta neki, hogy majd hat hónap múlva jelenik meg nála a lányért, addig mindent készítsen elő az esküvőre.

Az embert majd szétvetette az öröm, amikor markában érezte a pénzt. Földeket vett, és paraszti munkára adta magát, úgyhogy növekvő gazdagsága láttán már másképpen néztek rá, és megválasztották bírónak.

Mikor eljött a hat hónap utolsó napja, mindent elrendezett, hogy megünnepeljék bíróvá választását és lánya esküvőjét. Meghívta a helység minden előkelőségét, enni-innivaló volt bőségesen.

Hát azon az éjszakán el is ment a varasbéka az emberhez, ugrált-pocskolt a tócsákon át, s úgy érkezett meg csuromvizesen. Mihelyt betoppant, abban a pillanatban valamennyi vendég elaludt, csak a bíró, a pap, a közjegyző és a menyasszony nem.

Elvégezték az esketési szertartást, s amikor a vendégsereg felébredt, a varasbéka már nem volt ott. Mindnyájan hazamentek, a háziak pedig lefekvéshez készülődtek. Akkor előjött a varasbéka, és visszavonult a menyecskével. Hát uramfia, amint felugrott az ágyra, a béka olyan helyre legénnyé változott, hogy még! Az volt aztán a legény a javából! Hanem mihelyt megvirradt, megint varasbékává változott

Luisa úgy odavolt a varasbékájáért, hogy azt se tudta, hova tegye. Mindig a szoknyáján tartotta, és nem akarta, hogy bármi baja történjék. Nénje minduntalan kicsúfolta:

– Jézus, Mária, pfuj, de csúf varangy! Úgy félted, úgy őrződ, mintha valami drága ékszer volna. Nem szégyelled magad, hogy mindig a szoknyádon hordozod ezt az undok férget? Én már rég odacsaptam volna egy kőhöz!

Luisa nem szólt ám egy szót se, csak az volt minden gondja, hogy vigyázzon a békájára.

Hanem a nénje – nagyon irigy természetű volt – így szólt magában:

„Itt valami turpisság van! Ez bizony valami más, nem közönséges varasbéka, mert különben a húgom nem csucsujgatná annyira, és nem lenne olyan boldog. Nem, nem! Végére járok, ha addig élek is!”

Hát aztán, mitévő legyen, fogta magát, kulcsot csináltatott fából, és egy éjszaka, mikor látta, hogy Luisa már elaludt, kinyitotta az ajtót, és odalopózott az ágyhoz. Tátva maradt a szája a meglepetéstől, amikor látta, hogy húga egy daliás legénnyel hál. Tüstént kifordult, mert félt, hogy meglátják; másnap reggel meg avval állt oda az apja elé, hogy okvetlenül menjen ki a rétre, és hozzon neki egy olyan varasbékát, amilyen a hűgáé.

Napokig járta az apa a rétet, de mit tesz Isten, nem talált egyetlenegy békát sem, úgylíogy a nagyobbik lányá majd megpukkadt mérgeében. Egy éjjel a kulcs segítségével belépett Luisa szobájába, és gyertyát tartott a kezében. A varasbéka, emberi alakban, aludt, gúnyája pedig egy székre volt hajtva az ágy fejénél. Az idősebbik lány csak nézte, nézte irigyen. Annyira beléfeledkezett a nézésbe, hogy a gyertya megcsordult, s egy forró viaszcsépp rácseppent az alvóra. Abban a szempillantásban eltűnt, ruháját pedig otthagya. A lány meg futva menekült kifelé, mielőtt a hűga felébredne.

Mikor Luisa felébredt és hiába kereste a békáját, vigasztalhatatlan bánatba esett, se nem evett, se nem ivott, csak kereste a férjét, de sehol nem lelhetle. Akkor fogta a gúnyát, becsomagolta és mindig magánál tartotta; egyébként szüntelenül csak sírt a varasbékája után. Nénje egyebet sem csinált, csak gúnyolta, s noha jól tudta, miért sír, ezt mondta neki:

– Ő, a szégyentelen! Hát nem sül ki a szemed, sírsz egy varangy után? Hiszen meglehet, hogy hasonló férget fogantál tőle!

Szegény Luisa csak sírt-rítt, és apja, hogy egy kicsit mulattassa, azt mondta neki, hogy elviszi magával a vásárba egy szomszédos helységbe.

Elhatározták az utazást, és elindultak a faluból. Luisa magával vitte férje gúnyáját, mert hiszen ez volt az egyetlen vigasztalása, és nem akart megválni tőle.

Hát, kiértek a rétre, s amikor ott mentek el, ahol az apa annak idején a kakukkfűvet szakította, a lány hangot hallott, amely így szólt:

– Luisa, Luisa!

Luisa csak kapkodta a fejét, de semmit sem látott. Akkor újra hallja a hangot, amint azt mondja:

*Hol legsűrűbb a fűfátyol,
meglátod amire vágyol.*

Luisa be is nézett oda, ahová mondták, és felkiáltott:

– Ó, az én kis varasbékám!

Aztán újra hallotta a hangot:

– Dobd be a gúnyát, veled megyek.

Hát be is dobta az összecsomagolt ruhát, és kisvártatva kilépett egy legény – az ám, de még milyen! – aki nem más volt, mint az ő férje: megszabadult a varázslattól, mely varasbékává változtatta. Most már együtt mentek a vásárba, s attól kezdve boldogan éltek, míg meg nem haltak.

A FEHÉR PAPAGÁJ

(Zafra)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagyon gazdag gróf, aki beleszeretett egy szegény, de nagyon szép leányba, és annyira szerette, hogy elvette feleségül. Történt pedig, hogy nemsokára háború tört ki, és a grófnak el kellett mennie, a grófnét pedig, aki teherben volt, egy bizalmas kamarásának gondjaira bízta, meghagyva neki, hogy amint a grófné megszül, mindjárt értesítse őt.

A gróf elment, s a kamarás, aki szerelmes volt úrnőjébe, máris ostromolni kezdte szerelmével. A grófné azonban felháborodva visszautasította, és megfenyegette, hogy mindent elmond férjének, ha nem hagy fel szándékával.

Hát, mikor a kamarás látta, hogy a grófné megveti őt, utat engedett haragjának, és bosszút forralt. Eljött a nehéz óra, és a grófné egy fiúnak s egy leánynak adott életet; mindkettőnek csillag volt a homlokán.

Akkor a kamarás írt a grófnak, és elmondta, hogy már egy ideje gyanakszik: a grófné viszonyt folytat egy szemesen rabszolgával, de attól félt, hogy téved, s ezért nem akart semmit sem szólni urának; ez azonban, sajnos, valónak bizonyult, tekintve, hogy az úrnő egy szerecsen fiút és egy szerecsen lányt hozott a világra, amint majd a gróf is meggyőződhet róla, ha hazatér a háborúból.

Mikor a gróf elolvasta a levelet, haza akart menni kastélyába, de nem hagyhatta el a tábor; haragra gyúlt, és mert mélységesen bízott kamarásában, elhitte, amit ez írt neki, és azt a parancsot küldte vissza, hogy a szerecsent és a gyermekeket ölje meg, a grófnét pedig elevenen falazza be.

A kamarás nem merte megölni a gyermekeket, hanem csináltatott egy üvegdobozt, a gyerekeket belefektette, és rátette a folyó hullámaira, hadd vigye őket lefelé. Ezután befalaztatta a grófnét, és gazdája parancsával mentegetőzött.

Hát történt, hogy egy öregember, aki a folyó partján halászott, látta, hogy az ár valami holmit sodor, mely csillog és doboznak

látszik. Meg akarta nézni, mi az: kivetette a hálót, és kihúzta a holmit. Tátva is maradt a szája a csodálkozástól, mikor meglátta azokat a gyönyörű gyerekeket. Hazavitte őket, s ott feleségével egyetértésben, amint tudta, nevelgette őket, homlokukra pedig kötést tett, hogy fel ne tűnjék a csillag, mely ott ragyogott mindkettejük homlokán. Amikor már nagyobbacskaak voltak, megtanította őket, hogy ha megkérdezné valaki, miért van rajtuk a kötés, mondják, hogy valami sérülés miatt.

Már nagyon öregek voltak a nevelőszülők, úgyhogy néhány év múlva meghaltak, s a gyerekekre hagyták azt a kis szegénységüket, amijük volt. Elárulták nekik, hogyan bukkantak rájuk, és azt tanácsolták, hogy le ne vegyék homlokukról a kötést, míg meg nem tudják, kik a szüleik, mert azoknak minden bizonnyal gazdagoknak kell lenniük, erre vallanak a rajtuk talált pelenkák; még most is ott vannak az üvegdobozban.

A gróf már jó ideje hazatért a háborúból, nem sejtett semmit, a kamarás mégsem volt nyugodt, és sokszor nyomozást indított a gyermekek felkutatására. Gyanút fogott, hogy az a két gyerek visel kötést a homlokán, bármennyire úgy tudják is, hogy a halász gyermekei; így aztán megbízott egy vén banyát, hogy valahogyan módolja ki elvesztésüket.

A banya boszorkány volt, és ha megfizették, mindenre kész volt; egy szép napon bekopogott a testvérek házába, olyankor, amikor a lány egyedül volt otthon.

- Jó napot, kisleány! Hát a fivéred?
- Nincs itthon, kiment a mezőre.
- No né csak, milyen takaros házad van!
- Akarja látni, öreganyám? Kerüljön beljebb.

A banyának bizony kétszer sem kellett mondani, hiszen éppen ez volt a célja; legott belépett. A leányka megmutatta neki a házat, s amikor a banya megnézte az udvart, így szólt:

– Ez az udvar nagyon szép, csak egy ezüst vizű szökőkút hiányzik belőle. A fivérednek, ha akarná, mást se kellene tennie, csak elmennie ide és ide, s egy kútból, amelyet ott talál, egy tele korsóval kellene mernie; azután kiöntené itt az udvaron, s menten kút teremne a helyén.

Elment a banya, s mihelyt megjött a fiú, mindjárt megmondta neki a kislány, mit mondott az öregasszony, és kérte, menjen el azért a vízért, mert szeretne egy kutat.

– Ugyan, micsoda ostobaság! – kiáltott fel a fiú. – Mi az ördögnek nekünk ilyen kút? Nem megyek én!

Hanem aztán a nővérkéje sírva fakadt; ő igen szerette a kislányt, ezért megígérte, hogy elmegy egy korsó vízért.

Ballagott a fiú arrafelé, amerre a banya mutatta, amikor félúton egy töpörödött öregemberrel találkozott, aki így szólt hozzá:

– Hallod-e, te gyerek, ki küld erre téged, aki vesztedet akarja?

– Tudja meg kend, öregapám – válaszolt a fiú –, hogy ide meg ide megyek, mert egy öregasszony azt mondta a nővéremnek, hogy van ott egy ezüst vizű kút, és ha annak a vizéből telemerítjük a korsónkat, elvisszük és kiöntjük a házunk udvarán, szakasztott olyan kút terem a helyén.

– Hát, ide hallgass: ez igaz, de a vízmerítés veszedelmes dolog ám, mert a kutat egy oroszlán őrzí; amikor odalépsz, jól nézd meg! Ha be van csukva a szeme, ne közelíts, de ha nyitva van, az azt jelenti, hogy alszik, akkor meríts vizet, aztán usgyé, szedd a lábad, mielőtt felébred, mert nagyon éber az álma.

Hát, oda is érkezett a fiú a mondott helyre, s minthogy látta, hogy az oroszlán nyitva tartja a szemét, úgy cselekedett, amint az öreg tanácsolta neki: megmerítette a korsót. Amikor hazaért, kiloccsantotta a vizet az udvarra, hát abban a szempillantásban ott termett egy ezüst vizű, nagy szökőkút, de olyan szép, hogy gyönyörűség volt ránézni; így aztán a leány majd esztétette az örömtől.

Másnap megint jött a banya és megkérdezte:

– Hát a fivéred?

– Nincs itt, de kerüljön beljebb, öreganyám, nézze meg a mi gyönyörű kutunkat.

Belépett a banya, s amint megpillantotta a kutat, öklét harapdálta mérgében. Látta, hogy a fiú kikerülte a csapdát, így szólt:

– Tudod-e, hogy itt és itt van egy tölgy, ezüst a makkja, arany a kocsánya? Ha a fivéred egy ágacskát hoz onnan, s elülteti itt az udvarban, gyönyörű tölgy nő ki belőle tüstént!

A banya elment, s mihelyt megjött a fivére, a leányka elmondta neki, mit hallott, és kérte, hogy menjen el, vágjon a tölgyről egy ágacskát.

– Nem én – felelte a fivér –, nem megyek én, mert nem tudhatjuk, mi történhetik belőle.

Hanem a lány sírva fakadt, s ő megígérte, hogy elmegy.

Hát el is indult, s az úton találkozott az öreggel, aki megkérdezte, hová megy. A fiú mindent elmondott, és az öreg így válaszolt:

– Fogd ezt a lovat, pattanj fel rá, s lovagolj el a tölgyig. Le ne szállj a lóról, csak azt nézd, mit csinál az a kígyó, amely a fát őrzi; ha nem látod a fejét, akkor alszik: vágd le az ágot, aztán vágtaiban vissza!

Nyeregbe is szállt a fiú, és mindent úgy tett, ahogyan az öreg mondta neki. A kígyó elrejtette a fejét, erre ő levágta az ágot, és vágtaiban hagyta ott a fát. Mikor hazaért és beleszúrta az ágot az udvar földjébe, az ág abban a szempillantásban gyönyörű szép tölgygé változott, melyre irigységgel tekintett mindenki.

Mikor a banya megint beállított és megpillantotta a tölgyet, fújt, zihált dühében, s így mormolt magában: „Most aztán meglátjuk, megmenekülsz-e!”

– Tudod, lányom – mondta a banya a leánynak –, most már, hogy megvan a szökőkutad meg a tölgyfád, még hiányzik innen valami: egy papagáj. Én tudok egy fehér papagájról; itt és itt van, nagyon értékes jószág, aki megfogja, gazdag lesz egész életében; ha a fivéred elhozná, boldogok lennétek életetek végéig.

– Jó, meg fogom mondani neki – felelte a lány.

A banya elment, s amikor a fivére megjött, a leány mindent elmondott neki, és arra kérte, menjen el a papagájért. Testvére azonban nem akart elmenni, mert úgy vélekedett, hogy ezek a szeszélyes ötletek egyszer majd nagyon sokba fognak kerülni neki. De a lány annyit sírt, annyit kérlelte, hogy a fiú azt mondta neki:

– Jól van, még az egyszer kedvedet teszem, és elmegyek érte, de csak akkor, ha megígéred, hogy ez volt az utolsó efféle dolog, amit kérsz tőlem.

A lány meg is ígérte, s ő elindult, hogy megkeresse a papagájt. félúton megint találkozott a kis öreggel, s az megkérdezte, hová tart. A fiú megmondta, s az öreg így válaszolt:

– Hallgass rám, úgy cselekedjél, ahogy én mondom. Odaérsz arra a helyre, egy gyönyörű kertbe. Ott a fák közt sok madarat láatsz, de te ne tégy egy lépést se feléjük, hanem várj egy kicsit, s akkor meg fogod látni, hogy arra száll egy fehér papagáj, egy csodaszép madár, leereszkedik egy kerek köre, és sokat forgolódva elkiáltja magát: „Nincs, aki megfogjon? Nincs, aki megragadjon? Hát ha senkinek se kellek, csak hagyjanak, csak hagyjanak!” Azután szárnya alá dugja a fejét, s akkor te megfogod. De előbb nehogy meg akard fogni, mert elröppen, s akkor te kővé válsz, mint mindenki, aki odament érte.

Hát, el is ment a fiú, s amikor odaért, egy fákkal teli kertet látott, amelyben sok szépséges madár röpködött ide-oda, és lent a földön mindenfelé elszórva temérdek kőszobor állott. Kis ideig nézegetett, szemlélődött, hát egyszer csak látja ám, hogy jön egy fehér papagáj, a leggyönyörűségesebb, legcsodálatosabb, amit csak el lehet képzelni. Egyenesen rászállt egy kerek köre, amely közepén volt, s tollait rázogatva megszólalt:

– Nincs, aki megfogjon? Nincs, aki megragadjon? Hátha senkinek se kellek, csak hagyjanak, csak hagyjanak!

Avval forgolódni kezdett, szárnyával csapdosott, majd fejét a szárnya alá akarta rejteni. A fiú félt, hogy elrepül, kinyújtotta a kezét, amikor a madár még jóformán el se dugta a fejét; így aztán a papagáj meglátta, felrebbent és elröpült, a fiú pedig ott maradt, kővé vált.

Hát, mikor a leányka látta, hogy fivére nem tér haza, valamilyen szerencsétlenségtől tartott, és sírva fakadt, mondván, hogy ő az oka, ha valami baj történt az ikertestvéreivel. Így aztán, amikor a banya újra betoppant, valóságos könnytengerben találta. A leányka elmondta, hogy a testvére nem tért vissza, és bizonyára valami szerencsétlenség történt vele. A banya alig tudta leplezni örömét, vigasztalgatta a leányt, s azt mondta neki, ne búsuljon, nem történt semmi baj.

– Biztos nem tud betelni avval a csodaszép madárral – mondta –, és gyönyörködik benne. Az volna a legjobb, ha magad is utána mennél, megnéznéd, mi történt, és hazahoznád, hiszen még az is megeshetik, hogy elfejtette az utat, merre kell hazafelé jönni.

Hát aztán addig-addig, hogy rábeszélte a lányt; az nagyon vágyakozott, hogy végre megtudjon valamit a fivéről, s elindult, hogy megkeresse. Ment, mendegélt, egyszer csak szembejött vele ugyanaz az öreg, akivel a testvére találkozott.

– Ki küld téged erre, te kislány, aki vesztedet akarja? ’

– Hej, uram! Kedves fivőremnek keresésére indultam, aki ide s ide ment el egy papagáj után, s még nem tért haza.

– No hát, ide hallgass: a fivőred kővé vált, mert nem úgy cselekedett, ahogy tanítottam; de ne keseredjél el, mert te megmentheted. Hanem azt kell tenned, amit én mondok.

– Jól van, úgy fogok cselekedni.

– Halljad hát: elmegy arra a helyre, és belépsz a kertbe, ahol a testvéred van. Amint meglátod, hogy odaszáll egy gyönyörű szép fehér papagáj, és így szól: „Nincs, aki megfogjon? Nincs, aki megragadjon?”, megvárod, amíg abbahagyja a rikoltozást, majd sok forgolódás után a szárnya alá dugja a fejét; ez a madár, amelyet te keresel. Várd meg hát, hogy megnyugodjék, s amikor azt látod, hogy a szárnya alatt a feje, kinyújtod a kezedet, és jól megfogod. De jól vigyázz, nehogy előbb akard megfogni, mert te is úgy jársz, mint a fivőred.

Hát, köszönetét mondott a leányka az öregnek, és útnak indult. Oda is ért arra a helyre, belépett a kertbe, s bár mindenfelé, amerre csak nézett, csodálatos dolgokat látott, ügyet sem vetett semmire, amíg meg nem látta a fehér papagájt, mely leszállt a kerek köre, ott középen a szobrok közt, és tollait megrázva megszólalt:

– Nincs, aki megfogjon? Nincs, aki megragadjon? Hát ha senkinek se kellek, csak hagyjanak, csak hagyjanak!

S elkezdett forgolódni, csapkodni, míg csak el nem fáradt, s akkor a fejét a szárnya alá dugva nem mozdult többé. Ekkor a leányka, aki le nem vette róla a szemét, kinyújtotta a kezét és megfogta.

Abban a pillanatban, ahogy megfogta, valamennyi kőszobor, mely ott állt a kertben, megmozdult és megelevenedett, hiszen mindnyájan lovagok voltak, akik valamennyien meg akarták fogni a papagájt, de nem sikerült nekik. Köztük volt a leányka testvére és édesapja is, akit a gyermekek nem ismertek. Valamennyien köszönetét mondtak a kisleánynak, amiért megszabadította őket a varázslat alól, az ikrek pedig meghívták őket ebédre a házukba.

Azok elfogadták a meghívást, és valamennyien együtt mentek az ikrekhez. Míg az ebéd készült, a fiú elmesélte a vendégeknek a történetüket, azt is elmondta, hogy nem tudják, kik lehetnek a szüleik, de remélik, hogy találkozni fognak velük, mert megőrizték az üvegdobozt, amelybe tették őket, és a ruhákat, amelyekbe be voltak tekerve. Valamennyiük kérésére előhozta a ruhaneműt, és nem csekély meglepetésére szolgált a grófnak, amikor meglátta saját fegyveres címerét a pelenkákba hímezve. Annyi szent, hogy nem tudta, mit gondoljon erről a históriáról, azt kívánta, hogy bár ezek lennének az ő gyermekei; de a kamarás annyit bizonygatta neki, hogy a grófné két fekete gyereket hozott a világra, hogy se szólni, se gondolni nem tudott semmit. Éppen akkor jött a leányka, hogy bejelentse: tálalva van. A gróf, aki mindegyre csak ezt hányta-vetette magában, egyáltalán nem evett, és a papagáj, aki el nem mozdult volna semmiért a leánykáról, a grófhoz fordulva így szólt:

– Nagy töprengésbe merültél, nemes gróf! Ha valami bizonyosat akarsz tudni arról, amit gondolsz, szabadítsd ki feleségedet a falból, s ő el fogja mondani, milyenek a gyermekei.

A gróf hazament, és kivétette a grófnét a falból, aki sorban elmesélte a történeteket, s azt mondta, hogy fel lehet ismerni a gyermekeit, mert mindkettőnek csillag van a homlokán.

Akkor a grófnak eszébe jutottak a papagáj szavai, a pelenkák és a kötés, melyet a gyerekek viseltek a homlokukon. Elhivatta őket a kastélyba.

Amint a grófné meglátta, mindjárt megismerte őket, s levéve a kötéseket, megmutatta a grófnak, aki szinte esztét veszítette örömeiben; megölelte őket, s most már felismerte, milyen gyalázatosságot követett el a kamarás; a gonosztevőt kivégeztette, a banya pedig félt, hogy ő is ugyanígy jár, s amint megtudta a hírt, elemésztette magát.

A gróf és a grófné ettől kezdve egész életükben boldogan éltek gyermekeikkel, akik sohasem váltak meg fehér papagájuktól.

A LEVENDULA

(Alange)

Volt egyszer egy özvegyember, annak pedig egy nagyon szép kislánya, akit igen-igen szeretett, s ezért nem akart újból megházasodni, nem akart mostohát a lányának. Az ő házával szemközt lakott egy özvegyasszony a két lányával) ez az asszony a csillagot is lehozta volna az égről, csak hozzámeessen a szomszédjához, de hát ezt kereken mégsem mondhatta meg neki, csalt annyit tudott tenni, hogy ajnározta az özvegyember lányát, ha a kislány arra ment, mindig behívta magához, és édességekkel kínálta, úgyhogy a kislány nagyon megszerette a szomszédasszonyt.

Amikor az apa látta, hogy a szomszédasszony ilyen jól bánik a kislányával s annyira szereti, lassanként maga is barátságosabb lett az özvegyasszonyhoz, s abban a hitben, hogy az mindig ilyen jó lesz a lánykához, feleségül kérte az asszonyt, mondván, hogy ő bizonyos benne: nála jobb anyát nem adhatna lányának az után, akit elveszített.

Az Özvegyasszony csak erre várt; nyomban igent mondott, és azt erősgette, hogy az ura kislánya előbbre való lesz saját lányainál, mert nagyon szereti, és a lányka megérdemli.

Egyszóval, összeházasodtak, s az első hónapokban minden rendjén volt, hanem a mostohalányka csinosabb volt, mint az új asszony lányai, és mindenki ezt a lányt szerette jobban, ezért a mostohaanya hidegebb lett hozzá. A kislány pedig, amint észrevette a változást, egy nagynénje házába költözött, aki bűbájos volt.

Egyszer az apa vásárba ment, és a lánya elment hozzá, hogy elbúcsúzzék tőle. Az apa indulás előtt így szólt a mostohalányaihoz:

- Mit akartok, mit hozzak nektek a vásárból?
- Nekem – mondta az egyik –, egy nyolcdurós nagykendőt.
- Nekem meg – mondta a másik – egy selyemruhát.
- Hát te mit kérsz? – kérdezte az édeslányát.

Az pedig, nagynénje tanácsára, így felelt:

- Én nem kérek mást, csak két mérő levendulamagot.
- No, nézd az ostobáját! Hát mért nem valami mást kérsz?
- Nem, én evvel megelégszem.
- Jól van – mondta az apa, és elment a vásárba.

Amikor visszatért, meghozta mostohalányainak a kendőt és a ruhát; ezek majd elröpültek, úgy pipiskedtek-páváskodtak az új ruhában. Édeslánya pedig megkapta a magot, és elültette egy cserépbe. Nemsokára kihajtott a levendula, s olyan szép cserép virággá fejlődött, hogy az egész falu irigyelte.

Mikor éjfél ütött az óra, fogta a lány a cserepet, az ablakba állította, és így szólt:

*Király fia, jövel, drága,
kinyílt a levendula
csodaszép, bűvös virága.*

Amint elmondta a varázsigét, egy gyönyörű madár repült az ablakba, meghempergett a cserépben, és ifjúvá változott, de még milyenné! Az volt ám a legény! Belépett a szobába, leült a lány mellé, és egész éjszaka beszélgettek. Amikor pedig elment, mindig leejtett egy pénzzel teli erszényt. Ez minden éjszaka így történt, már sok pénzüik volt, s a nagynéni mindent megvásárolt az unokahúgának, amit csak kívánt, úgyhogy olyan pompásan járt, mint senki más a faluban.

– Valami titok lappang ott a nővéred házában, mert nagyon költekezik, pedig a nagynénje nem örvend olyan jó módoknak. Menj el hozzá, és módold ki, hogy ott maradhass éjszakára, hátha megtudsz valamit.

Hát, úgy is volt, be is állított délután a mostohanővér, és azt mondta, hogy egy kicsit együtt akar lenni a nővérkéjével, hiszen az sohase megy el hozzájuk.

El is beszélgettek, s mivel már későre járt, azt mondta a mostohanővér, hogy fél egyedül hazamenni, s inkább ott maradna. Nem volt illendő, hogy kitegyék az utcára, hát ágyat vetettek neki, s ott is maradt. Telt-múlt az éjszaka, s mert nem látott semmit és hozzászokott a korai lefekvéshez, már tizenkettő előtt elaludt, úgyhogy nem látott semmit, s amikor hazaért, el is mondta az édesanyjának.

– Biztos egész éjszaka aludtál, azért nem láttál semmit – mondta a húga. – Ma este én megyek, ott is maradok, s meglátod, nem alszom el.

Valóban, ez a lány is elment aznap délután, s azt mondta, hogy az este a nénye maradt ott, most ő akarja együtt tölteni az estét kedves nővérkéjével, hiszen oly régóta nem voltak együtt.

– Nagyon szívesen – mondta a mostohanővére –, ma velem maradsz.

Úgy is volt. Eljött az ideje, lefeküdtek hát; ez a lány úgy tett, mintha aludnék, de nagyon vigyázott, hogy álomba ne merüljön; egyszer csak éjfél ütött az óra. Látja ám, hogy a mostohanővére fölkel, fogja a virágcserepet, kiteszi az ablakba, és ezt mondja:

*Király fia, jövel, drága,
kinyílt a levendula
csodaszép, bűvös virága.*

Alighogy kimondta, megérkezett a madár, emberré változott, leült a lány mellé, és egész éjszaka súgtak-búgtak. Amikor megvirradt, elment és otthagya az erszényét.

A másik végig ébren volt, így aztán mindent látott és hallott, úgyhogy amint hazaért azt mondta a nényének:

– Látod, hogy elaludtál? Ha ébren vagy, te is azt látod, amit én.

Akkor aztán mindent elmondott az anyjának.

– No, tessék – mondta az anyja –, jól mondtam én, hogy itt valami turpisság van, mert a nagynénje nem bírná ezt a nagy pompát. No de ne félj, most aztán vége lesz ennek.

Bement, majd kisvártatva kilépett, és azt mondta lányának:

– Menj oda még egyszer, és valahogyan csempészd be ezeket az acélpengéket a cserépbe úgy, hogy az élük fölfelé álljon, s mihelyt észrevétlenül betetted őket, rögvest gyere haza.

Fogta a lány a pengéket, elment a mostohanővére lakására, és így szólt hozzá:

– Azért jövök, hogy utánanézzek, hátha itt hagytam a fülönfüggőmet. Otthon vettem észre, hogy hiányzik.

Mostohanővére azt felelte, hogy ő nem látta, de azért csak kerüljön beljebb, és keressék meg.

Hozzáfogtak keresni, a mostoha lánya pedig egy óvatlan pillanatban berakta a pengéket a cserépbe, majd előhúzva a fülönfüggőt, amelyet elrejtve tartott, így szólt:

– Itt van, megtaláltam.

Dolga végeztével hazament, hogy elmondja az anyjának, mit végzett.

Eljött az éjszaka, s amint elütötte az óra az éjfél, elővette a lány a cserepet, kitette az ablakba, és így szólt:

*Király fia, jövel, drága,
kinyílt a levendula
csodaszép, bűvös virága.*

Meg is érkezett a madár, hempergőzni kezdett a cserépben, de abban a pillanatban felsikoltott, s a lány egy hangot hallott, amely ezt mondta:

– Jaj, megöltél! – s avval a madár eltűnt.

A lány sírva fakadt, mert nem értette, mi történt, de a cserépben levő virág hervadni kezdett, s amikor a levelei lehulltak, eltűntek a pengék, melyeket mostohanővére rakott oda. A pengék véresek voltak, s most már megértette, miért jajdult fel a madár.

Ekkor a nagynénje azt mondta neki:

– Ne sírj, hanem öltözzél fel orvosnak, fogd ezt a palackot, s menj el ide meg ide. Eljutsz a palotába, s ott kéred, hogy engedjenek téged a királyfihoz, aki beteg, hogy megnézd. Amint meglátod, megkened a sebeit egy tollacskával, melyet belemártasz ebbe a balzsamba. Amikor meggyógyul, eltávozol; el ne áruld magadat, és el ne fogadj semmit.

A leány így is tett, orvosnak öltözött; a hozzávaló ruhát a nagynénje hozta. Elindult a faluból, ment, mendegélt, amíg oda nem ért, ahol a király lakott. Elmondotta neki, hogy megtudta, milyen súlyos beteg a királyfi, és meg akarja nézni, hátha meg tudná gyógyítani egy balzsammal, melyet magával hozott, s amely mindent meggyógyít.

Beengedték, s abban a szempillantásban, mihelyt meglátta a királyfit, mindjárt megismerte. Hát, látta ám, hogy egész teste annyira tele van vágásokkal, hogy siralom ránézni. Akkor jól megmosta a sebeket, majd megkenete a balzsamba áztatott tollal, s a

királyfi abban a pillanatban jobban lett, majd néhány nap múlva teljesen meggyógyult.

Amikor a lány látta, hogy most már jól van, azt mondta, hogy immár távoznia kell. Sem a királyfi, sem a királyi pár nem akarta, hogy elmenjen, de ő azt mondta, hogy semmiféleképpen nem maradhat. Akkor sok ajándékot kínáltak neki, de ő nem akart elfogadni semmit, csupán a királyfihoz fordult, amikor már távozóban volt:

– Ne feledkezzél meg arról, aki meggyógyított!

Hát, hazament a lány, s amikor hazaért, újra virágjában találta a gyönyörű cserép levendulát. Mindent elmondott nagynénjének, mi történt, s amikor eljött az éjfél, fogta a cserepet, s az ablakba tette. Elmondta az ígét:

*Király fia, jövel, drága,
kinyílt a levendula
csodaszép, bűvös virága.*

Alighogy ezt kimondta, megjelent a királyfi, belépett a szobába – kard a kezében –, és így szólt:

– Gyalázatos! Készülj a halálra!

Felemelte a kardot, s le akart sújtani vele, de a lány megszólalt:

– Emlékezzél arra, aki meggyógyított!

Ekkor ismerte meg orvosát a királyfi, eldobta a kardot, és megölelte a lányt, majd megkérdezte, ki rakta oda azokat a pengéket, melyekkel összevagdosta magát a cserépben.

A lány mindent elmondott neki, mi történt, s amikor a királyfi meggyőződött róla, hogy ő ártatlan, maga pedig a Sebesülés révén megszabadult a varázslattól, elvitte a lányt a palotába, feleségül vette, s attól fogva ők voltak a legboldogabbak a világon.

Kerek cipó, görcsös retek, a mesémnek véget vetek.

A MÁRVÁNYKŐ

(Alange)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy anya, aki özvegyiségre jutott, s volt annak egy fia; ez már nagyobbacska legény volt, hanem az égvilágon semmihez sem értett, de vagyonnal se dicsekedhetett.

– Az Istenért, édes fiam! – mondta neki az édesanyja. – Hiszen már embersorban vagy, mégse akarsz mesterséget tanulni. Mért nem mégy szabónak?

– Nincs kedvem – felelte a fiú.

– Hát akkor kovácsnak.

– Nincs kedvem. Így sorolta az anyja a mesterségeket, de a fiúnak csak a lustálkodásban telt öröme, és azt remélte, hogy majd más úton próbál szerencsét. Egy napon aztán annyit beszélt a lelkére az édesanyja, hogy végre elhatározta: festő lesz. Az anya keresett neki egy mestert, s mert a fiú, ha dolgozni nem szeretett is, igen ügyes volt, belevetette magát a festésbe. Amikor a mester nem látta, azt másolta, amit a mester festett, s így igen rövid idő alatt megtanulta a mesterséget.

Hát, egy napon a királyfi hívatta a mestert. Amikor megérkezett a palotába, a királyfi azt mondta neki, hogy a Szépség Virágával álmodott, s azért hívatta a mestert, hogy fesse meg neki a Szépség Virágának arcképét ama leírás szerint, amit ő fog adni róla. Megadta az ismertető jeleket, melyeket álmában látott, s a mester olyan búsan ment haza, hogy a felesége mindjárt megkérdezte, mi lelte.

– Hogyisne lenne bajom! – válaszolta a férje. – Hiszen a királyfi egy álombéli fehérszemélyvel álmodott, akit a Szépség Virágának hívnak, és azt akarja, hogy fesse meg az arcképét. Hát hogyan fessek én meg egy olyan nőt, akit még sohasem láttam?

Az inas meg csak hallgatta, aztán így szólt:

– Sose aggódjék kend, mester uram. Mit mondott a királyfi, milyen volt az a nő: szőke vagy barna?

– Azt mondta, hogy szőke, meg hogy ilyen meg ilyenforma.

– Hát akkor csak bízsa rám kend, majd én megcsinálom. Adjon nekem egy zsák diót, két kenyeret és egy palack bort, én bezárkózom a műhelybe, s amikor kinyitom az ajtót, már kész is a kép.

A mester nem akarta odaadni neki a zsák diót, mert nem hitte, hogy meg tudja csinálni a képet, de a felesége azt mondta, hagyja csak, elvégre semmit se veszít akkor sem, ha a fiú nem tudja megcsinálni.

Végül a mester is beleegyezett: odaadta a legénynek a diót, a kenyeret és a bort, az pedig mindent magához vett, és bevonult a műhelybe.

A mester meg a mesterné – dehogyis tudtak aludni! – egész álló éjszaka le nem hunyták a szemüket, csak lesték, vajon mit csinál az inas. Az meg ezalatt, egész éjszaka csak a diót ropogtatta és evett. Mikor megvirradt, a mester már olyan dühös volt, hogy így szólt a feleségéhez:

– Ez a naplopó szélhámos csak csúfot üz belőlünk! Nem akart ez egyebet, csak hogy megtömje magát kenyérral és dióval a mi zsebünkre! Be kellene rúgni az ajtót, és úgy elverni, hogy megemlegessen engem holta napjáig!

– Ugyan, hadd el, ember – mondta az asszony. – Majd meglátjuk, mit szöszmötöl össze. Feküdjünk csak le, mert nagyon álmos vagyok.

Avval lefeküdtek.

Hát, amint a fiú mind magába tömte a diót és a kenyeret, majd magába öntötte a bort, úgy, nekihevíült fejjel megragadta az ecsetet, és festett egy szőke nőt, szebbet mint... hát azt ki se lehet mondani; egyszóval, olyan szépet, amelyet csak a királyfi láthatott királyi álmában. Amikor befejezte, lefeküdt, s amikor felébredt, kinyitotta az ajtót, kezébe vette a képet, megkereste a mestert, és így szólt hozzá:

– Ehol-e, mester uram.

A mester el volt keseredve, s azt várta, hogy az inasa majd valamiféle mázsolmányt rak elébe, már-már arra készült, hogy jól farba billenti, hanem amikor ránézett a képre, tátva maradt a szája, és a szemét dörzsölte, mint aki nem hisz a szemének.

– Hallod-e, te fiú – mondta –, hát ezt hogy csináltad?

– A dióval meg a borral. De ne sokat kérdezősködjék kend, hanem vigye el a királyfinak ízibe, mert az már bizonyára várja.

A mester majd esztét vesztette örömeiben, úgy indult el a palotába a képpel. A királyfi megbűvölve nézte, és így szólt:

– Éppen ez az a nő, akiről álmodtam. Most pedig meg kell keresnünk, és nekem az a kívánságom, hogy te is velem gyere.

A király parancsolata törvény volt, így aztán a szegény festő megint olyan gondba merülten ment haza, hogy a felesége megkérdezte, mi baja: táncsak nem találta csúnyának a királyfi a képet?

– Hej, bárcsak ne tetszett volna neki, nem volnék most ilyen bajban! Most azt akarja, hogy menjek, vele megkeresni a rögeszméjét. Hát ugyan, hol is találnánk meg azt a nőt, aki nincs a világon sehol másutt, csak az ő fejében?

– Mester uram – mondta a fiú –, menjen csak el, és mondja meg kend a királyfinak, hogy van kendnek egy fia, aki kenddel akar menni. Ha a királyfi beleegyezik, majd megleljük a módját, hogy én maradjak vele, kend meg hazajöjjön.

Elment a majszttram a palotába, és azt mondta a királyfinak, hogy kész vele menni a Szépség Virágának felkutatására, de szeretne egy szívességet kérni tőle. A királyfi megkérdezte, mi az; ha lehetséges, teljesíti.

– Tudnia kell felségednek – mondta a mester –, hogy van nekem egy fiam, s amint megtudta, hogy én elmegyek felségeddel a Szépség Virágát keresni, azt mondta nekem, hogy el akar kíséreni. Nagyon talpraesett, leleményes kölyök, és segítségünkre lehet, ezért szeretném, ha felséged megengedné, hogy eljöjjön.

– Jól van – válaszolta a királyfi –, jöjjön velünk.

Másnap kora hajnalban fölkerelkedtek, és útnak eredtek: a királyfi, a mester és az inas. Mentek, mendegéltek; eltelt egy nap, eltelt kettő, aztán, mikor a harmadik is rájuk virradt, a mester már elfáradt, és nem tudott lépést tartani velük. Akkor a legény így szólt a királyfihoz:

– Hej, ha megengedné felséged, hogy apám hazamenjen, mert már nagyon fáradt, s engem fogadna el kísérennek!

– Aztán volna bátorságod hozzá? – kérdezte a királyfi.

– Volna bizony, felséges uram.

– Jól van. Menjen hát haza az öreg, mi pedig folytassuk utunkat.

A mester visszafordult és hazament, a királyfi és a legény pedig folytatta útját. Mentek, mendegéltek, míg csak egy igen sűrű erdőbe nem értek. Amikor már ugyancsak elfáradtak, megpillantottak egy házat, melyet sűrűség vett körül. Benyitottak a házba, de nem találtak ott egy teremtet lelket sem, hanem bizony csak egy takarosán megterített asztalt. Az éhség már ugyancsak elővette őket, hozzáláttak hát falatozni, s mikor elverték az éhüket, fekvőhely után néztek. Találtak is egy hálófülkét, két ragyogóan tiszta ággyal, jó matracokkal: mintha csak őket várta volna. A királyfi rögtön le akart feküdni, de a fiú, nem látván egy lelket sem, élt a gyanúperrel, és azt mondta a királyfinak:

– Itt nem lehet másképpen, csak úgy, hogy amíg egyikünk alszik, a másik virraszt, hátha valami rablóbarlang ez a ház, nehogy meglepjenek bennünket.

– Jól van – felelte a királyfi –, s ki aludjék elsőnek?

– Én alszom tizenegyig, azután felséged.

Beleegyezett a királyfi, s amikor az óra elütötte a tizenegyet, felébresztette a legényt.

– Látott-e valamit felséged? – kérdezte ez.

– Nem én, az égadta világon semmit.

– Jó, csak feküdjön le felséged, most én virrasztók.

A királyfi lefeküdt, s mert már igen álmos volt, tüstént elaludt.

Amint az óra elütötte a tizenkettőt, a legény olyan zajt hallott, mintha ketten beléptek volna, majd, ámbár nem látott senkit, két hangot hallott; imígyen beszélgettek egymással:

– Adjisten, Juan.

– Fogadjisten, Pedro.

– Hallottad-e, hogy a királyfi meg akar házasodni?

– Aztán kivel?

– A Szépség Virágával.

– Az lehetetlen, mert nagyon nehéz rátalálni.

A hangok elhallgattak, s a fiú ugyancsak hegyezte a fülét, hátha még megtudja, hogyan lehetne megtalálni a Szépség Virágát.

– Talán holnap éjjel azt is megmondják – szólt magában. – Itt maradunk holnapra is, majd meglátjuk.

Amikor megvirradt, felébredt a királyfi.

– Hallottál-e valamit, fiú?

– Nem én; nem hallottam semmit.

– Megyünk-e?

– Nem, felség, ma még itt maradunk, mert utána akarok nézni, mi van ebben a házban.

Ott töltötték a napot; ettek, ittak és járkáltak, de egész álló nap egy teremtettséget sem láttak, sem pedig olyasmit, ami figyelemre méltó lett volna. Beesteledett, és vecsernyekor a fiú lefeküdt, megbízáva a királyfit, hogy költse fel, ha tizenegyet üt az óra. A királyfi fel is költötte tizenegy órakor, s ő maga fektetett le. A fiú megvirrasztott, s amikor az óra elütötte az éjfél, megint hallotta az előző éjszakai lépéseket, majd a hangokat:

– Adjisten, Juan.

– Fogadjisten, Pedro.

– Tudod-e, hogy a királyfi rászánta magát az útra, hogy megkeresi a Szépség Virágát?

– Tudom, de nehéz lesz megtalálnia, mert túl van a Vizeken.

– Az igaz, de azon igen könnyű átkelni. Ott lóg a kulcstülök; ha azt behajítja a tengerbe, ezüsthíddá változik, és úgy mehet át rajta, mintha hazamenne.

A hangok elhallgattak, de a fiú még mindig nem tudott mindent, amit akart, azt tanácsolta hát a királyfinak, hogy a következő napon is maradjanak ott; úgy is tettek. Vecsernyekor lefeküdt és meghagyta, hogy a királyfi keltse fel tizenegykor. Úgy is lett. A királyfi lefeküdt, s ő maradt fenn virrasztani. Mikor az óra elütötte az éjfél, hallatszottak a léptek, majd a hangok is elkezdtek a társalgást.

– Adjisten, Juan.

– Fogadjisten, Pedro.

– Tudod-e, hogy a királyfi nem tágít szándékától, és itt kell lennie valahol a közelben?

– Talán éppen itt pihen majd meg.

– Nem az, inkább odább valamivel.

– Hanem én azt hiszem, hogy még ha sikerülne is átkelnie a tengeren, akkor sem hozhatná el a Szépség Virágát, mert egy óriás és két iszonyúan vad oroszlán őrzi.

– S nincs mód, hogy észrevétlenül megszerezze a lányt?

– Hát éppenséggel volna, ha álmukban lepi meg az öröket, és átkel a tengeren, mielőtt azok felébrednének. De jaj nekik, ha sikerül utolérni őket!

A hangok elhallgattak, s amint megvirradt, a fiú fölkelte a királyfit, aztán magukhoz vévén a kulcstülköt, egyenest a tenger felé vették útjukat. Mikor odaértek, a fiú beledobta a tengerbe a kulcstülköt, s az ezüsthíddá változott. Azon aztán végimentek.

Egy szigetre jutottak, és egy nagy palotára bukkantak, abban pedig megpillantottak egy óriást – szörnyű buzogány volt a kezében – meg még két oroszlánt, de mindhárman aludtak. Az óriás és az oroszlánok közt pedig egy szépséges nőt láttak, de olyat, hogy az bátran lehetett a világ gyönyörűsége. Amikor a nő meglátta őket, így szólt hozzájuk:

– Mi szél hozott ide benneteket?

– Teérted jöttünk.

– Jaj, ha az óriás felébred, jaj nektek, szerencsétlenek, mert halál fiai vagytok; ha pedig az oroszlánok látnak meg, hangyányi lesz a legnagyobb morzsa, ami marad belőletek!

– Csitt! Hallgass, és engedd, hadd vigyünk.

Nagy gyengédséggel megfogták, s vele együtt futva menekültek a tenger felé. Nemsokára felébredt az óriás, és észrevette, hogy a Szépség Virága nincs sehol. Rettentő dühbe gurult, és keresésére indult. A tenger felé nézett, s akkor látta, hogy ott viszik az ezüsthídon. Futásnak eredt, s mert igen hosszú lába volt, két ugrással ott termett a tenger partján, abban a pillanatban, amikor amazok a szárazföldre léptek és felhúzták a hidat. Akkor az óriás, látva, hogy nem üldözheti őket, fenyegetően rázta az öklét, s így kiáltott:

– Isten veled, Szépséges Virág, elkéstem, már nem tudlak megfogni, de adja az Isten, hogy a nászéjszakádon farkasok egyenek meg, s ha ez az átok nem fogna rajtad, akkor meg változzál márványkővé, amikor megszületik az első gyermeked!

Míg az óriás tombolt, a királyfi és a festőinas csak rózta az utat hazafelé a Szépség Virágával egyetemben, s éjszakára mindnyájan megszálltak az erdei házban. Először a fiú feküdt le, tizenegykor fölkel, s akkor a másik kettő dőlt le az ágyba.

Mikor elütötték az éjfél, hát megint csak hallja a fiú a lépteket. Feszülten figyelt, ugyan mit is beszélnek.

– Adjisten, Juan.

– Fogadjisten, Pedro.

– Tudod-e, hogy a királyfi magával vitte a Szépség Virágát?

– Úgy?

– Úgy bizony, alva találta a strázsákat, és magával vitte a lányt, de nem tudja, hogy az átkot is cipeli magával, melyet az óriás hajított utánuk, amikor felébredt.

– Aztán hogy szól az az átok?

– Hogy a szépségest farkasok egyék meg a nászéjszakáján.

– Be kár egy ilyen szépségért! Aztán sehogy se tudna megszabadulni ettől az átoktól?

– De igen, ha aznap, amikor megesküsznek, a király sok katonával, nagy hadsereggel veszi körül a várost, hogy harcba szálljon a betóduló farkasokkal.

A hangok elhallgattak, s a legény lefeküdt. Mikor megvirradt, mind a hárman hazafelé indultak. Mihelyt megérkeztek, harangzúgással és örömtüzekkel fogadták őket, s mindenki beleszeretett a Szépség Virágába, azt mondták, hogy ilyen szép nincs még egy a világon.

Hát, megesküdtek, s a lakodalom napján a királyfi megparancsolta, hogy valamennyi katona csak van, mind vegye körül a várost. Így is történt. Hát, amikor már az egész hadsereg készenlétben állott, minden oldalról tengernyi farkast láttak; olyan üvöltéssel közeledtek, hogy borsózott a háta annak, aki hallotta. A katonák lövöldözni kezdtek rájuk, míg csak valamennyit meg nem ölték, pedig úgy látszott, hogy sohase lesz vége az áradatuknak, annyian jöttek.

Hát aztán lezajlottak az ünnepségek, és mindenki a bolondulásig örült a kis királyasszonynak, de mindenkinél jobban a királyfi. Telt-múlt az idő, s a Szépség Virága világra hozott egy olyan szép fiúcskát, hogy gyönyörűség volt nézni. Az apa mindjárt felvette, és vitte a királynénak, aki szinte felragyogott a boldogságtól unokája láttán. A királyfi visszatért felesége ágyához, és kétségbeesetten vette észre, hogy az asszony márványkővé változott. Így aztán mindaz az öröm, amelyet fia születése miatt érzett, bánattá vált,

amikor ilyen állapotban találta feleségét. A királyfi vigasztalhatatlan volt. Egy termet kriptává alakított át, hogy ott helyezze el a feleségét; a termet a legdrágább díszítésekkel rakatta tele, ami csak volt a palotában, s a szobrot a középre tetette, hogy legalább a holt szépség látványával teljék be, ha már élve nem láthatja.

A festőinas, aki most már odaköltözött a palotába, látva a királyfi bánatát, elhatározta, hogy megpróbálja, hátha újra felvidíthatja. Ezért aztán gondolt egy nagyot, s elszánta magát, hogy újra elmegy az erdei házba, hátha tudomására hoz valamit a véletlen.

– Adjon nekem egy lovat felséged – mondta a királyfinak.

A királyfi kiadta a rendeletet, hogy kiválaszthatja azt a lovat, amelyiket akarja, ő pedig nyeregbe szállt, s útnak indult. Ment, mendegélt, míg csak el nem ért az erdőbe. Bement a házba, evett, de nem akart lefeküdni, mert attól félt, hogy elalszik, és nem hallja, mit mondanak a hangok, ha ugyan megszólalnak..

Amint az óra éjfél ütött, megint hallotta a léptek zaját, mint a múltkor, és kisvártatva hangokat is hallott, amint így szóltak:

– Adjisten, Juan.

– Fogadjisten, Pedro.

– Nem tudod, mi történt?

– Ugyan mi?

– Az történt, hogy a királyfi legyőzte ugyan katonáival a farkasokat a nászéjszakáján, de nem menekülhetett a második átoktól, amelyet az óriás a Szépség Virágára szórt.

– Mi volt az?

– Az, hogy változzék márványkövé, mihelyt megszüli első gyermekét.

– No, aztán mi történt?

– A Szépség Virágának gyönyörű szép gyermeke született, de ő márványkövé változott.

– Ó, be kár! Mondd csak, nem volna lehetséges, hogy visszatérjen az életbe?

– Éppenséggel van egy mód, de az nagyon szomorú. Mert ahhoz, hogy az anya éljen, meg kell, hogy haljon a gyerek.

– Hogyhogy?

– Ha megölik a gyermeket, és vérének egy edénybe gyűjtik, majd ezzel a vérral bedörzsölik az anya valamennyi erét, visszatér belé az

élet.

A hangok abbahagyták a beszélgetést, s a festő nem tudott elaludni, csak sürgette volna az éjszakát, hogy virradjon már, s ő útnak indulhasson. Végre megvirradt, felnyergelte a lovat, és meg sem állt, míg a palotába nem ért. Amint megérkezett, tüstént megmondta a királyfinak, mit kell tennie, hogy a Szépség Virágába ismét visszatérjen az élet. A királyné ellenkezett, mert nem akarta, hogy megöljék az unokáját, s azt mondta, az lesz a vége, hogy se egyik, se másik.

A királyfi bízott a festőben, és hitte, hogy felesége visszakapja az életét. Nagyon szerette a kisfiát, szerette volna, ha mégsem ölik meg; de látván, hogy ez az egyetlen orvosság, azt mondta, hogy mindenképpen meg kell hozni az áldozatot, hiszen akárhogyan is, az anya előbbre való, mint a gyerek.

Így hát meg is ölték a szegény kisgyereket, vérét egy edénybe fogták fel, és a vérrel bedörzsölték a márványkő valamennyi erét. Ahogyan dörzsölték, úgy mozdultak meg egymás után a tagok, végül valamennyi mozgott, és a Szépség Virága életre kelt nagy öröme mindenkinék, aki csak ismerte.

A királyfi nagyon sajnálta fiacskáját, de mikor elevenen látta feleségét, lassan-lassan elfeledkezett a megölt gyermekről; később több gyermekük is született, és sokáig nagyon boldogan éltek. A festő pedig nem nyúlt többé ecsethez, késő öregségében ott halt meg a palotában.

Kerek cipó, görcsös retek, a mesémnek véget vetek.

A HÁROM OROSZLÁN

(Zafra)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy házaspár, annak pedig három fia. Az apa megbetegedett, és feleségének minden gondoskodása hiábavaló volt: özvegyen és teherben hagyta őt.

Hát a szülés ideje előtt a fiúk így szóltak anyjukhoz:

– Édesanyám, mi elmegyünk, mert nincs itt nekünk semmi tennivalónk, és nem vesztegethetjük tovább az időnket; ha megszabadul kegyelmed a terhétől és fiú születik, hívasson bennünket erről s erről a helyről, s akkor eljövünk, hogy újra együtt éljünk kegyelmeddel, de ha lány lesz, nem lát többé minket édesanyánk, mert nagy szerencsétlenség történik velünk, amitől csak az a lány tud megváltani bennünket, ha felnő.

Sírt az édesanyjuk, és kérte őket, ne menjenek el, mert ugyan, mihez is kezd ő a házban egyedül, fiai nélkül, ilyen nehéz helyzetben. Hanem hiába volt minden, a fiúk elmentek, nem tudta rábírní őket, hogy maradjanak.

A szegény anya sírt-rítt fiai távoztán, és nemsokára egy leánykát hozott a világra. Akkor mindjárt le is tett a reményről, hogy viszontlátja a fiait, és nem tudta megvigasztalni semmi a világon. Annyit sírt, annyit emésztette magát, hogy végül is megtörtént, aminek meg kellett történnie; ágyának esett, kisleányát egy szomszédasszony gondjaiba ajánlotta, hogy az viselje gondját az árvának, azután meghalt.

Hát, a szomszédasszony, aki nagyon jó asszony volt, be is fogadta a leánykát, és úgy szerette, mintha a saját lánya lenne. Az csak nőtt, növekedett, s olyan szép, olyan jó kislány lett belőle, hogy mindenki nagyon szerette. Hanem a nevelőanyjának ugyancsak volt egy lánya, aki majd megsárgult az irigységtől és a rosszaságtól. Mikor látta, hogy az édesanyja nagyon szereti a szegény árvát, féltékeny lett rá, még csak látni sem bírta, és nem mulasztott el egyetlen alkalmat sem, hogy valami okkal-móddal meg ne bántsa.

Édesanyja sokat porolt a lányával, amiért ilyen komiszul bánik az árvával; azt mondta neki, hogyhogy nem restell ilyen rosszul bánni valakivel, aki olyan jó és olyan szerény. „Elég baja szegény fejének – mondta –, hogy nincs édesanyja.”

Hanem a lány nem értett a szép szóból, egyik fülén be, a másikon ki; úgyhogy mind jobban és jobban gyűlölte az árvát, mind rosszabbul és rosszabbul bánt vele. Azt mondta szegénynek, hogy betolakodott, és őmiatta élnek olyan szegénységben, mert őt is etetniük kell, s azért nem kaphat ő, édesanyja édeslánya, új ruhákat, azért kell neki rongyokban járnia.

Szegény leányka békén tűrte a másik lány minden komizságát, s így növekedett mindig szebbé, hiszen már tizennégy éves volt. Ez magában is annyira ingerelte a másikat, hogy egyre durvábbak lettek a sértései, végül a szerencsétlen lány csakugyan nem tudta tovább elviselni. Elismerte magában, hogy elvégre valóban a másik van otthon, irult-pirult szégyenében, s egy szép napon szó nélkül elhagyta a házat. Ment, mendegélt, míg egy nagy, sűrű erdőbe nem ért. Az erdőben eltévedt, és rá is esteledett. Amikor már minden remény elhagyta erdei bolyongása közepette, hirtelen rábukkant egy kastélyra, és odasietett, hátha szállást adnának neki. Igen ám, de akárhányszor járta körül a kastélyt, sehol sem találta a kaput, úgyhogy a szegény lány zokogásban tört ki, és teljes szívéből kérte Istent, adjon szállást, ahol fejét lehajthatja és eltöltheti az éjszakát.

Egyszer csak látja ám, hogy megnyílik a kastély fala, és éppen akkora rés támad rajta, hogy egy ember beléphessen. Nem habozott, nem is töprengett: besurrant ezen a kis ajtón, mely, amint bent volt, mindjárt összezárult mögötte. Amikor a fal bezárult, pompás udvarban találta magát; jókora szökőkút volt benne, és olyan szépséges fák, amilyeneket ő még sohasem látott. Továbbment befelé, és ragyogóan ékesített termek tárultak szeme elé, melyekből semmi sem hiányzott, az ebédlőben pedig volt egy terített asztal, telistele mindenféle ennivalókkal, amit csak szem-száj kíván.

Elragadtatva bámult a leányka ennyi csodán, amennyit ott látott; egyszer csak zúgást hallott. Megfordult, s abban a szempillantásban három gyönyörű oroszlánt látott, melyek figyelmesen nézték őt. Szegényke rettenetesen megijedt, és szaladni kezdett, hogy

elbújjon. Ekkor az oroszlánok nagyon izgatottan utánaugrottak, és már-már elérték, amikor egy hang hallatszott, amely így szólt:

– Szeressétek, mert ez a húgocskátok.

Abban a pillanatban az oroszlánok három daliás legénnyé változtak. Közeledtek hozzá, és kérték, mondja el, hogy tudott bejutni hozzájuk, hiszen a kastélynak nincs kapuja. A leányka elmesélte egész életét, miért és hogyan jutott odáig, s ők, most már meggyőződve, hogy valóban a húgocskájuk, azt mondták, ha jó lesz, és azt teszi, amit mondanak neki, semmitől sem kell félnie, és boldogan élhet velük együtt a kastélyban.

Attól kezdve együtt maradtak. A kisleány esténként mindig látta, hogy jó a három oroszlán, belép és emberré változik. Mikor reggel fölkel, az ifjak már eltűntek. A nappalok nagyon hosszúak voltak, ezért a leányka a ruhák foltozásával és a vacsora elkészítésével töltötte őket, majd kiült varrogatni a kastélynak egyik igen magasan levő ablakába. Onnan nézegette a vidéket, s néhányszor megpillantotta az oroszlánokat az erdőben; azok barátságosan csóválták a farkukat, szeretettel néztek rá, majd eltűntek a sűrűben, majd esténként megjöttek lepihenni.

Hát egyszer is ott üldögél az ablakban, amikor vadászkürtök hangját hallja. Nem hallott ő még sohasem ilyet. Vadászok kürtöitek, akik a király fiát kísérték: éppen arrafelé tartott hajtóvadászatot. Nemsokára látja ám, hogy ott csörtet el egy vadkan, nyomában egy farkas csaholó kutya, közöttük feltűnnek a vadászok, s azok között egy délceg, daliás termetű ifjú, a királyfi. Hát, mikor ez meglátta ott az ablakban a szépséges lányt, mindjárt abbahagyta a vadászatot, és azon volt, hogy valahogyan bejusson a kastélyba. Mikor látta, hogy ennek nincs kapuja, létrát támasztatott az ablakhoz. A királyfi felmászott a létrán, s mert a lány megijedt, megnyugtatta. Megmondta neki, hogy ő kicsoda, és amint ott meglátta, annyira belészeretett, hogy mihelyt palotájába érkeznek, mindjárt elvennie feleségül, ha a lány hozzámenne.

A leánykának, ha a kastélyban mindene megvolt is, hiányzott ám a szabadság; akárhogy volt is, neki is nagyon tetszett a királyfi, és igent mondott. Az ifjú ekkor arra kérte őt, mondja el, kivel él ebben a kastélyban, és hogyan került oda. Ekkor a leányka hozzá akart fogni,

hogy elbeszélje, amit tud, de amint kinyitotta a száját, egy hangot hallott, amely ezt mondta:

– Ha három évig megállód, hogy szóra se nyíljék az ajkad, fivéred boldogok lesznek, de ha megszólalsz, te meghalsz, ők pedig örökre oroszok maradnak.

Mikor a szegény leányka meghallotta ezt, megrettenve elnémult, és bármennyire könyörgött is neki a királyfi (aki nem hallotta a hangot), hogy beszéljen, ő néma maradt. Tekintetével végigkutatva az erdőt, s alant meglátta a három oroszot; ott álltak azok, őt figyelték, és szeretetük jeléül a farkukat csóvázták. A királyfi, látva, hogy akármennyit kérleli a lányt, mégse felel, úgy gondolta, hogy szél érte a nyelvét, s azt mondta neki:

– Nem tudom, miért nem felelsz, de ha talán szél érte is a nyelvedet és megnémultál, én akkor is ugyanúgy szeretlek, vagy még jobban, mint előbb, s ha velem jössz, a feleségem leszel.

Akkor ő ránézett az oroszokra, s azok bólintottak. Így hát ő is beleegyezését adta a királyfinak, ez pedig levitte őt a létrán, és a palotájába vitte.

Már a palotában voltak, amikor megmondta szüleinek, hogyan talált rá erre a leányra, és mi történt, meg aztán, hogy akárhogyan van is, elveszi feleségül. Apja nagyon szerette a királyfit, és mindenben kedvét töltötte; semmiféle akadályt nem támasztott, mert beteg volt, és közeledni érezvén halálát, szerette volna, ha a fia megházasodik. Hanem az anyja nagyon nagyalátó volt, és tudta, hogy a házassággal kicsúszik a hatalom a kezéből, hiszen a menyee lesz a valóságos királyné, ezért semmiképpen nem akart beleegyezni a házasságba.

– Miféle ostobaság! – mondotta. – Mihez kezdesz egy néma asszonnyal? Nem látod, hogy azt kockáztatod, hogy a gyermekeid is némák lesznek, mint az anyjuk? S azután majd ugyan hogy fogja kormányozni az országot egy néma király? Ez lehetetlen. Annyi nőben válogathatsz, még szebbekben, ahányban csak akarsz, s olyanokban, akikről tudni lehet, kicsodák. Azok közül végy feleséget, ne pedig egy ismeretlen nőt, aki el fogja, akiről senki sem tudja, honnan jó és hová megy!

– Ne aggódjék felséged, édesanyám – mondta a királyfi –, mert ő nem születésétől fogva néma, és még meggyógyulhat, annál is

inkább, mert amikor rátaláltam, még éppen úgy beszélt, mint felséged vagy én. No de végül, ha úgy volna is, mint felséged mondja, legyen meg Isten akarata: én úgy szeretem őt, amint van, és őt veszem el feleségül.

Látva, hogy nincs mit tenni, a királyné jobb híján beletörődött, s a fiú megházasodott, mert számolt atyja akaratával, aki halála előtt szerette volna házasembernek látni a fiát; hanem az anyja látni sem akarta az új asszonyt, és halálos gyűlöletet táplált iránta.

Nem sokkal a lakodalom után az apa meghalt, s a királyfit választották királlyá: most már királyné lett a felesége. Az új király napról napra boldogabb lett vele, mert a némaságától eltekintve, az ifjú királyné mindenkihez nagyon szeretetre méltó volt, kivált a férjéhez: mintha csak feledtetni akarta volna vele szerencsétlen némaságát.

A király öröme még sokkal nagyobb lett, amikor megtudta, hogy a királyné áldott állapotba került. Ezt az örömet azonban megzavarta az a hír, hogy egy szomszéd király az ország egyik tartományának elfoglalására készül. Akármilyen nehezebbre esett is az ifjú királynak, mennie kellett, hogy csapatai élére álljon. Tudta ugyan, hogy az anyakirályné milyen rosszakarattal van menye iránt, amikor elindult a háborúba, a királynét mégis anyja gondjaira bízta. Az anya megígérte, hogy minden rendben lesz, és a király ebben a hitben távozott.

Hát eljött az idő, és a királyné egy gyönyörű fiúcskának adott életet, de nem bízván a napában, mindjárt születése után levágta a gyerek egyik lábának a kisujját.

Mintha csak elárulták volna tervét a királynénak, amint anyósa értesült a szülésről, a gyermekért küldött és eltüntette, kitétetvén a tengerre egy ládában. De az ifjú királyné bizalmas komornája, akit asszonya figyelmeztetett, nem vesztette szem elől a megbízottakat, s amint ezek eleget tettek a megbízatásnak és elmentek, a komorna ladikba szállt, és magához véve a ládát, titokban tápláltatta a gyereket, hogy a nagyanyja ne is tudjon róla.

A király még a háborúból is kérdezősködött a felesége felől; az anyja azt üzenté neki, hogy feleségének gyermeke halva született, és a fiatal királyné ezután mindenféle kicsapongásra adta fejét, úgy,

hogy példásan meg kell büntetni, hiszen méltatlannak bizonyult a korona viselésére.

A királyt elkedvetlenítették ezek a hírek, de ismerte anyja rosszindulatát, s így nem adott hitelt nekik. A háborúból nem mehetett haza, ezért azt üzenté az anyjának, hogy ne tegyen semmit, hagyjon úgy mindent, ahogy van, amíg ő haza nem tér. Akkor, ha valóságnak bizonyul, amit üzent, a felesége megkapja méltó büntetését.

Hát eltelt két év, befejeződött a háború, és a király visszatért a palotába; már alig várta, hogy lássa a feleségét. De a gonosz anya attól félt, hogy a fia még meg talál enyhülni, s kihasználta, hogy a menyé nem beszél: nem engedte el maga mellől a királyt, amíg mindenféle borzalmakat nem mondott neki a feleségéről. Azt mondta, hogy a királyné a család szégyene, összeszúrta a levet egy alacsonyrendű cseléddel, attól született a fia, és végül nem is maradt olyan gyalázatosság, amit rá ne szórt volna a szegény királyné. Nem volt szűkiben a pénznek, akadt hát hamis tanúja elég, akik mindent megerősítettek, amit az anyakirályné mondott.

A komorna próbálta ugyan védeni asszonyát, de az anyakirályné azt mondta, hogy ő volt a kerítő, és a többiek nem mertek egy szót se szólani, féltek, mert az anyakirályné gonoszsága nem ismert határt.

A király nagyon-nagyon szerette feleségét, semmiképp sem akart hitelt adni a vádaknak, és megkérdezte, vajon igaz-e, amivel rágalmazzák, de az szegény nem tudott beszélni, ezért csupán a fejével intett nemet, és könnyekre fakadt. Kimagyarázkodni azonban nem tudott, s így a király nagyon elkeseredett.

Végül is mindenütt annyit hánytorgatták az anyakirályné vádjait, hogy a király mást nem tehetett: beleegyezett, hogy a törvény ítéljen a felesége fölött. Az anyakirályné sok tanút állított, ő pedig egyet sem: így aztán házasságtörésért halálra ítélték.

Kámzsát húztak a fejére, és a vesztőhelyre vitték, éppen azon a napon, mikor három esztendeje volt annak, hogy eljött a kastélyból. Szegényke csak arra kérte Istent, hogy tizenkettő előtt ne végezzék ki, hogy megszólalhasson és megcáfolja a király előtt a rágalmakat.

Fölvezették a vérpadra. A tér megtelt emberekkel; nagy részük szomorú volt, mert nagyon szerették őt. Csak az anyakirályné és

komornája örült láthatóan. Már-már azt lehetett hinni, hogy ünnepet ülnek, s ez annál jobban elkésérítette a királyt, mert nem tudta elhinni, hogy az az asszony, aki olyan jónak látszott, ilyen gyalázatos lett volna.

Az ifjú királyné mindebből semmit sem vett észre. Amikor felfelé lépdelt a lépcsőn, tekintetét a messzeségbe fúrta, és amott, a távolban megpillantotta a kastélyt, a csipkés oromzaton pedig a három oroszlánt. Akkor előhúzott egy kendőt, meglebbentette, hogy evvel jelezze a kérdést: vajon beszélhet-e már, de az oroszlánok a farkukat csóválva mutatták neki, hogy még nem.

A király anyja attól félt, hogy valamiképpen még kicsúszhat a kezéből a zsákmány, ezért megparancsolta, hogy hajtsák végre az ítéletet, de a királyné olyan bánatos, könnyörgő tekintetet vetett a királyra, hogy az felfüggesztette a végrehajtást, és azt mondta, hogy addig, amíg ő parancsot nem ad, ne csináljanak semmit. Az anya az ajkába harapott mérgében, de mit volt mit tenni, túrnie kellett, és meg kellett hajolnia a király akarata előtt.

Egyszer csak rémült kiáltások hallatszottak a tér egyik oldaláról. A király felállt, hogy megtudakolja az okát, és látta, hogy az emberek rémülten hátrálnak, és utat nyitnak három kevély oroszlánnak; a fenevadak senkiben sem tettek kárt, csak gyorsan felfutottak a vérpadra, s az áldozat kezét nyalogatva, védekező állásban fordultak a sokaság felé. A hóhér egy ugrással lent termett, a poroszlók meg ijedten hátráltak.

Ebben a pillanatban tizenkettőt ütött az óra. A poroszlók magukhoz tértek az ijedtségéből, támadásra készültek az oroszlánok ellen; de amikor elhangzott az utolsó óraütés, az oroszlánok három daliás legénnyé változtak, akik kézen fogták a királynét, levezették a vérpadról, és a sokaságon át, mely utat nyitott nekik, odamentek, ahol a király állott. A legidősebbik rámutatva hűgára, így szólt:

– Felséges úr, itt van felséged hitvese, tisztán, mint azon a napon, amikor elvitte a kastélyból, és mentesen attól a szennytől, amit felséged anyja igyekezett rászórni. Amikor elhagyta a kastélyt, háromévi hallgatás parancsa nehezedett rá. Némaságától függött az ő élete és a mi szabadságunk. Ő kiállotta a próbát, és mi, akik az ő bátyjai vagyunk, az ő jóvoltából megszabadultunk a varázslattól,

mely oroszlánok képébe bújtatott bennünket. Azért jöttünk, hogy tanúbizonyságot tegyünk hűségéről és megmentsük az életét.

A király majd eszt vesztette örömeben, megölelte feleségét, és anyja felé fordult, aki dúlt-fúlt tomboló dühében, és azt mondta, hogy ez csalás, ezek nem akarnak mást, csak becsapni a királyt, és újra vádolni kezdte a királynét. A király azonban feleségéhez fordult, és így szólt hozzá:

– Védd meg magad, hiszen már tudsz beszélni és megcáfolhatod.

Ekkor a királyné azt mondta a királynak, hogy követelje csak a fiát, aki megszületett, és akit az anyakirályné elrabolt. Az anyakirályné erre azt felelte, hogy halva született a gyermek, ezért eltemettette.

A királyné most a komornájához fordult, jelt adott neki, az pedig elfutott, és hozta a gyereket, aki már kétéves volt, és nagyon hasonlított az apjához. A királyné megfogta a gyerek egyik lábát, és lehúzta a cipőt, megmutatta a királynak, aki látta, hogy hiányzik az egyik ujja.

– Ezt az ujját – mondotta a királyné – én vágtam le ismertetőjelnek, hátha szükség lesz rá, ismerem a gyűlöletet, melyet felséged anyja táplál irántam, és tudtam, hogy el fogja venni tőlem, amint meg is tette. Megőriztem arra az esetre, ha védekeznem kell, mielőtt letelik a három év, amikor újra beszélhetek. Felséged anyja egy ládába tette a gyermeket, és kitétette a tengerre, de a komornám a bérencek nyomában volt, s amikor ott hagyták, kifogta és felnevelte.

Akkor a király ki akarta végeztetni anyját, de feleségének kérésére meghagyta az életét, csak száműzte az országból. Ők pedig attól fogva boldogan éltek.

A CSAPÓAJTÓS KASTÉLY

(Zafra)

Volt egyszer egy szegény favágó, aki minden áldott nap kiment az erdőre egy kis fáért, azt eladta, s ebből tartotta el magát és gyermekét, Antoniót.

Hát, egy szép napon is kiment a hegyekbe, hogy fát vágjon, s amikor kirántott egy cserjét, egyszer csak előtte termett egy kígyó, s így szólt hozzá:

– Miért húzod ki ezt a cserjét? Ez az én hajam!

– Már megengedjen – mondta a szegény öreg –, nem tudtam; csak fát gyűjtök, hogy eladjam, és legyen mit ennem magamnak meg a gyerekemnek.

– Megbocsátok – mondta a kígyó –, de csak úgy, ha elhozod nekem a fiadat. Ha megteszed, amit mondok, mindketten boldogok lesztek, de ha nem teszed meg, halálnak halálával haltok.

Hej, olyan búbánatosan ment haza a szegény ember, hogy nem ismert rá a fia. Meg is kérdezte, mi történt vele. Az apja nem akarta megmondani, de a gyerek annyit faggatta, hogy végül is mindent elmondott neki.

– Ezért ugyan ne bánkódjék kend, elmegyek én! Ki tudja, hátha éppen így találom meg a szerencsémet!

Nekikészülődtek s másnap kimentek a hegyre. Amint arra a helyre értek, megjelent a kígyó, és így szólt:

– Megtartottad a szavadat, én is megtartom az enyémet. Egy év múlva meg fog látogatni téged a fiad, azalatt én gondoskodom róla, hogy semmiben ne szenvedj hiányt.

Az apa elment, s akkor megnyílt a föld, úgyhogy egy üreg vált láthatóvá. A kígyó lekúszott, Antonio pedig mögötte, míg csak el nem értek egy gyönyörűséges palotához. A kígyó így szólt Antoniéhoz:

– Itt fogsz élni egy évig. Nincs más dolgod, csak egyél, igyál, mulasd magadat, de nem fogsz látni egy lelket sem, amíg el nem telik az év, és el nem mégy meglátogatni a családotat.

A kígyó eltűnt, s a fiú magára maradt. Bejárta a palotát és a kerteket, s látta, hogy mindene megvan, amit csak szeme-szája kíván. Az asztal mindig terítve, telis-tele volt mindenféle ennivalóval; a kert csupa virág volt, s a hálókamrában egy gyönyörű szép ágy állott, amilyent ő sohasem látott. Nem tudott onnan sehová se menni, így hát hamarosan beleszokott abba az életbe, bár sohasem látott egy teremtet lelket sem. Csak éjszaka vette észre, hogy nem sokkal lefekvés után, amikor kialudt a lámpa, valaki lefekszik mellé, de meglátni sohasem tudta, mert mielőtt megvirradt, az a valaki mindig fölkel és elment. Néhányszor megpróbált éjjel fölkelni, de mindannyiszor úgy érezte, mintha oda lenne szögezve az ágyhoz, mintha figyelmeztetnék, hogy ne keljen föl.

Eljött a távozás ideje, megjelent a kígyó, s így szólt hozzá:

– Elmúlt egy esztendeje, hogy idejöttél, s nekem meg kell tartanom a szavamat, amit atyádnak adtam, hogy meg fogod őt látogatni. Hazamégy hát, és három nap múlva vissza kell térned; de jól vigyázz: arról semmit se szólj, ami itt történik veled, mert akkor baj lesz, és oda a szerencséd.

Antonio meg is ígérte és hazament. Szülei azt se tudták, hová legyenek az örömtől, amikor meglátták. Kérdezték, faggatták, de ő csak annyit mondott, hogy nagyon jól érzi magát, mindene megvan, de többet ne kérdezzenek tőle, mert úgysem válaszolhat. A szülők belenyugodtak, de a nagynya föltette magában, hogy ha törik, ha szakad, megtudja, mi van a palotában, s annyit faggatózott, hogy az unokája végül is mindent elmondott.

– Nos hát, jól figyelj – mondta az öreganya, amikor ő már útra készült. – Tedd el ezt a gyertyácskát s a tűzszerszámot. Este, lefekvés után, mikor érzed, hogy az a valaki, aki veled szokott hálni, már elaludt, meggyújtod a gyertyát, és megnézed, ki az.

EI is tette a gyertyácskát és a tűzszerszámokat, s kiment a szokott helyre. Mikor odaért, már várta a kígyó, megnyílt a föld, és beléptek a palotába. Ott megkezdődött ugyanaz az élet, mint azelőtt; egy este eszébe jutott Antoniónak a tanács, amelyet öreganya adott neki. Mikor úgy érezte, hogy az a valaki, aki ott feküdt mellette, már elaludt, elővette a tűzszerszámot, és meggyújtotta a gyertyát. Alighogy meggyújtotta, szinte megkövült az ámulattól, amikor látta, hogy aki vele alszik, nem más, mint egy gyönyörű lány, de olyan

csodálatosan szép, hogy nincs a világon ahhoz fogható. Ahogy nézte, szinte a mennyországban érezte magát, és édes bűvölet szállta meg, észre sem vette, hogy a gyertya megcsordult, és egy viaszcssepp az alvó lány keblére hullott.

Ekkor a lány fölébredt, fölkel és így szólt:

– Immár boldogságod küszöbén voltál, s most elszalasztottad a boldogságot! Nem veszítetted el végleg, mert egy évet már eltöltöttél itt, de engem nem látsz viszont addig, amíg meg nem leled a tárulj-zárulj-csapóajtó kastélyát. Amíg odáig elérsz, két pár vascipőt kell elszagatnod.

Avval a lány eltűnt, s abban a szempillantásban eltűnt a palota is; Antonio ott találta magát a cserjés közepén, egyedül. Hazament, elbúcsúzott a családjától, vásárolt két pár vascipőt, és elindult, hogy megkeresse a csapóajtós kastélyt.

Nyakába vette az utat, és ment, mendegélt, míg nagy sokára meg nem pillantott egy kastélyt. Arrafelé vette az útját, hátha ott szállást adnak neki. Egy vénasszony jött ki elébe, s így szólt hozzá:

– Ki küld téged errefelé, aki vesztedet akarja?

– Hej, öreganyám, én a tárulj-zárulj-csapóajtó kastélyát keresem.

– Nem tudom, hol lehet, de kerülj beljebb, mert fiam, az Északi Szél biztosan tudja; de bújj el, mert ha megjön, nem szeret ám itt látni senkit.

El is bújt az ifjú egy szobában, és kisvártatva nagyon hideg szelet érzett: hát bizony az Északi Szél érkezett haza. Amint belépett, így szólt az anyjához:

– Emberszagot érzek, ideadod, vagy megöllek!

– Hadd el, édes fiam! Egy szegény gyerek van itt, aki a tárulj-zárulj-csapóajtó kastélyát keresi, s én azt mondtam neki, talán te tudod.

– Hát, én sohasem láttam azt a kastélyt, de talán a fivérem, a Keleti Szél tudja.

Másnap megint útra kelt Antonio, s ment, mendegélt, míg csak meg nem pillantotta a Keleti Szél kastélyát. Mindjárt oda is ment, s ott is egy vénasszony jött elébe, aki megkérdezte:

– Ugyan ki küld téged erre, aki vesztedet akarja?

– A csapóajtós kastélyt keresem.

– Én nem tudom, hol van az a kastély; fiam, a Keleti Szél biztosan tudja, de bújj ám el, hogy meg ne lásson, amikor megjön.

Antonio el is rejtőzött, és kisvártatva megérkezett a Keleti Szél. Ráförmedt az anyjára:

– Emberszagot érzek, ideadod, vagy megöllek!

– Hadd el, édes fiam! Csak egy szegény gyerek van itt, fivéred, az Északi Szél küldte, hátha te tudod, merre van a tárulj-zárulj-csapóajtó kastélya.

– Hát én azt sohase láttam, de könnyen meglehet, hogy fivérem, az Orkán tudja.

Szegény Antonio másnap megint elindult; a cipője már elrongyolódott, ezért a másik párat húzta fel. Ment, mendegélt, míg sok-sok idő múltán megint meg nem pillantott egy kastélyt. Amikor odaért, bezörgetett. Kijött egy vénasszony, és az is így szólt hozzá:

– Ki küld erre téged, aki vesztedet akarja?

– A csapóajtós kastélyt keresem.

– Én ugyan nem tudom, merre van, de talán a fiam, az

Orkán tudja, mindjárt itthon lesz. Hanem bújj el ebben a szobában, mert nem szeret ám ittkapni senkit.

Antonio megint elbújt, és nemsokára olyan dübörgést hallott, hogy azt hitte, menten összedől a kastély. Az Orkán rontott be, és így szólt az öregasszonyhoz:

– Emberszagot érzek, ideadod, vagy megöllek!

– Ugyan, édes fiam! Egy fiatal legényke van itt, a tárulj-zárulj-csapóajtó kastélyát keresi, s a fivéred, a Keleti Szél azt mondta neki, hogy te talán tudod, hol s merre van.

– Éppen onnan jövök; betörtem néhány gyenge ablaküveget, pedig valamennyit újonnan üvegezték, mert néhány nap múlva férjhez megy a királykisasszony.

Mikor a fiú ezt meghallotta, már készülődött is. Mihelyt megvirradt, útnak eredt és ment, mendegélt. Amikor már a cipője is elszakadt, megpillantotta a kastélyt. Egyre közelebb jutott hozzá, és amikor odaért, ráismert: ez az, amit keres; néhány csapóajtó volt rajta, finom faragással, s ezek az ajtók szünet nélkül tárultak és zárultak.

Odaért a kapuhoz, és azt mondta, hogy a királykisasszonyt keresi, de az ajtónálló azt mondta neki, hogy most nem láthatja, mert

nagyon sok a dolga, másnap lesz az esküvője. Ekkor Antonio elővett egy levelet, amelyet magával hozott, és megkérte a kapust, hogy vigye el a királylánynak. A kapus elvitte a levelet, és nemsokára kijött a királykisasszony az erkélyre. Antonio látta, hogy ez ugyanaz a lány, akit ott látott az ágyában az elvarázsolts palotában.

A királykisasszony odahívta őt, s Antonio megmondta neki, hogy egyenesen az ő felkutatására jött, s most, hogy már elszaggatott két pár vascipőt, reméli, hogy a királykisasszony megtartja ígéretét, és boldoggá teszi őt.

A királylány azt felelte, hogy aznap este látogassa meg, s ő meg fogja tartani a szavát.

Hát így is tett; amikor besötétedett, Antonio elment a palotába, és bejelentette magát a királykisasszonynál. A lány őt szerette, s csak azért ment volna férjhez, hogy apjának kedvében járjon. Behívta, majd elbújtatta Antoniót egy ajtó mögé, ő maga pedig belépett abba a terembe, ahol a szülei már együtt voltak az egész násznapokkal. Leült a király mellé, s így szólt hozzá:

– Felséges apámuram, van egy ládám, s annak volt egy kulcsa, amelyet nagyon szerettem, de elvesztettem és másikat kellett csináltatnom. Most pedig váratlanul megkerült az elveszett kulcs. Ugyan melyikkel élek már most: a régivel vagy az újjal?

– A régivel, mert az az, ami eredetileg hozzávaló – mondta a király.

Ekkor a királykisasszony odalépett ahhoz az ajtóhoz, amely mögött Antonio rejtőzött, kitérte s így szólt:

– Lépj hát elő, ifjú, mert te vagy az én vőlegényem!

Avval elmondta az apjának, hogy ez volt az a legény, aki társa volt elátkozottsága idejében, s a király összeadta őket; a másik vőlegény hoppon maradt, s eltűnt muzsikástul, mintha ott se lett volna. *Kenyérre bors csemegének, itt a vége a mesémnek, aki pedig nem hiszi, szárazon el nem viszi!*

VAS, ÓLOM ÉS ACÉL

(Alange)

Volt egyszer két testvér, egy fiú meg egy lány. A lánynak egy óriás tette a szépet, de a fiú nem szerette, úgyhogy az óriás csak akkor ment a lányhoz, amikor annak a fivére nem volt otthon. Csakhogy ez úgyszólván mindig így esett, mert a fiúnak volt három kiváló kutyája, név szerint Vas, Ölöm és Acél. Mindennap ezekkel járt vadászni.

Az óriás látta, hogy jövendőbelijének a bátyja nem kedveli őt, ezért egy napon így szólt a lányhoz:

– Ide hallgass: meg kell szabadulnunk a bátyádtól. Holnap kimégy vele a kertbe, s a narancsfa alatt elkezded tetvezni. Aztán megkéred, hogy szakítson neked egy narancsot. Az jó magasan van, amikor felmászik, én előugrok és megrázom a fát, hogy leessék és szörnyethaljon.

Így is volt. Másnap a két testvér kiment a kertbe. Leült a leány egy narancsfa alá, s így szólt a bátyjához:

– Ülj ide mellém, tetvezlek egy kicsit.

Az leült, s egy perc múlva a húga azt mondta, hogy szeretné, ha szakítana neki egy narancsot. A fiú azt felelte, hogy a narancs nagyon magasan van, igen kockázatos felmászni értük, de a lány annyira kötötte magát, a fiú meg annyira szerette a hógát, hogy felmászott a kedvéért a narancsfára.

Mikor már odafent volt a magasban, hirtelen előugrott az óriás, és rázni kezdte a fát. De akkor a fiú elkiáltotta magát:

– Vas, Ölöm, Acél, fogd meg!

Abban a szempillantásban megjelent három kutya, rárontott az óriásra, tisztességesen megtépte, megkergette, míg gazdájuk le nem szállt és meg nem parancsolta, hogy ereszsék el.

Az óriás dühtől tajtékozva távozott, a fiú pedig szemrehányást tett a hógának, hogy beengedte. A lány azonban azt mondta, hogy nem látta, amikor belépett.

Megint eltelt egy kicsi idő, de a fivér továbbra is rossz szemmel nézte a húga meg az óriás mátkaságát, ezért a jegyesek

megállapodtak, hogy elteszik láb alól, hadd maradjanak zavartalanul magukban. Egy napon eljött az óriás, és így szólt a lányhoz:

– Fogd ezt a dobozt, s amikor a bátyád hazajön vacsorára, szórd az ételébe azt a port, ami benne van.

Hát a lány beleegyezett, s amikor a bátyja megjött, beleszórta a port az ételébe és megterített, ő maga nem ült asztalhoz; a bátyja megkérdezte, miért nem eszik. A lány azt felelte, hogy csak egyik nyugodtan, ő már megvacsorázott.

Hozzá is fogott a fiú, de előbb odatett egy falatot a kutyái elé. Hanem azok nem akartak ám enni, s elkezdtek ugatni. Ez feltűnt a fivérnek; odahívta a macskát, és elébe tette a tányért. Hát ez, amint evett belőle, felfordult. Akkor a fiú felkelt, s így szólt a hűgához:

– Világá megyek, s itt hagyom ezt a házat. Kétszer akartál eltenni láb alól, s engem a kutyáim mentettek meg. Ki tudja, harmadszor nem sikerülne-e a terved.

A lány váltig bizonygatta, hogy dehogyis, de ő ügyet sem vetett rá, hanem elment. Kiment a mezőre, s nyakába vette a világot; ment, mendegélt, amíg egy városba nem ért, melyben nagy izgalomban s nagy bánatban volt a nép. Tudakolta az okát, s azt felelték neki, hogy mindannyian nagyon szomorúak, mert egy idő óta egy hétfejű sárkánykígyó jár a városba, naponta egy hajdon lányt fal fel; már egyetlen lány sincs a városban, most már a király lányára kerül a sor, mert ő maradt utolsónak. Megkérdezte, hol van a királylány, s a kutyáival együtt arrafelé vette az útját.

A királylány nagyon bánatos volt. Mikor a fiú a lány elé került, azt mondta a királykisasszonynak, ne bánkódjék, mert ő meg fogja menteni. A királylány azonban azt felelte neki, hogy ez lehetetlen; látszik, hogy ő idegen, és nem ismerheti a sárkánykígyót; nincs annál vadabb szörnyeteg, senki sem mer szembeszállni vele! A legény mégis azt mondta, hogy elszánta magát: vagy megmenti a királylányt vagy meghal. Ő bizony el nem megy anélkül.

Hát, nem sok időt töltött ott, amikor irtózatoss zúgás hallatszott, s a királykisasszony reszketni kezdett. Egyszer csak megjelent egy hétfejű sárkánykígyó, de' olyan, hogy ránézni is iszonytató volt. Mikor már elég közel járt a kígyó, a legény rászólt a kutyájára:

– Vas, fogd meg!

A megszólított kutya rárohant a kígyóra, de az igen nagy volt, s nem bírta vele. Mikor a legény látta ezt, elkiáltotta magát:

– Ölöm, fogd meg!

A másik kutya is rárontott a kígyóra, mely a kettős támadástól megrettent, ordítani kezdett, érezte, hogy erőt vesznek rajta; egy utolsó erőfeszítéssel már majdnem felülkerekedett a kutyákon, amikor a legény ráuszította a harmadik kutyát.

– Acél, fogd meg!

A harmadik kutya is ráugrott; a sárkány pedig már fáradt volt, s nem tudott védekezni a három kutyával szemben, úgyhogy szétmarcangolták. Ekkor a királylány megkérte a vadászt, hogy menjen el vele a palotába, de ő azt felelte, hogy ez most lehetetlen, de majd vissza fog jönni. Kivágta a sárkánykígyónak mind a hét nyelvét, begöngyölte egy zsebkendőbe, és a kutyáival együtt eltávozott.

Nem sokkal azután, hogy elment, odajött egy szerencsen, aki végignézte a történeteket, s levágta a hét sárkányfejet, eltette őket, majd megragadta a királylányt, és halállal fenyegette, ha megmondja a királynak, hogy nem ő volt az, aki megölte a sárkánykígyót. A királylány megijedt, nem mert ellenkezni a szerencsenel, félt, hogy megöli. A szemesen azt mondta a királynak, hogy ő mentette meg a lányát, a király pedig már megígérte, hogy annak adja a lányát, aki végez a kígyóval; így aztán kitűzték az esküvő napját.

Hát a királykisasszony annyit kérte, hogy végül is elhalasztották a lakodalmat egy évvel. Ezalatt pedig a kutyák gazdája, aki mindenfelé járt, visszatért a városba. Látta, hogy a város fel van ékesítve, és mindenfelé ünnepelnek; megkérdezte hát, mi történt. Azt válaszolták neki, hogy azért van, mert a királykisasszony férjhez megy egy szerencsenhez.

– Aztán miért megy királylány létére szerencsenhez? – kérdezte.

– Azért, mert egy esztendeje idejött egy hétfejű sárkánykígyó, s az naponta megevett egy hajadon lányt. Amikor már a királylányra került a sor, a király megígérte, hogy ahhoz adja a lányát, aki végez a kígyóval. Márpedig ezt egy szerencsen ölte meg. s a király nem vonhatja vissza a szavát: így hát, nincs más hátra, feleségül kell adni hozzá a királylányt, bár valóságos siralom, hogy egy ilyen szépséges fiatal lány egy ilyen rút szerencsenhez megy.

– Hát az esküvő mikor lesz?

– Ma estére tűzték ki a lakodalmat, és nagy dínomdánom lesz a palotában.

Mikor érkezett az idő, s a vadász tudta, hogy éppen lakomáznak, magához hívta egyik kutyáját, a Vast, és így szólt hozzá:

– Rajta, Vas, indulj! Bemégy a lakodalmi terembe, egyenest odamégy a szerecsenhez, fellököd, elveszed a tányérját, aztán loholsz vissza, hogy a nyomodba se érjenek!

Így is történt. A kutya besurrant a lakodalmi terembe, egyenest a szerecsenhez, feldöntötte, majd elragadta a tányérját, eltűnt, mint a kámfor. A palotaőrök utánarohantak, de egy pillanat alatt elveszítették szem elől, s így nem tudták megkaparintani.

Mikor Vas visszaérkezett, a vadász ugyanezt a megbízást adta Ólomnak, mely ugyanúgy tett, azt se tudták elcsípni. Akkor aztán a harmadik kutyához fordult, s így szólt hozzá:

– Most indulj te, Acél! Jól fellököd a szerecsent, elveszed a tányérját, és iszkolsz vissza; de csak annyira fuss, hogy megláthassák, hova jössz vissza.

Így is történt; Acél bent termett, lehúzott egy nagyot a szerecsennek s elragadva tányérját, már iszkolt is kifelé, de mindig látni engedte magát, hogy a palotaőrök követni tudják. Mikor meglátták, hogy a fogadóba megy be, utánamentek és tudakolták:

– Ki ennek a kutyának a gazdája?

– Én vagyok az – felelte a legény.

– Nos, őfelsége nevében fölszólítjuk, hogy jöjjön kend tüstént a palotába.

– Nos hát, mondják meg őfelségének, hogy ugyanannyi az út innen oda, mint onnan ide. Nem én akarok találkozni, jöjjön ő ide.

Az őrök elmentek, s elmondták a királynak, mi történt velük, majd a király megbízásából visszatértek, s ezt az üzenetet adták át:

– őfelsége nevében: őfelsége kéri, hogy legyen szíves a palotába fáradni.

– Most már megyek – mondta és kutyáival együtt elment a palotába.

Mikor belépett, és a királylány meglátta őt, mindjárt megismerte; de nem mert szólni egy szót sem, annyira félt a szerecsentől. Ami a

szerecsent illeti, bizony az is megismerte; de úgy gondolta, hogy ő megszerezte magának a fejeket, könnyű lesz szélhámossággal megvádolni a legényt, ha azt merné állítani, hogy ő ölte meg a sárkányt.

Mikor a király meglátta, magához hívatta és megkérdezte:

– Kegyelmed ennek a három kutyának a gazdája?

– Én volnék, felséges uram – felelte ő –, s amit tettem, azt mind én parancsoltam nekik.

– Aztán miért tette ezt?

– Mert ez az ember olyan helyre tolakodott, amely nem őt illeti meg; azt mondta, hogy ő ölte meg a kígyót, márpedig ez csalás: mert én öltem meg a sárkányt.

A szerecsen felállt, és így szólt:

– Amit ez a fickó mond, szemenszedett hazugság. Be is bizonyítom, parancsolja meg felséged, hogy hozzák ide a sárkány hét fejét.

A király parancsot adott, hogy hozzák elő a fejeket. Mikor elébe vitték őket, így szólt:

– Ezeket a fejeket az vágta le, aki most feleségül veszi a lányomat. Ez bizonyítja, hogy ő ölte meg a sárkányt. Mit szól hozzá kegyelmed?

– Azt, hogy nézze meg felséged: ezekből a fejekből hiányzik a nyelv.

A király megnézte, s azután így szólt:

– Csakugyan, nincs nyelvük.

Ekkor a legény előhúzta a kendőt, felmutatta a hét nyelvet, és így szólt:

– Ezeket a nyelveket én magam vágtam ki, most ítéljen felséged, ki ölte meg a kígyót: az-e, aki kivágta a nyelveket, vagy az, aki azután levágta a fejeket.

A királylány látta, hogy most mindenre fény derül, és nincs többé mit tartania a szerecsentől, odament az apjához, és megmondta neki, hogy az az igazság, amit ez az ember mond. Bizony, a kutyák segítségével ő ölte meg a sárkányt, és csak azután jött elő a szerecsen, s vágta le a fejeket, őt pedig halállal fenyegette, ha elárulja, hogy nem ő ölte meg a sárkányt.

Ekkor a király is belátta, hogy a szerecsen csaló, és elfogatta. Azután megkérdezte a legényt, mit csináljon a szerecsennel.

– Kössék egy vad ló farkához, aztán menjen isten hírével.

Így is tettek, s akkor a legény feleségül vette a királylányt.

Hanem volt a szerecsennek egy húga, aki ott szolgált a palotában. Bosszút akart állni azon, aki leleplezte a bátyját, és három acélhegyet vett egy boszorkánytól. Ezeket betette az újdonsült herceg ágyába. Mikor aztán az ifjú lefeküdt, az acél tűk belefúródtak, s mikor érte jöttek, holtan találták.

Mindenki nagyon szerette, s így mindenki nagyon sajnálta, hogy meghalt. De leginkább a király és a királylány; ő vigasztalhatatlan volt. A három kutya egyebet sem tett, csak szüntelenül üvöltött, és senki sem akadt, aki el tudta volna húzni őket a gazdájuk mellől. Koporsóba tették hát és felravatalozták; mindenki ott virrasztóit mellette, a három eb is, a koporsó lábánál. Éjfélkor látják ám, hogy Vas feláll, fog egy gyertyát, odamegy a koporsóhoz, és a fogával kihúzza a halottból egy acéltűt, aztán beejti a koporsóba. A halott megremegett, de senki se mert mozdulni. A kutya visszament a helyére, s akkor Ólom állt fel, ugyanúgy tett, és kihúzott egy másik szöveget. Végül Acél ugrott fel, fogott egy gyertyát, odament a koporsóhoz, kihúzta a harmadik szeget, azt is beejtette a koporsóba, és visszakuporodott a helyére. Ekkor mindenki látta, hogy a herceg föltápászkodik, és kérdezi, miért van ő ebben az állapotban. Abban a szempillantásban szétfutott a hír, hogy feltámadt, és mindenki magánkívül volt örömeben; de feltűnt, amit a kutyák csináltak, ezért megnézték a koporsót, és felfedezték a három acéltűt. Akkor értették meg, mi történt.

Vizsgálatot indítottak, s akkor tudták meg, hogy a szemesen lány volt a tettes, bosszúból tette bátyja haláláért. Akkor őt is elfogták, és ugyanazzal a büntetéssel sújtották, mint a szerecsent.

Kezek cipó, görcsös retek, a mesémnek véget vetek.

A HÁROM SZEGFŰ

(Zafra)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy parasztember. Volt neki egy lánya, akit nagyon szeretett. Egyszer ez a parasztember kiment a mezőre; talált három szál gyönyörű szegfűt, leszakította és hazavitte a lányának.

A lány nagyon örült a szegfűnek, s egy szép napon, amikor ott ült a konyhában és gyönyörködött bennük, az egyik / beleesett a gyertyába és elégett. Ebben a szempillantásban megjelent előtte egy igen délceg ifjú, és megkérdezte a lányt:

– Mi bajod van? Mit csinálsz?

A lány nem felelt, erre az ifjú így szólt:

– Nem szólsz hozzám? Akkor hát a kerek világ kövei közt kell keresned engem.

Avval eltűnt.

Ekkor a lány fogta a másik szegfűt és belevetette a tűzbe: abban a szempillantásban megint megjelent egy legény, és kérdezte tőle:

– Mi a bajod? Mit csinálsz?

A lány azonban nem felelt, erre az ifjú így szólt:

– Nem szólsz hozzám? No hát akkor a kerek világ kövei közt kell keresned engem.

Ez is eltűnt.

María – mert így hívták a lányt – fogta a megmaradt harmadik szegfűt, és azt is a tűzbe dobta. Hát megjelent egy harmadik ifjú is, még szebb, még daliásabb, mint a másik kettő, és megkérdezte:

– Mi a bajod? Mit csinálsz?

De a lány nem felelt, így az is ezt mondta:

– Nem szólsz hozzám? Akkor mehatsz, a kerek világ kövei közt kell megkeresned engem. Avval eltűnt.

Hát bizony María beleszeretett az utolsó ifjúba, aki eltűnt, s annyira búsult utána, hogy néhány nap múlva elhatározta, hogy elmegy és megkeresi a kerek világ kövei közt.

Nekivágott a mezőknek és ment, mendegélt, míg csak el” nem ért egy helyre, ahol három, nagyon magas szikla emelkedett. Szegény lány úgy elfáradt, hogy csak lehuppant a földre, és keserves sírásra fakadt. Hát amint ott sír-rí, látja ám, hogy megnyílik az egyik szikla a három közül, kiugrik belőle az a legény, akibe szerelmes lett, és így szól hozzá:

– Marília, mi a bajod? Miért sírsz?

Mikor látta, hogy a lány csak zokog, azt mondta neki:

– Ne búsulj, menj csak fel oda, onnét meglátsz majd egy tanyát, lépj be bátran, és kérdezd meg a gazdasszonytól, hogy fölvenne-e cselédnek.

A lány elment, s amikor megérkezett az említett hegytetőre, egy igen szép tanyát pillantott meg. Belépett, és amint a gazdasszony elé került, megkérdezte tőle, fölvenné-e cselédnek. Az látta, milyen fiatal és szép, megsajnálta, és beleegyezett, hogy ott maradjon, mint szobalány. Marília olyan dolgos és jó lány volt, hogy néhány nap alatt asszonya kedvence lett. Ez annyira megszerette őt, hogy a többi szolgálólány nagyon irigykedett, rá se tudott nézni haragjában. Végül elhatározták, hogy befeketítik és meggyűlöltetik a ház asszonyával. Sokat töprengtek, mitévők is legyenek, míg egy szép napon odaálltak az asszony elé:

– Nem hallotta, mit mondott Marília?

– Mit mondott?

– Azt mondta, nem is tudja, miért van kegyelmednek annyi szolgálója, hiszen ő egymaga elvállalja, hogy egy nap alatt kimossa az összes szennyest.

– Gyere ide, Marília – mondta az úrnő. – Mondtad-e, hogy egy nap alatt magad kimosnád az összes szennyest?

– Nem, asszonyom én illet nem mondtam – felelte Marília.

– De hát a lányok mind azt mondják, hogy mondtad: nincs más hátra, vagy megteszed, vagy le is út, fel is út.

Megparancsolta a szolgálóknak, hogy vigyék le az összes szennyest a folyóra; szegény Marília pedig nem tudta, hogyan másszék ki a csávából, elment hát a kövekhez, és keserves sírásra fakadt. Abban a szempillantásban megnyílt az egyik szikla, és kilépett belőle ugyanaz az ifjú. Meg is kérdezte:

– Mi a bajod? Miért sírsz?

María most sem felelt, csak sírt-rítt. A legény így folytatta:

– Ne legyen gondod a ruha miatt, amit anyám veled akar kimosatni. Menj a folyóhoz, és mondd ezt a madaraknak: „Kerek világ madarai, jöjjetek és segítsetek nekem mosni.”

María elment a folyóhoz, és amint kiejtette azokat a szavakat, melyeket az ifjú mondott neki, látta, hogy mindenfelől seregestül gyűlik a temérdek madár, mindenféle fajta, jönnek és hozzáfognak mosni a szennyest. Így aztán egy miatyánknyi ide alatt már ki is volt mosva a ruha, s amikor estefelé eljöttek érte a szolgák, már meg is száradtak.

Az úrnő annyira örült, hogy mind jobban és jobban szerette új szolgálóját. Ezen aztán még jobban mérgeződött a többi szolgálólány, s mindig csak azon törték a fejüket, hogyan gyűlölthetnék meg úrnőjével Mariát.

Hát, uram, hogy egyik szavamat a másikba ne öltsem, az asszony szembetegségben szenvedett. Volt ugyanis három fia, akik egy napon vadászni mentek, s akkor valamilyen varázslat áldozatai lettek: nem tértek haza többé, s ő azt sem tudta, hol vannak. A szegény asszony annyit szenvedett, hogy az örökös sírástól elromlott a szeme. A szolgálólányok egyre keresték az ürügyet, hogy Mariára haragítsák az úrnőt, odaálltak az asszony elé, és így szóltak:

– Hallotta-e asszonyunk, mit mondott María?

– Mit mondott, hadd hallom.

– Az biz azt, hogy ő tudja, hol van az a víz, amelyik meggyógyítja a látását.

– Úgy? – mondta az úrnő. – Gyere csak ide, María. Hát te tudod, hol van az a víz, amelyik meggyógyítja a szememet, és nekem nem is szólsz?

– Nem, asszonyom – felelte María –, én nem mondtam olyat, amit nem tudok.

– De hát ők mondják – válaszolt az úrnő –, s így minden bizonnyal tőled hallották, maguktól nem találhatták ki. Nos, elhozod nekem azt a vizet, vagy ebbe a házba többé be nem teszed a lábad.

Szegény María kiballagott a mezőre, de azt se tudta, merre keresse azt a vizet, sírva leült hát a kövek mellé. Az ifjú meghallotta a zokogást, kilépett a sziklából, és így szólt:

– Mi a bajod? Miért sírsz?

María nem felelt, az ifjú így folytatta:

– Ne félj, amiért édesanyám a gyógyító vizet kérte tőled a szemére. Fogd ezt a poharat, menj ki a folyó partjára és mondd ezt: „Kerek világ madarai, jöjjetek, sírjatok velem.” Amikor mind odagyűlt, az utolsó le fog hullajtani egy tollat, azt megmártod a pohárban, avval megkened az asszonyod szemét, és meglátod, meg fog gyógyulni.

Hát így is tett. Kiment a folyópartra, és így szólt:

– Kerek világ madarai, jöjjetek és sírjatok velem!

Akárcsak az előbb, seregestül gyülekeztek mindenfelől a madarak, és valamennyien hagytak néhány cseppet a pohárban, míg csak meg nem telt. Az utolsó repesett a szárnyával, és leejtett egy tollat. María fogta a poharat és a tollat, s hazament. Amint hazaért, beáztatta a tollat a pohárba, és végighúzta úrnőjének a szemén. Néhány nap múlva ez meg is gyógyult, s az úrnő majd aranyba foglalta szolgálóját örömeiben, azt se tudta, hová tegye. A többi szolgálólányt szinte megszállta az ördög, és nem tudták, mit tegyenek hát, hogy María végre elmenjen a háztól. Egy napon megint odaálltak úrnőjük elé, és így szóltak:

– Tudja-e, mit mondott María?

– Mit mondott?

– Az biz azt, hogy ő meg tudja szabadítani kegyelmed fiait a varázslattól.

– Az lehetetlen, hogy ezt meg tudja cselekedni.

– Márpedig ő azt mondta.

Hívatta az úrnő Mariát, és megkérdezte, mondott-e ilyesmit.

– Nem, asszonyom – mondta María –, én ezt nem mondtam.

– Márpedig a lányok azt állítják, hogy mondtad, és most ezt is meg kell tenned, mint ahogy az előbbi két ígéretedet megtartottad.

Szegény María megint csak elment arra a mezőre, ahol a kövek állottak, és sírva fakadt. Kilépett az ifjú, és így szólt:

– Mi a bajod, María? Miért sírsz?

Ő meg csak sírt-rítt, nem válaszolt egy árva szót sem. Az ifjú így szólt:

– Már mindent tudok. Édesanyám azt parancsolta neked, hogy szabadíts meg minket a varázslattól. No de, ne félj.

Menj és mondd meg neki, hogy a környék valamennyi lányát gyűjtse össze, mindenik hozzon egy égő gyertyát, álljanak körmenetbe, és a menet háromszor kerülje meg a sziklát, de vigyázzanak, hogy egyetlen gyertya se aludjon el.

EI is ment Mária, és mindent elmondott úrnőjének. Akkor ez kihirdette, hogy gyűljenek össze a hajadon lányok valamennyien, mindegyiknek a kezébe adott egy égő gyertyát, Mariáéba is. Körmenetben mentek a kövekig, háromszor megkerülték, s az utolsó fordulóban egy szélroham eloltotta Mária gyertyáját. Mariának eszébe jutott, mire figyelmeztette az ifjú, és felkiáltott, mondván:

– Jaj, az enyém elaludt.

Ekkor megnyíltak a sziklák, és kilépett belőlük a három fivér. A legkisebbik így szólt Mariához:

– Hála Istennek, csakhogy megszólaltál!

Hát akkor egyszeriben eltűntek a sziklák, s az ifjak azt mondták, hogy amikor azon a helyen mentek át, egy varázsló elátkozta és szegfűvé változtatta őket, úgyhogy csak akkor tudjanak megszabadulni a varázslattól, ha a sziklák mellett megszólal az, aki elégeti a három szegfűt.

Az édesanya és a fiúk azt se tudták, hová legyenek örömükben, a legkisebbik pedig megkérdezte Mariától, akar-e a felesége lenni. Mária pedig ugyancsak akart, igent mondott hát ott helyben. Megházasodtak és valamennyien nagyon boldogan éltek. A szolgálók, minthogy Mária lett az úrnőjük, nem akartak rosszban lenni vele, bocsánatot kértek tőle, és Mária meg is bocsátott nekik.

SZERENCSE ASSZONY ÉS PÉNZ ÚR

(Fernán Caballero andalúziai gyűjtéséből)

Történt egyszer, hogy Szerencse asszony és Pénz úr ugyancsak egymásba habarodtak, sülve-főve együtt voltak: miképpen rúd után megy a szekér, akképpen követte Pénz úr Szerencse asszonyt. Így aztán végül is suttogni kezdtek róluk az emberek, s akkor végre elhatározták, hogy egybekelnek.

Pénz úr gömbölyű volt, széle-hossza egy; kerek feje perui aranyból, pocakja mexikói ezüstből, lába szára segoviai rézből, csizmája a nagy madridi papírgyár bankóiból volt. Szerencse asszony pedig kelekótya, nagyon-nagyon arcátlan, igen-igen állhatatlan, alig-alig józan, s ráadásul vak, mint a vakondok.

Alig csúszott le az új pár torkán az utolsó lakodalmi falat, máris összekaptak. Az asszony akart parancsolni, de Pénz úr, a kevély, a büszke, hallani sem akart róla, „Barátaim – szokta mondani apám (nyugodjék békében) –, még a tengernek is elpárologna a szilajsága, ha megnősülne”; Pénz úr azonban büszkébb, mint a tenger, és nem vesztettével gőgjét.

Mindketten felül akartadé kerekedni, s egyik sem akart alul maradni: elhatározták hát, hogy próbát tesznek, melyiküknek van nagyobb hatalma.

– Hát, ide hallgass – mondta az asszony a férjének. – Látod-e odalent, az olajfa tövében azt a lógó orrú, kétségbeesett szerencsétlent? Lássuk, melyikünk tudja jobban föllendíteni sorsát: te vagy én?

A férj beleegyezett. Elindultak hát az olajfa felé, á Pénz gurulva, a Szerencse egy ugrással.

Az ember olyan szerencsétlen volt, hogy soha életében egy pillanatig sem látta sem az egyiket, sem a másikat, akkorára nyitotta a szemét, mint az olajbogyók, amikor a két előkelőség ott termett előtte.

– Az Úr kegyelme veled! – mondta Pénz úr.

– Méltóságoddal hasonlóképpen – válaszolta a szegény ember.

- Nem ismeresz engem?
- Nem én, még véletlenül se.
- Az arcomat sose láttad?
- Nem én, soha az életben.
- Hogyhogy? Semmid sincs?
- De van, uram. Van hat gyerekem, meztelenek, mint a házatlan csiga, tátog a torkuk, mint az óharisnya; hanem javam semmi, az én nevem; *Ha-kap-eszik*.
- Miért nem dolgozol?
- Vajon! Mert nem találok munkát. Átkozott balszerencsém van: minden dolgom olyan kacskaringós, mint a hegyikecske szarva. Mióta megházasodtam, mintha befagytam volna. A balsors üldözöttje vagyok, uram! Lám, most is megbízott egy gazda, hogy ássak neki kutat; két aranyat ígért érte, de előre nem fizetett egy maravédit sem. Így szerződünk.
- Nem gondolta rosszul a gazda – mondta nagy bölcsen Pénz úr –, hiszen a közmondás is azt tartja: aki a bért zsebre tette, a szorgalmat elfeledte. Folytasd, barátom.
- Hozzáláttam, a lelkemet is kitettem, mert ha fancsali is az ábrázatom, én ember vagyok, uram!
- Jól van! – mondta Pénz úr. – Meghiszem.
- Mert az úgy van, uram – folytatta a szegény ember –, hogy négy fajta ember van: akadnak olyanok, akikre rá lehet mondani, hogy férfiak; vannak nyimnyám emberkék, azután nyápicok és nyavalyások, akik a hideg vizet sem érdemelnék meg, amit isznak. De, mondom, akármennyit ássok, akárhogy erőlködök, egy csepp víz nem sok, annyit se találok. Nem gondolhatok másra, csak arra, hogy kiszáradt a föld mélye. Az lesz a vége, uram, hogy semmi egyebet nem lelek, csak egy vén foltozóvargát.
- A föld méhében! – kiáltott fel Pénz úr méltatlankodva, hogy ilyen rossz szomszédságban van az ő ősi kastélya,
- Nem, uram, nem a föld méhében – válaszolt a szegény ember –, hanem a másik oldalon, a másikkajta emberek országában.
- Miféle emberekében, barátom?
- A tótágastjárókében, uram.
- Kegyes akarok lenni hozzád, barátom – mondta Pénz úr, és ünnepélyesen egy durót nyomott a szegény ember kezébe.

A szegény ember azt hitte, álmodik, és futásnak eredt úgy, hogy szinte • repült; az öröm szárnyakat adott a lábának. Egyenesen berontott egy pékségbe, és kenyeret vásárolt; de amikor elő akarta venni a pénzt, nem talált a zsebében egyebet, csak egy lukat; azon át oldott kereket a duro úgy, hogy még csak el se köszönt.

Kétségbeesetten hozzáfogott keresni a szegény ember, de ugyan mit is találhatott! A malacot, ha elkapta a farkas, Szent Antal se menti meg. A duro miatt elfecsérelte az időt, az idő múltával elvesztette a türelmét, és a legborzasztóbb átkozódásra nyitotta száját, de azzal is csak balszerencsáját növelte.

Szerencse asszony kacagásban tört ki, Pénz úr arca még jobban elsárgult mérgében, de mit volt mit tenni, kinyitotta a pénztárcáját, és egy unciát adott a szegény embernek.

Ezt olyan viharos öröm töltötte el, hogy a szíve szinte a szemén csordult ki. Ezúttal nem kenyérért ment, hanem egy szövetkereskedésbe, hogy végre egy-egy rend ruhát vegyen feleségének és gyermekeinek. Ámde mikor fizetett, és átadta az unciát, a boltos egyszeriben megvadult, kijelentette, hogy a pénz hamis, gazdája pedig minden bizonnyal pénzhamisító, és át is fogja adni az igazságszolgáltatásnak. Ennek hallatára a szegény embernek úgy kigyúlt az arca szégyenében, hogy fánkot lehetett volna sütni rajta, sarkon fordult, és futott Pénz úrhoz, hogy elsírja neki, mi történt szegény fejével.

Szerencse asszony, amikor ezt meghallotta, majd megszakadt nevetésben, Pénz úr pedig éktelen dühbe gurult.

– Nesze – mondta a szegény embernek, és kétezer reált adott neki –, halszerencséd van, de én kihúzlak a bajból, vagy ne legyen Pénz a neved.

A szegény ember pedig ment, se nem látott, se nem hallott, úgyhogy csak akkor vette észre a rablókat, amikor már az orra előtt voltak. Azok aztán mindenéből kifosztották.

Szerencse asszony a nyelvét öltögette férjére, az meg úgy érezte, menten elsüllyed szégyenében.

– Most jövök én – mondta az asszony –, s mindjárt elválik, melyik ér többet: a szoknya vagy a nadrág.

Avval elindult a szegény ember felé, aki a földre vetette magát, és a haját tépte. Rálehelt a szegény emberre, aki abban a

szempillantásban a keze alatt érezte – megtalálta! – a durót, amelyet elveszített. „Ez is jobb, mint semmi – mondta magában –, menjünk és vegyünk kenyeret a gyerekeknek; három napja koplalnak, bizonyára üresebb a gyomruk, mint a lopótök.”

Amint elmegy a bolt előtt, ahol a ruhát vásárolta, hát kiabál ám neki a kereskedő, és szölongatja szaporán. Azt mondja neki, hogy felejtse el, amit művelt vele, amikor azt képzelte, hogy hamis az az uncia. Véletlenül éppen megérkezett a fémhitelesítő, s az megnyugtatta, hogy az uncia valódi, és súlya annyira megbízható, hogy inkább többet nyom, mint kevesebbet. Nos hát, most itt van az uncia, s ezenfelül mindaz a ruha, amit kiválasztott, kárpótlásul azért, hogy azt tette vele.

A szegény ember úszott a boldogságban, jól megrakodott, s amint megyen a piacon által, hát – halljunk oda! – egy csapat poroszló megkötözve hozza a rablókat, akik kirabolták őt, s a bíró, aki olyan bíró volt, amilyen a Szentírásban meg van írva, nyomban visszaadatta neki a kétezer reált egy garas híja nélkül, ingyen. A szegény ember ezt a pénzt egy atyjafiával bányába fektette, s alig ástak három könyöknyit, máris találtak egy arany-, egy ólom- és egy vaseret. Nemsokára úgy szólították, hogy uram, majd hamarosan úgy, hogy méltóságos úr, és kisvártatva már úgy, hogy excellenciás uram.

Attól fogva Szerencse asszony rettegésben és papucs alatt tartja férjét, ő maga pedig könnyelműbb és szeszélyesebb, mint valaha, kegyeit azóta is hatra-vakra osztogatja, ahogy esik, úgy puffan, kelekótyáknak, bolondoknak, összevissza, vakvilágba, megkergült birka módjára, táncos forgószélre bízva, futóhomoknak, vizeknek, tán nekem is jut belőle, ha a mesém tetszett nektek.

AZ ÖRDÖG ANYÓSA

(Fernán Caballero andalúziai gyűjtéséből)

Egyszer volt, hol nem volt, egy Villagañanes nevű helységben volt egyszer egy özvegy asszony: rútabb, mint az utrerai őrmester, aszottabb, mint a szittyó, öregebb, mint az országút, sárgább, mint a kolera. De azt meg kell adni, olyan átkozott természete volt, hogy azt még maga Jób se tudta volna elviselni. Ráragasztották a „Holofernes anyó” gúnynevet, és csak ki kellett kukkantania, máris – illa berek, nádak, erek – menekült az egész gyerekhad. Holofernes anyó tiszta volt, mint a víz, és dolgos, miként a hangya, s ezért nem csekély kereszt volt a vállán a lánya, Pánfila, aki éppen ellenkezőleg: olyan lusta volt, olyan buzgó rajongója Szent Heverdelnek, hogy még a földrengés sem tudta megmozdítani. Így aztán Holofernes anyó akkor kezdte a porolást a lányával, amikor Isten fölvirrasztotta a napját, s amikor este leáldoztatta, még mindig állt a bál.

– Tespedt vagy – mondta a lányának –, mint a hollandi dohány, és hat ökör kellene, hogy kihúzzon az ágyból! Kerülöd a munkát, mint a pestist, és az ablak kedvesebb neked, szégyentelen, cserfes szájú, mint egy majomnak! Szerelmetesebb vagy, mint maga a vén Kupidó, no de, ha addig élek is, fürgébb leszel, mint az orsó, és frissebb, mint a szél!

Pánfila, mindezeknek hallatára, fölkel, ásított, nyújtózkodott, végighallgatta anyja szidalmait, és kiállt a kapuba.

Holofernes anyó rá se hederített, eszeveszett buzgalommal fogott hozzá a söpréshez, a seprő surrogását ilyenfajta mormolással kísérve:

- Az én időmben úgy dolgoztak a lányok, mint a férfiak.
- S-s-s-s... – mondta a seprő.
- Visszavonultan éltek, mint az apácák.
- S-s-s-s... – mondta a seprő.
- Most meg, akár egy falka tébolyodott!
- S-s-s-s...
- Naplopóhad!

– S-s-s-s-s-s...

– Egyéb se jár az eszükben, csak a gavallér!

– S-s-s-s-s...

– Azok meg? Egy rakás kelekótya!

A seprő pedig újra csak helyeslően surrogott: s-s-s-s-s...

Éppen jókor ért oda a tornácra: látta, hogy a lánya éppen akkor ad jeleket egy ifjoncnak, és a seprő tánca friss csárdással fejeződött be a Pánfila hátán, mégpedig hatásosan, hogy – csodák csodája! – megfuttatta a lányt. Holofernes anyó – a seprő a markában – mindjárt ott termett a kapuban; hanem amint megjelenése a szokott hatást megtette, a gavallér olyan fürgén eltűnt, hogy nem is lehetett másként elképzelni: szárnyakat kapott.

– Majd adok én neked szerelmeskedni, ebadta néember! – kiabált az anya. – Összetöröm minden csontodat!

– Miért? Mert férjhez akarok menni?

– Mit mondtál? Férjhez menni? Ó, te kötözni való bolond! Nem biz addig, amíg én élek!

– Hát kend talán nem ment férjhez, anyámasszony? Hát az öreganyám? Hát az ükanyám?

– Bánom is éppen eleget, mert az volt az oka, hogy megszültelek, te mocskos szájú! Jól jegyezd meg: ha én férjhez mentem is, és anyám és öreganyám férjhez ment is, nem akarom, hogy férjhez menj, se te, se az unokám, se a dédunokám! Hallottad?

Ilyen kedves társalgás közepette töltötte életét anya és lánya, s ennek nem lett egyéb eredménye, csak az, hogy az anya napról napra zsémbesebb, a lány meg napról napra szerelmesebb lett.

Egy alkalommal Holofernes anyó éppen nagymosással foglalatoskodott; felforrt a lúgos víz, és ő kénytelen volt hívni a lányát, hogy segítsen leemelni az üstöt a tűzhelyről, és tartalmát a mosókosárba fordítani. A lány hallotta is az egyik fülével, de a másik fülével egy ismerős hangra figyelt föl, mely az utcán énekelt:

*Véled esnék szerelembe,
de nem engedi az anyád:
ördög vinné a vén banyát,
mért üti orrát mindenbe!*

Az enyelgés több jóval biztatta Pánfilát, mint a lúgos üst, s a lány hagyta, hadd kiabáljon torkaszakadtából az anyja, ő az ablakrácsához ment.

Addig-addig, hogy Holofernes anyó belátta, nem jön a lánya, az idő meg telik, megragadta hát az üstöt, hogy ráöntse a ruhára a lúgos vizet. Hanem hát a jó asszony kicsiny volt, és nem valami erős, így aztán kiloccsantotta az üst tartalmát, és leforrázta az egyik lábát. Holofernes anyó velőtrázó sikoltásokat hallatott, ezekre aztán végre előjött a lány.

– Te átok, te átkozott, te istenátka, te! – förmedt rá Holofernes anyó, mint a tűzokádó sárkány. – Te Barabás szeretője! Hogy egyéb se jár az eszedben, mint a férjhezmenés! Ó, bár adná az Isten, hogy az ördög vegyen feleségül!

Nemsokára bekopogott egy kérő, mégpedig olyan, hogy párját ritkította: daliás, fehér bőrű, szőke, jól öltözött és dagadó erszényű; nem is tudta hová tenni Holofernes anyó, s akárhogy erőlködött, semmi kivetnivalót sem talált benne. Pánfilának nem sok hiányzott, hogy eszét veszítse örömeiben: hozzáláttak hát a lakodalom előkészületeihez ja vőlegény anyósa természetesen folyton zsörtölődött). Minden úgy ment, mint a karikacsapás, ám egyszer csak, ki tudja, miért, a falu hangja – az a hang, mely mintegy az élő lelkiismeret – néma kifogást emelt a jövevény ellen. Pedig ez barátságosnak, emberségesnek és bőkezűnek mutatkozott; jól társalgóit, és még jobban énekelt; fehér, ápolt kezével megmagszorította a szegények fekete és kérges kezét. Ezek mégsem érezték magukat se megtisztelve, se lekötelezve ettől az udvariasságtól, elméjük faragatlan volt, bár éppen olyan erős és makacs is, mint a markuk.

– A fene ott egye! – mondotta Blas bátyó. – Hát nem *Blas* úrnak titulál engem ez a holdvilágképű úriember, mintha ez nekem jobban esnék és hiányozna? Hogy vélekszel?

– Hát engem? – válaszolta Gil bátyó. – Tán nekem nem nyújtja a mancsát, mintha együtt őriztünk volna birkát valaha? Nem avval traktál-e, hogy városi polgár vagyok, holott sohase voltam túl a falu határán, és ki sem akarok mozdulni belőle?

Ami Holofernes anyót illeti, minél többet látta a vejét, annál ferdébb szemmel nézett rá. Úgy látta, mintha az ártatlan szőke fürtök

és a koponya között bizonyos baljóslatú kinövések húzódnának meg, és szorongva emlékezett vissza arra az átokra, melyet lányára szórt azon a szomorú emlékezetű napon, amikor pontos ismereteket szerzett arról az égő fájdalomról, amelyet a forró lúgos víz okoz.

Végre elérkezett a lakodalom napja. Holofernes anyó keze alól sütemények, szájából megjegyzések kerültek ki; azok édesek, ezek keserűek voltak. Ebédre nagy, húsos-vegyes-tálat, vacsorára pedig nagy, ártó tervet forralt; előkészített egy hordót, tele aszúborral, és egy haditervet, tele egészen mással. Mikor az ifjú pár vissza akart vonulni a menyegzői szobába, Holofernes anyó magához intette a lányát, és így szólt hozzá:

– Mikor már bent lesztek a szobában, jól zárj be minden ajtót, ablakot, tapassz be minden nyílást, csak a kulcslyukat ne. Aztán tüstént vedd a kezedbe ezt a megszentelt olajágot, és csapkodd meg vele a férjedet, míg én jelet nem adok, hogy elég. Ez a szertartás hozzátartozik minden lakodalomhoz, azt jelenti, hogy a hálószobában az asszony parancsol, és arra való, hogy szentesítse és változhatatlanná tegye ezt a parancsolást.

Pánfila – életében először – szót fogadott az anyjának, mindent úgy tett, ahogy az agyafúrt vénasszony a lelkére kötötte.

Az ifjú férj éppen csak megpillantotta felesége kezében a szentelt olajágot, máris kétségbeesetten menekülni kezdett. Ám az ajtókat és ablakokat zárva, a réseket, nyílásokat betapasztva találta, nem látott hát más lehetőséget, csak a kulcslyukat: úgy kirepült rajta, mint egy szárnyaskapun. Mert már bizonyára ti is sejtettétek, amint Holofernes anyó is gyanította, hogy ebben a szőke és fehér bőrű, daliás legényben, ebben a kellemes társalgóban se több, se kevesebb nem rejtőzött, mint maga az ördög. Élt a joggal, amellyel Holofernes anyó átka ruházta fel, és meg akarta lepni magát egy lakodalom ingyen ajándékával és szórakozásával, hogy azután magával vigye feleségét, s így a maga javára tegye meg azt, amit oly sok férj kér tőle, mint szívességet.

Hanem ez az úr, habár hír szerint sokat tud, ezúttal bevásárolt: olyan anyóst kapott, aki többet tudott, mint ő (Holofernes anyó nem is egyetlen példány ebből a fajtából). Így aztán, alighogy a nagyságos úr átbújt a kulcslyukon, máris örvendezve, hogy mint mindig, lám most is meglelte a menekülés útját, tüstént fogságban

találta magát egy palackban, melyet előrelátó anyósa ott tartott a kulcslyuk túlsó oldalán. Még jóformán bent se volt, a vénasszony máris szorosán lezárta a palackot. Kérlelte ám a vő a leglágyabb fuvolahangon és a legalázatosabb esedezéssel, a legszívrehatóbb módon, hogy adjon neki szabaduló levelet. Sorolta, hogy ez az önkényesség micsoda megsértése az emberi jogoknak, ez a zsarnokság micsoda lábbal tiprása az alkotmánynak. Hanem Holofernes anyót nem tudta rászedni az ördög, nem zavarták meg a szárnyaló mondatok, nem hatották meg a szép szavak, ő bizony nem volt jóságos öreganyó: magával cipelte a palackot és tartalmát. Nekivágott egy hegynek, s addig mászott, addig kapaszkodott fáradhatatlanul, míg fel nem ért a hegy csúcsára, a meredek és kopár oromra: ott aztán letette a palackot, mintegy díszéül a hegynek, azután elment, búcsúzóul ökölbe szorított kézzel fenyegetve meg a vejét.

Tíz évig maradt ott ökelme. Micsoda tíz év volt ez! Olyan volt a világ, mint egy tavaszi olajfaliget. Mindenki a magáéval törődött, nem ártotta bele magát olyanba, ami nem rá tartozik. Senki sem sóvárgott más helyére, asszonyára, tulajdonára; a lopás olyan szóvá vált, amelynek nincs jelentése; a fegyverek megrozsdásodtak; a puskaport csak tűzijátékra használták; a bolondokat nem nevték ki; a börtönök kiürültek; az aranykornak ebben az évtizedében végül is csupán egy „gyászos esemény” történt... az ügyvédek meghaltak, étien és szótlan.

De jaj! Csak véget kellett érnie ennek a boldog állapotnak; hiszen mindennek ez a sorsa a világon, kivéve néhány ékesszóló honatya beszédeit. Az irigylésre méltó évtizednek a következő módon szakadt vége.

Egy Erő-Izom nevű katona szabadságot kapott, hogy néhány napra Hazalátogasson a falujába, amely nem más volt, mint Villagañanes. Az út, amelyen bandukolt; megkerülte a hegycsúcsot, amelyen Holofernes anyó veje raboskodott, s közben elátkozott minden anyóást, holtat, elevent és eljövendőt. Megesküdött magában, hogy mihelyt visszaserzi hatalmát, végez evvel a viperafajzattal, mégpedig úgy, hogy egyszerűen oldja meg a kérdést: eltörli a házasságot. Közben telt az idő; a palack lakója cifra átkokat és szitkokat kanyarított és szórt arra is, aki a nagymosást kitalálta.

Mikor elért a hegy lábához, Erő-Izom – akinek, mint a neve mutatja, nagy volt az ereje – nem akart körülbaktatni az úton a hegy oldalában, hanem elindult toronyiránt fölfelé. A hajcsároknak, akik vele jöttek, azt bizonygatta, hogy ha a hegy el nem takarodik előle, ő bizony felhág rá, ha olyan magas is, hogy a tetején beveri a fejét az égboltozatba.

Felérván, Erő-Izom ugyancsak elcsodálkozott azon a palackon, mely úgy hevert oda-fönn, mint valami bibircsók a hegy orrán. Fölemelte, a fény felé tartotta, s amikor észrevette az ördögöt, akit az évek, a fogság, a böjt, a keserűség és a napsugarak úgy lefogyasztottak és összeszárítottak, mint egy aszalt szilvát, meglepetten felkiáltott:

– Hát ez meg micsoda féreg? Miféle szörnyszülött, miféle szerzet ez?

– Tisztességes és érdemes ördög vagyok, szolgálatj ára – válaszolt alázatosan és udvariasan a fogoly –, egy alattomos anyós gyalázatossága tart engem itt bezárva már tíz esztendeje (csak a karmaim közt lenne!). Szabadíts ki, vitéz harcos, én pedig megjutalmazlak bármivel, amit csak kérsz.

– Le akarok szerelni – válaszolt az habozás nélkül.

– Meglesz, de nyisd ki, nyisd ki azonnal, mert szinte elképzelhetetlen és tűrhetetlen, hogy ezekben a zavaros időkben bezárva tartsák a világ első felforgatóját!

Erő-Izom kissé meglazította a dugót, s az üvegből olyan pokoli bűz tört elő, hogy elkábította. Prüszkölt egyet, kinyújtott kézzel nagy hirtelen újra benyomta a dugót, és tenyerével akkorát ütött rá, hogy a dugó még jobban bepréselődött, összenyomva a foglyot, aki dühösen és fájdalmasan felkiáltott:

– Mit művelsz, hitvány földi féreg? Te gonoszabb és hitszegőbb vagy, mint az anyósom! – kiáltotta.

– Csak annyit – felelte Erő-Izom –, hogy még egy feltételt ragasztok szerződésünkhöz; azt hiszem, megéri az a szolgálat, amit teszek neked.

– Aztán mi az a feltétel, kegyetlen szabadítom? – kérdezte az ördög.

– Váltásdíj fejében napi négy durót követelek, holtom napjáig. Gondold meg: ettől függ, ki vagy be.

– A Sátánra, Luciferre, Belzebubra – jajdult fel az ördög szánalmasan és kétségbeesett kapzsisággal –, nincs pénzem!

– Ő – felelte Erő-Izom –, micsoda válasz ez egy olyan úrtól, mint te! Ez, komám, afféle miniszteri válasz. Nem illik hozzám, és ~én sem fogadhatom el.

– Hát ha nem hiszel nekem – mondta az ördög –, eressz ki, s én segíteni fogok neked, hogy megtaláld a számításodat, ahogy már sok mással is megtettem. Ez az, amit tehetek érted. Engedj már ki!

– Csak lassan, lassan – felelt a katona –, senki se kerget, nem is hiányzol nagyon a világon. Jegyezd meg, hogy addig markolom a farkad, amíg nem teljesíted az ígéretedet; ha pedig nem teljesíted, vissza az egész.

– Nem bízol bennem, te arcátlan? – kiáltotta az ördög.

– Nem én – felelte Erő-Izom.

– Amit követelsz tőlem, nem fér össze a méltóságommal – mondta a fogoly olyan dölyffel, amilyen csak egy aszaltszilvától telik.

– Hát akkor megyek – szólt Erő-Izom.

– Szerencsés utat – mondta az ördög, hogy mégse azt mondja: isten hírével.

Ám látva, hogy Erő-Izom távolodik, a fogoly eszeveszett ugrálásba fogott az üvegben, és torkaszakadtából hívta vissza a katonát.

– Fordulj vissza, fordulj vissza, kedves barátom! – mondta, majd magában hozzátette: „Hogy öklelne fel egy négyéves bika, te akasztófára való zshivány!”, de folytatta a kiáltozást: – Jöjj vissza, jöjj vissza, jótét lélek, szabadíts meg, és ragadj meg akár a farkamnál, akár az orromnál, dús érdemű vitéz! – Majd mormolva hozzátette: „De a hosszú az enyém, gyalázatos baka; s ha nem sikerül, hogy Holofernes anyó vejévé tegyelek, annyit elérek, hogy ugyanazon a máglyán szemtől szemben égjetelek, vagy senkinek se hívjanak!”

Mikor Erő-Izom meghallotta az ördög esedezését, visszafordult és kihúzta a dugót a palackból.

Úgy kelt ki az üvegből Holofernes anyó veje, mint a csirke a tojásból: először a fejét dugta ki, aztán egymás után a többi tagját, és végül a farkát, melyet Erő-Izom jól megragadott, bármennyire igyekezett is behúzni a bozontos farkú.

A kiszabadult fogoly eléggé zsibbadt volt; megrázta magát és kinyújtózkodott, karját és lábát jól kinyújtogatta és megropogtatta, majd útnak indultak a királyi udvar felé úgy, hogy az ördög elől kacsázott, mögötte pedig a katona, erősen szorítva az ördög farkát.

Mikor megérkeztek a királyi udvarba, így szólt szabadítójához az ördög:

– Én betelepízem a királylány testébe, akit apja, a király, rajongásig szeret, és olyan fájdalmakat okozok neki, hogy nincs az az orvos, aki meg tudja gyógyítani. Akkor te jelentkezel, felajánlod, hogy meggyógyítod napi négy duro fizetségért, én pedig eltávozom. Erre ő tüstént megkönnyebbül, mi pedig többé nem tartozunk egymásnak.

Úgy is történt minden, ahogy az ördög kitervelte, de azt nem láthatta előre, hogy amikor távozni akart, Erő-Izom megragadja a farkánál, és így szól:

– Ha jól meggondoljuk, uram, négy duro olyan csekélység, hogy méltatlan kelmedhez, hozzám és ahhoz a szolgálathoz, melyet én tettem kegyelmednek. Keressen valami módot, mely nemesebbnek mutatja kegyelmedet. Ez majd tisztességet szerez kegyelmednek a világon, ahol, engedelmet az őszinteségért, nem éppen a legjobb hímek méltóztatik örvideni.

„Bárcsak elvihetnélek – szólt magában az ördög –, de gyenge és zsibbadt vagyok, hogy még magamat is alig vonszolom. Türelem hát, türelem! Ez az, amit az emberek erénynek hívnak. Hej, értem én már, miért kerülnek annyian az én karmaim közé, akik ezt nem gyakorolták. Hát csak menj, égetni való átokfi, menj, majd egyenest az akasztófáról jössz az üstbe, onnan mindenki a szurokba kerül!”

– No, jól van – szólt hangosan – /menjünk Nápolyba, kénytelen vagyok engedni, mert ki kell szabadítanom a farkamat, arról nem mondhatok le, az lehetetlen. Menjünk és csináljuk végig az előbbit, hogy sóvárgásod kielégüljön.

Minden a kívánsága szerint történt. A nápolyi királylány fájdalmas görcsökben fetrengett ágyában. A király a legmélyebb bánatba merült.

Erő-Izom beállított, hetyke biztonsággal, mint aki tudja, hogy az ördög segíti. A király elfogadta ajánlkozását, de egy feltételt szabott, mégpedig azt, hogy abban az esetben, ha három nap alatt meg nem

gyógyítja a királylányt, amint felajánlotta, a kitűnő doktor bitófán fog lógni. Erő-Izom bízott a sikerben, s a legkisebb ellenvetést sem tette.

Sajnos azonban az ördög végighallgatta a szerződés kötést, és nagyot ugrott örömeiben, látván, hogy itt az alkalom a bosszúállásra.

Az ördög ugrándozása olyan fájdalmat okozott a királylánynak, hogy jajveszékelt, vigyék el az orvost.

Másnap ugyanez a jelenet ismétlődött meg. Erő-Izom most már rájött, hogy az ördög immár a maga szakállára dolgozik, és azon van, hogy őt felakasszák. Ám Erő-Izom nem olyan ember volt, aki elveszíti a fejét.

Harmadnap, amikor a kitűnő orvos belépett, már éppen állogatták az akasztófát a palota kapujával szemben.

Mikor a királylány szobájába lépett, a beteg fájdalmai megkettőződtek, és kiabálni kezdett, hogy dobják ki a szélhámos kuruzslót.

– Még nem merült ki minden tudományom – szólta Erő-Izom méltósággal. – Méltóztassék várni egy percre.

Avval kifordult a szobából, és a királylány nevében elrendelte, hogy húzzák meg a város valamennyi harangját.

Amint visszatért a királylány szobájába, az ördög, aki halálosan irtózik a harangszótól – ráadásul még kíváncsi is –, megkérdezte Erő-Izomtól, mi a szentnek harangoznak.

– Azért harangoznak – felelte a katona –, mert most érkezik a kegyelmed anyósa, akit elhivattam.

Ahban a szempillantásban, mihelyt az ördög meghallotta az anyósa jöttét, olyan sebességgel menekült, hogy még a napsugár sem érte volna utol.

Erő-Izom pedig peckesen, diadalmasan lépdelt, mint a kakas a szemétdombján: örült, hogy megtollasodott.

RÓZSAKIRÁLYNÉ

(Sevilla)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy király, annak pedig egy fia, úgy hívták, hogy Tomasito. A gyerek tizennégy éves volt. Minden délután el szoktak sétálni egy helyre, melyet Homokos-kútnak neveztek. Ott az úton volt három fehér bimbó, s egy délután, mikor a királyné nem akart velük menni, a bimbók kinyíltak. A király leszakajtott az egyik rózsát, hogy elvigye a királynénak, ez pedig betette egy kesztyűs dobozba, mely egy kerek asztalkán állott egy szobában, a hálószoba mellett. Éjfél tájban hallja ám a király, amint háromszor vagy négyszer ezt mondják:

- Király, végy ki engem innen.
- Szóltál valamit, Isabel? – kérdezte a király a királynét.
- Nem én.
- Szóltottak.
- Én nem. Hagyj aludni.

Annyira nem hagyta békében ez a dolog a királyt, hogy megkérdezte a királynétól, hova tette a rózsát. A királyné megmondta neki. Mikor a királyné elaludt, a király fölkel, kinyitotta a dobozt. Hát, uramfia! Kilép ám belőle egy hercegkisasszony, akit úgy hívtak, hogy Rózsakirályné, és azt mondja a királynak, hogy ő akar lenni a felesége, eleget volt már a másik. A mostani királynét pedig meg kell ölni. De a király ezt sehogy sem akarta.

– Márpedig vagy megteszed, ha tetszik, ha nem, vagy magad halsz meg.

- Hogyan öljük meg?
- Én fogom a lábánál, te meg a fejénél.

Hát, sajnálta a király a feleségét, így csak annyit tett meg, hogy kiszedte az asszony szemét, betette a zsebébe, őt magát pedig egy pincébe dobatta. Azután lefeküdt a Rózsakirálynével. Reggel bejött Tomasito, hogy jó reggelt kívánjon édesanyjának, de hirtelen megállt és töprekedett.

- Ez nem az én édesanyám – mondta.

– Márpedig én vagyok a te anyád, és ugyanúgy kell tisztelned engem, mint a másikat, különben megöllek.

Amikor Rózsakirályné kilépett a szobából, megmondta valamennyi inasnak, cselédnek, hogy ő Rózsakirályné, és a legnagyobb tiszteletet követeli, mert ha nem szolgálnak neki, halálnak halálával fognak meghalni. Tomasito egyebet sem tett, csak siratta az édesanyját. Egy napon, amikor nagyon szomorú volt, egy teremben jajveszékelést hallott a föld alól. Közelebb ment, és egy pincerácson át látta, hogy az édesanyja hívja őt, és így szólt:

– Édes fiam, hol vagy, hogy nem látlak? Hozz nekem egy darabka kenyeret, akármilyen szárazai, az sem baj; csak hogy eszméletem ne veszítsem. Dobd le nekem ide.

Amikor Rózsakirályné megtudta, hogy enni adtak a másiknak, olyan lett, mint egy fúria, és lehordta a szobalányt, aki ezt meg merte tenni. Mindannyian nagyon félték Rózsakirálynétól, még maga a király is. Egy napon, majd szétvetette a düh, azt mondta Tomasitónak:

– Te gyerek, majd meghalok, hozz nekem vizet a Homokos-kútról.

Fölnyergeit a fiú egy lovat, fogott egy korsót és elindult. Az úton szembe jött vele egy vénember, és így szólt hozzá:

– Tomasito, hová mégy?

– Vízért a Homokos-kútra.

– Hát akkor ide figyelj: vágóban merítsd meg a korsót, de meg ne állj; hátra ne nézz, bárhogy szölongatnak is, még ha megfognak vagy kötelet vetnek is a nyakadba.

Amint vágóban odaért, hát nőszemélyek jöttek elő, és így szóltak hozzá:

– Tomasito, ide nézz! – és pányvát akartak vetni a nyakába.

De ő belevágta a sarkantyút a ló oldalába, futóban vizet merített, s ügyet sem vetve, mit mondtak neki, megállás nélkül vágatott vissza a palotába. Rózsakirályné, aki már nem is várta vissza, olyan lett, mint a tűzokádó sárkány, és dühtől tajtékozva mondta neki:

– Most pedig három citromot kell hoznod a Homokos-kútról!

Tomasito elment a citromokért, de minden ugyanúgy történt, mint az első alkalommal. A királyné majd megpukkadt mérgében, hiszen ő csak azért küldte a kútra a fiút, hogy ott maradjon elvarázsolva, s

ez egyszer sem sikerült. Harmadszor is elküldte Tomasitót, ezúttal három narancsért, és Tomasito arra gondolva, hogy hátha nem is tér vissza többé, indulás előtt meglátogatta édesanyját.

Elindult a palotából, megint találkozott a vénemberrel, s ugyanúgy esett minden, mint korábban kétszer. Akkor Rózsakirályné kidobatta a fiút a palotából, és Tomasito sírva hagyta meg az egyik szobalánynak, hogy gondoskodjék az ő édesanyjáról.

Ment, mendegélt, egyszer csak egy vénemberrel találkozott, aki így szólt hozzá:

– Tomasito, mindent tudok, mi történt veled. Nézz rám.

Végighúzta a kezét a fiú arcán és el változtatta: Tomasito szakasztott olyan lett, mint egy angyal, fürtjei csigákba göndörödtek. Azután az öreg a lelkére kötötte:

– Most elmegyünk egy kastélyba; ott két asszony lesz, azt fogják nekem mondani: „Hagyja itt kend ezt a gyereket, hadd mutassuk meg neki a kastélyt.” Ez a két asszony Rózsakirályné két nővére. Erre te azt fogod mondani: „Menjen csak, apó, hagyjon itt.” Én ott hagylak téged, mintegy két órára. Mindent meg fognak neked mutatni, csupán egyetlen szobát nem, amely be van zárva. De te könyörögj, hogy látni akarod, s amikor odabent leszel, tégy, amit jónak látsz.

Minden úgy történt, ahogyan az öreg mondta, s amikor az asszonyok megmutatták a kertet, így szóltak a gyerekekhez:

– Egy gyereket várunk, úgy hívják, hogy Tomasito; meg akarjuk ölni, fel akarjuk akasztani egy bitófára. Akarod-e látni?

– Akarom!

Végül megérkeztek a bezárt szobához, s ő annyit könyörgött, hogy végtére csak beengedték. Az egész szobát fekete posztó borította, s három gyertya égett benne. Tomasito megkérdezte az asszonyokat, akik ott álltak az ajtóban, hogy mi az. Az egyik így válaszolt:

– Ez a három gyertya a mi életünk: ez az enyém, az a nővéremé s a harmadik Rózsakirálynéé. Amikor ezek a gyertyák kialusznak, a mi életünk is véget ér. – Ekkor a gyerek megragadta azt a két gyertyát, amelyik legközelebb volt, s így szólt: – No hát, én vagyok Tomasito!

Avval ráfújt a két gyertyára; azok elaludtak, s a két asszony holtan esett össze, azután fogta a harmadik gyertyát, amely még égett, s elhagyta a kastélyt. Találkozott a vénemberrel.

– Most pedig menjünk apád palotájába, fiam. Mindezt azért tettem, hogy lássam, mit cselekszel.

Megérkeztek a palotába, és Tomasito lehívatta atyját a kapuhoz. Így szólt hozzá:

– Kinek az életét akarja, édesapám: anyámét, vagy azét a néemberét?

– Anyádét.

– Akkor fújja el ezt a gyertyát.

Amint elfújta, Rózsakirályné szétpukkant és eltűnt.

Ekkor az öreg lement velük a pincébe, elkérte a királytól a királyné szemét, végighúzta szemét a vak királyné arcán, s az újra látott, mint azelőtt. Azután az öreg megmondta, hogy ő Szent József, akinek a királyné mindig fogadalmakat tett. A király térdén állva kért bocsánatot, és a királyné azt mondta, hogy a király nem tehet arról, ami történt. Felmentek a palotába, gazdagon megjutalmazták a szobalányt, aki gondoskodott a királynéről, az öreg mindannyiukra áldását adta, nagy szeretettel megsimogatta Tomasitót, s attól fogva boldogan éltek békében és Isten kegyelmében.

LUCIFER FÜLE

(Fernán Caballero andalúziai gyűjtéséből)

Volt egyszer egy igen gazdag kalmár, annak pedig egy fia, olyan szép, mint maga a nap. Úgy nevelte a kalmár, mint egy királyfit; taníttatta mindenre, akár egy trónörököst, még lovagi tudományokra is, melyekben valósággal mester lett a fiú. Lett is belőle olyan pallérozott, olyan okos, olyan művelt és csinos legény, mint senki más.

Egy szép napon avval állt az apja elé, hogy az a helység már szűk neki, nem találja helyét, és útra akar kelni.

– Aztán hová akarsz menni? – kérdezte az apja.

– Világot látni – válaszolta a fiú.

– Olyan vagy, mint a szöcske – mondta a kalmár –, az is csak ugrik, de azt se tudja, hová. Hogyan is vágnál neki a világnak, tapasztalat híján?

– Atyám, akinek mestersége van, az a jég hátán is megél – felelte a fiú; bár az apja minden követ megmozgatott, hogy otthon tartsa, ő bizony fogta a fegyvereit, fölnyergeit egy kesely paripát, és nekivágott a nagyvilágnak.

Mikor már három napja ment szakadatlan, árkon-bokron, hegyen, völgyön, találkozott egy emberrel, aki egy rakás hasábfát vitt a hátán, kétszer annyit, mint amennyit egy szekérre lehet rakni, annyit, hogy nyomhatott az vagy tizenhat-tizenhét mázsát.

– Hallod-e – szólította meg a lovas –, jobban meg vagy rakva, mint egy vemhes öszvér! Hogy hívnak?

– Rakodi Rakodó, az új teherhordó fia – válaszolta.

– Akarsz-e velem jönni?

– Csak annyira óhajtana uraságod magával vinni, amilyen szívesen én mennék – válaszolta Rakodi.

Paroláztak hát, és együtt folytatták az utat.

Vagy egy óra múlva találkoztak egy emberrel, tele szájjal fújt, úgyhogy mindkét orcája kidagadt, és nagyobb szelet csinált, mint

Bucano műhelyének fűjtatói, pedig azt mondják, hogy ő igen híres óriás-kovács volt.

– Mit művelsz itt? – kérdezte a lovag.

– Ne beszéljen uraságod – felelte az ember –, nem hagyhatom abba a fűjást, mert az én szelemmel őről negyvenöt malom.

– Aztán mi a neved?

– Fűjtati Fűjtató, a jó fűjónak a fia – válaszolt az ember.

– Akarsz-e velem jönni?

– De még mennyire, hogy megyek – felelte Fűjtati –, elegendem van a fűjásból, mindörökké, amíg Isten szép napja süt erre a világra.

Távolabb találkoztak egy emberrel, aki lesben állt és fülelt.

– Mit művelsz itt? – kérdezte a lovag.

– Itt állok lesben, hogy meghalljam, mikor száll fel a tengerből egy raj moszkitó.

– Barátom, hiszen a tenger száz mérföldnyire van innen!

– Hát aztán? Én meghallom!

– Hogy hívnak?

– Hallgati Hallgató, a jó hallónak a fia.

– Akarsz-e velem jönni?

– Megyek hát, ha lesz szíves kegyeibe fogadni uraságod, hiszen a moszkitók majd jelzik érkezésüket.

Hát aztán így négyen vágtek neki az útnak, szép egyetértésben; egyszer csak megpillantottak egy kastélyt, mely olyan szomorú, magányos és komor volt, hogy inkább holtak sírboltjának, mint élők lakásának látszott.

Amint közeledtek, az ég mindjobban beborult, s amikor odaértek, mennydörgés és villámlás közepette vihar tört ki olyan felhőszakadással, hogy minden esőcsepp akkora volt, s akkorát koppant, mint egy csörgő.

– Vesse el a gondot, kegyelmed, kedves gazdám – mondta Fűjtati –, mert mindjárt meglátja, hová lesz a vihar.

Avval hozzáfogott fűjni, s hát futásnak eredtek a fellegek, eltűnt a mennydörgés meg a villámlás, olyan hirtelenséggel, hogy láttára kancsal lett a nap, és tátva maradt a hold szája.

A legrosszabb azonban nem is ez volt, hanem az, hogy mikor odaértek a kastélyhoz, nem találtak azon se kaput, se bejáratot, se kisajtót, de még csengőt sem.

– Hej, mondtam én tekegyelmednek – szólalt meg Hallgati, aki úgy félt, hogy más már elsüllyedt volna szegyenében –, mondtam én, hogy ez az ocsmány kastély nem egyéb, mint szarkák fészke és baglyok menedéke.

– De én fáradt vagyok ám, és pihenni akarok – felelte a lovag.

– Ne féljen kegyelmed – mondta Rakodi; tüstént hozott egy sziklát, hozzávágta a kastély falához, és egy nyíláson át beléptek.

Hát, odabent a termekben terített asztalokra bukkantak, melyek a pompás étkekkel, italokkal, vizes korsókkal, olajbogyókkal voltak megrakva, és olyan fehér kenyérrel, mint az ostya.

Amikor már úgy jóllaktak, hogy már egy falat se fért volna beléjük, a lovag végig akarta nézni a kastélyt.

– Uram – mondta Hallgatagi –, ahhoz, hogy az ember idegen helyen letelepedjék, először jól ki kell szimatolni, hogy azt ne mondják rá: falnak megy ez a fajankó!

– Ugyan már! – szólt Rakodi. – Nem rossz a szándékunk! Különben, aki egyenesen szánt, ugyan ki fordítaná meg annak az ekéjét?’

– Menjünk innen, gazdám – mondta Hallgató, akinek mintha ezer bolha nyüzsgött volna az ingében. – Ez a kastély nem Istentől való. Jól vigyázzon, kegyelmed, mert a föld alól olyanforma zajt hallok, mintha jajgatás volna.

A lovag azonban nem hallgatott Hallgatira, hanem elindult, és szolgálai követték. Belebonyolódtak a szobák, folyosók, átjárók tömkelegébe, melyek egytől egyig olyan kacskaringósak voltak, mintha közjegyző készítette volna őket; végül is egy udvarra jutottak, mely olyan volt, mint egy porond a bikacirkuszban. Abban a szempillantásban, hogy beléptek, mindjárt előttük termett egy hétfejű sárkánykígyó, egyik feje vadabb volt, mint a másik, a hét nyelve akár a lándzsa, tizennégy szeme egy-egy dárda. Rakodi, Fújtati és Hallgati jobban megrökönyödött, mint a pocok, amely hirtelen a napvilágon találja magát; mind a hárman futásnak eredtek úgy, hogy a lábuk sem érte a földet. Hanem a lovag bátor volt, mint Cid,^{1} és erős, mint Bernardo,¹ kirántotta kardját, s négy vágással és négy csapással egy szempillantás alatt levágta a kígyónak mind a hét fejét. A hét közül a legnagyobbik ránézett a lovagra vad szemével,

mely tüzet és vért okádott, az udvar közepére pattant, ott hirtelen megnyílt a föld, s a fej eltűnt a nyílásban.

Akkor a lovag hívására visszatért a három hős, akik az imént eliszkoltak, és tátva maradt a szájuk gazdájuk vitézsége láttán.

– Tudjátok meg – mondta nekik a lovag, s merően nézett a feneketlen nyílásra, melyben eltűnt a sárkány feje –, tudjátok meg, hogy most a mezőre megyünk pálmalevelekért és szittyóért, s abból olyan hosszú kötelet csinálunk, hogy ennek a kútnak a fenekéig érjen.

Így is történt, és mind a négyen hozzáfogtak: négy évig fonták a kötelet. Akkor aztán végre érezték, hogy a kötél alja szilárd talajt ér. A lovag azt mondta Hallgatinak, ereszkedjék le a kötélre, nézze meg, mi van odalent, és mondja el nekik. Ám Hallgatinak szinte a földre gyökerezett a lába, olyan lett, mint a parti pálma, melyet semmi sem tud elmozdítani, s azt mondta, hogy csak akkor ereszkedik le oda, ha darabokra vágják.

Akkor a lovag Fújtatinak mondta, hogy ereszkedjék le; Fújtati a derekára kötötte a kötelet, és megindult lefelé, éjjel-nappal, míg csak földet nem ért. Odalent egy gyönyörűséges palotát látott, abban pedig egy ágyat, s az ágyban ott feküdt a nápolyi királylány. Akkora könnycseppek gördültek le az arcán, mint egy-egy borsószem. Elmondta Fújtatinak, hogy Lucifer belészeretett, s őt ott tartja fogva és elvarázsolva, amíg nem jön valaki, hogy megmentse; ehhez pedig az szükséges, hogy a megmentő megvívjon Luciferrel és legyőzze. „Nohiszen, van már vállalkozó” – mondta Fújtati, amikor kifújta magát. Alighogy ezt kimondta, abban a pillanatban megjelent maga Lucifer, Fújtati úgy megrémült, amikor meglátta, hogy futásnak eredt, és felmászott egy kapura. Lucifer odacsapott hatalmas farkával, a kapu kifordult a sarkából, s a földre zuhant Fújtatival egyetemben, akinek eltört az egyik lába.

Hagyjuk ott most Fújtatit a bajával, és nézzük, mit tesz a lovag, látva, hogy Fújtati nem tér vissza, a dalia megkérdezte Hallgatit, mi történik ott lenn, a föld mélyében. Hallgati mindent elmondott neki, azt is, hogy hallja, mint jajgat fájdalmában Fújtati, hogy eltört az egyik lába. Akkor a lovag Rakodit küldte le, aki fogadkozott, hogy hátára veszi Lucifert, és felhozza, akkor is, ha nehezebb, mint az Almagrera hegység minden ólma. De bizony Rakodival is minden

úgy történt, mint Fúj tátival, csak ő meg a karját törte el, amikor lezuhant.

– No, most már magam megyek – mondta a lovag, amikor Hallgati beszámolt neki mindenről, amit hallott.

Amint bejutott a palotába, és meglátta a nápolyi királykisasszonyt, úgy beleszeretett ragyogó szépségébe, hogy kétszeres erővel készült a Luciferrel vívandó párbajra.

Keresztény atyámfiai! Olyan küzdelmet, amilyent a derék lovag és az átkozott Lucifer vívott, még nem látott a világ. Hogy is láthatott volna, hiszen az az elkárhozott sohase jön fel ide a földre kendőzetlen arccal csatázni, csupán bűnökbe burkolózva! Ám a lovag keresztet vetett, s mert mindenki, aki Istennek ajánlja magát, legyőzi Lucifert, a lovag is erősebbnek bizonyult, és levágta Lucifer egyik fülét.

Hogy is bírná ki Lucifer, hogy egy kereszténynek a kezében lássa a fülét! Ezt bizony rábízom hallgatóm képzeletére. Iszonyú üvöltözésére Hallgati akkorákat rázkódott és akkorákat ugrott odafent, mintha tarantella csípte volna meg.

– Add ide a fülemet! – ordította Lucifer.

– Ha vissza akarod kapni – felelte a lovag –, jó váltságdíjat kell adnod érte, hiszen van rá módod, Lucifer koma. Én bizony azt törvényesen, becsületos harcban szereztem, s így három feltételt szabok, amit teljesítened kell.

– Arcátlan, szemtelen, ripők – mondta Lucifer.

– Helyes, hányjál csak kígyót-békát a szádból – felelte a lovag –, de figyelmeztetek, hogy bepácolom és pénzért mutogatom a füledet. Lucifer toporzékolt.

– Mit akarsz hát, te átok, fordultál volna fel a születésed napján?

– Ezt a nemes király kisasszonyt ízibe juttasd vissza királyságába és palotájába – felelte a lovag.

Mi egyebet tehetett Lucifer, visszarepítette a királykisasszonyt királyi palotájába, és legott a lovaghoz fordult:

– Ide a fülemet.

– Most pedig – válaszolt emez – azt akarom, hogy három szolgálommal együtt ott legyek a nápolyi nagy királyi udvarban, s ott engem máris olyan királyi szállás és kíséret fogadjon, amilyen a te legyőződhöz illik.

– Eszem ágában sincs – mondta Lucifer –, hogy az én kontómra mulass, és fűrödjél a dicsőségben, senkiházi akarnokja!

– Nos, akkor trombitaszóval kikürtöltetem – mondta a lovag –, hogy hiányzik a fél füled; majd meglátjuk, hogyan álcázod akkor magad jegyzőnek, ügyvédnek, uzsorásnak, kerítőnek vagy szerelmesnek úgy, hogy nyomban föl ne ismerjenek.

– Add ide a fülemet! – ordította dühtől kékülve Lucifer, amikor megtette, amit a lovag kért tőle, és letette őt Nápolyban sok pénzzel és fényes kocsikísérettel.

– Itt van – felelte a lovag –, nem kell nekem, mert kénköszaga van; hanem hátra van még egy feltételem.

– Mi az, te cégéres kapcabetyár?

– Most még nem akarom megmondani, addig légy türelemmel, megéri neked; mert ha az eget nem nyered is meg vele, arra jó lesz, hogy kiváltsd a füledet.

Lucifer majd megpukkadt a mérgében.

– Hétszer rosszabb vagy, mint én – mondta legyőzőjének. – Napóleonra! Több ravaszság talál tátik a földön, mint a pokolban. De te megemlegetsz engem, esküszöm a farkamra és a szarvaimra!

Avval Lucifer saját árva fél fülénél fogva vonszolta el magát kínjában, látván, mit művel vele egy tréfás kedvű keresztény.

Hát aztán, hogy szavamat ne felejtsem, mikor a királylány látta a lovagot, olyan szépen kikupálódva s akkora pompa közepette, mindjárt megismerte, és megmondta apjának, hogy ez az ő megmentője, és hozzá akar menni feleségül.

Ez így is történt. Én elmentem, meg is jöttem, nem kaptam biz én semmit, mert jószerivel meg se láttak. Elpárologtam én onnét, hiszen eszembe jutott: hívatlan vendégnek ajtó megett helye.

Hát, mikor már megették a lakodalmi kalácsot, a királykisasszony és a lovag úgy kezdett élni egymással, mint a kutya meg a macska. Mert az asszony annyi ideig élt Lucifer hatalmában, olyan házsártos és veszett természete volt, hogy azt csak az ördög tudta elviselni. Így esett, hogy amikor bizonyos idő múltán ismét megjelent Lucifer, hogy kérje a fülét, a lovag így szólt hozzá:

– Jól van, odaadom; de tudod, hogy hátra van még a harmadik feltétel, amit váltságdíjul szabtam.

– Gazfickó, csavargó – mondta Lucifer –, te küldenél kárhozatra engem, ha már el nem kárhoztam volna! Hát mi az a feltétel, te alávaló?

– Az, hogy vidd el a feleségemet! – válaszolta a lovag. – Megleli a zsák a faltját, egyiktek tizenkilenc, a másik egy híján húsz.

AZ ARANY-, AZ EZÜST- ÉS A SELYEMBÁRKA

(Huelva)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy apa és annak három fia. A legidősebbik el akart menni szerencsét próbálni; az apja azt mondta neki, hogy elég gazdag ő, ugyan minek is lenne szüksége ilyesmire.

A fiú mégis áldását kérte, és csináltatott az apjával egy aranybárkát, hogy avval vágjon neki az útnak. Mindjárt vízre is bocsátották, s ő elvitorlázott. Megérkezett a városba, a legényekkel kihúzatta a bárkát a vízből, és betétette a hálósobája mellé egy terembe. Kért a fogadósnétól egy gyékénykosarat, és kiment a piacra húsért.

Midőn a királyi palota előtt haladt el, a kapun egy felírást látott, melyen az állt, hogy a király a palotában elrejtve tartja lányát; aki megtalálja, feleségül veheti. A fiú mindjárt belépett, hogy megkeresse. Ám a király azt mondta neki, hogy befalaztatja, ha három napon belül nem találja meg a királylányt. A fiú elhatározta, hogy megkeresi, de eltelt a három nap, s ő nem találta meg a királylányt; így hát befalazták.

Az apa és a fivérek látták, hogy a legidősebbik fiú nem tér vissza. A középső fiú elhatározta, hogy megkeresi a bátyját, és megkérte az apját, csináltasson neki egy ezüstabárkát. Amint a bárka elkészült, a középső fiú tüstént útra kelt, és elindult a bátyja keresésére. Ugyanabban a vendégfogadóban szállt meg, ahol a bátyja is járt. Mikor meglátta a teremben a bárkát, mindjárt tudta, hogy itt járt a bátyja. Elkérte a kosarat, hogy húst vásároljon, s észrevette ugyanazt a feliratot, amelyen a bátyja szeme is megakadt. Be akart lépni; a király figyelmeztette, hogy ott már járt egy legény, aki nagyon hasonlított hozzá, s aki most be van falazva, mert arra vállalkozott, hogy megkeresi a királykisasszonyt, de nem találta meg. Rá is

ugyanaz a sors vár! A középső fiú mégis eltökélte, hogy megkeresi a királylányt. Hát, ő sem találta meg, és őt is befalazták.

Ekkor a legkisebbik fiú mondta az apjának, hogy két bátyja felkutatására akar indulni. Az apa ellenkezett, dehogyan akarta, hiszen látta, hogy eltűntek a fiai. A legkisebbik fiú azonban makacsul kitartott, hogy elindul, és megkérte az apját, csináltasson egy selyembárkát. Be is szállt a hajóba, és meg sem is állt addig a fogadóig, amelyben már a hozzá erősen hasonló két legény is megfordult.

Kiment a piacra élelmiszerért, abból akart ebédet főzteni a fogadósnéval. Hát, ő is megpillantotta ugyanazt a feliratot a királyi palotán. A palotával szemben volt egy kő: arra leült, és töprengett, belépjen-e, vagy sem. Míg ott töprengedett, hát csak odalép hozzá egy öregasszony, és megkérdezi, ugyan minő nagy gondban fő a feje. Azt mondja erre a legény:

– Mi gondja vele, öreganyám?

Azt felelte az öregasszony, hogy mondja csak el neki, hátha ő valami jó tanácsot tud adni.

Hát, el is mondott akkor mindent, ami történt, és az öregasszony megkérdezte, gazdag-e. Ő azt mondta, hogy két bárkával rendelkezik: az egyik arany, a másik ezüst. Ekkor az öregasszony azt mondta: csináltasson egy aranypapagájt és annak egy ezüst állványt, kalickát; a papagáj ember nagyságú legyen, és ne csináljanak neki szemet, csupán lyukakat hagyjanak a szeme helyén.

Tüstént meg is csináltatták egy ötvösműhelyben, a fiú pedig belebújt egy korsó vízzel és egy léppel; a kalickát meg letették a palotával szemközt. A királynak megakadt a szeme ezen a ragyogó madáron, és maga elé vitette, hogy közelről lássa, a palotába. Hat ember alig bírta megmozdítani. Az aranypapagájt becipeltek a palotába, s így az apa legkisebbik fia bejutott. Közben jól megfigyelt mindent, mit cselekedtek odabent. Jól megjegyezte, hogy félretoltak egy ágyat, felemeltek egy csempét, onnan kihúztak egy vaskopogtatót, lementek egy lépcsőn, s íme, egy tágas nagy udvarba kerültek; középpütt kút volt, afféle földött kút. Ezt is kinyitották, és Újra lefelé mentek. Megint feltárult egy csodaszép udvar, ott is volt. egy ajtó, s amögött lakott a királylány két másik

fiatal leánnyal. Valamennyien hajszálnyira egyformán voltak felöltözve, hogy még akkor is összekeverjék őket és ne találják meg köztük a királylányt, ha egy szép napon véletlenül mégis rábukkannának arra a helyre.

A királylánynak annyira tetszett a papagáj, hogy beállította a hálósobájába. Minden éjszakára odakészítettek egy lépet és egy pohár vizet. A legény, megszomjazván, kibújt a papagájból, és odalopózott, hogy igyék, de amikor meg akarta fogni a poharat, abban a szempillantásban nyúlt érte a királylány is. Megijedt ám a királylány, és sikoltani akart, de a legény megmondta neki, hogy ő azért jött, hogy kiszabadítsa ebből a rabságból. A királylány megnyugodott, és elárulta a fiúnak, hogy mindnyájan hajszálnyira egyformán vannak felöltözve, ezért ő bíborszínű gyűrűt húz majd az egyik ujjára ismertetőjelnek, mert a másik kettőnek a gyűrűje kék.

Aznap reggel visszatértek a papagájért és elvitték. Akkor ő, lovagi öltözetben, megjelent a palotában, és kijelentette, hogy meg akarja keresni a királykisasszonyt. A király megmondta neki, hogy két embert már befalaztak; kétségtelenül az ő testvérei voltak, annyira hasonlítottak őhöz és egymáshoz; nehogy aztán ő is ugyanúgy járjon. A lovag azonban nem tágított, hozzáfogott a kereséshez, de ostobának tette magát. Első nap, mintha fogalma se lett volna semmiről; a második napon ugyanígy. Hanem aztán, a harmadik napon eltolta az ágyat, fölemelte a csempét, de mindig úgy forgott, mintha most látná először az egészet. Kérte a kulcsot, majd kinyitotta a kopogtatót, és lement a lépcsőn a királlyal és az inassal együtt. Akkor újra kérte az ajtó fedelének a kulcsát, és lement addig a szobáig, ahol a királylány tartózkodott. A király még abban reménykedett, hogy a lovag nem fogja felismerni az ő lányát udvarhölgyei közt, akik egymás után megjelentek előttük. A király azt mondta nekik, hogy kétszer forduljanak meg, s azután maradjanak mozdulatlanul. Ekkor a legény habozás nélkül rámutatott a királykisasszonyra. A király így szólt:

– Nincs más hátra, mint hogy nekiadjam feleségül; de talán forduljanak még egyet.

Hanem a legény olyan biztosan felismerte a királylányt, hogy mit volt mit tenni: felvitték őket. Odafönn azután a legény kérte, hogy szabadítsák ki befalazott bátyjait, és hívják el az apját. Az egyik jött,

a másik kettőt hozták, csaptak aztán olyan lakodalmat, hogy nekem is adtak egy pár zsírcipőt, kár, hogy elolvadt az úton.

A SZIRÉN

(Huelva)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy apa és egy anya, azoknak pedig egy fiuk. Az apa a halászmesterséget űzte, és naponta járt halászni. Egy szép napon érezte, hogy a háló nagyon nehéz, alig tudja kihúzni; amikor nagy nehezen mégis partra vonszolta, egy igen nagy halat látott benne, mely így szólt hozzá:

– Én most megeszlek, ha nem áldozod fel nekem az első lényt, akivel találkozol.

A halász azt gondolta, hogy mint mindig, a kiskutyája szalad majd elébe, s azt viszi el a hálnak. Mihelyt a hal elmerült, a halász elindult hazafelé; ezúttal azonban a kutya helyett a fia szaladt ki elébe.

Az apa kérdezte, hogyan jutott eszébe, hogy elébe jöjjön. A fiú azt válaszolta, hogy későre jár, aggódott érte. Az apa elmondta neki, mi történt; elmondta, hogy egy szirént fogott a hálójával, és az azt követelte tőle, hogy vigye el neki az első lényt, aki hazulról elébe megy.

A gyerek megértette, hogy apjának meg kell tartania a szavát; indulás előtt azonban el akart menni a szomszédos helységbe, hogy elbúcsúzzék néhány barátjától. Amint megy az úton, találkozik egy hangyával, egy farkassal és egy sassal. Mind a hárman egy döglött számaron lakmározta, de mindenik a legjobb részt akarta magának, és sehogyan se tudtak megosztani. Amikor a fiút meglátták, mindjárt odahívták, és azt mondták neki, ossza el köztük a szamarat.

Ő meg is tette: a húst a sasnak, a csontokat a farkasnak és a bőrt a hangyának adta. Mikor már tovább indult, ezek visszahívták, s ő attól félt, hogy őt is meg akarják enni. Mégis visszament. Hát azt mondták neki, hogy hálát és emléket akarnak adni a jótéteményért. A farkas egy füldarabkát adott neki: csak meg kell rángatni, s el kell mondania ezt a varázsigét: „Huj, huj, farkas!”, és máris farkassá változik. A sas egy tollat nyújtott át, amely ezekre a szavakra: „Huj, huj, sas!”, legott sassá változtatja. A hangyától pedig egy lábacskát

kapott: csak azt kell mondania, hogy „Huj, huj, hangya!”, és tüstént hangyává változik.

Most már ezekkel az ajándékokkal megrakodva érkezett haza, és megmondta édesapjának, hogy elviheti a szirénhez. Az apja el is vitte, és amikor át akarta adni, a fiú megszorította a tollat. Elmormolta a varázsigét: „Huj, huj, sas!”; abban a pillanatban sassá változott és elrepült. Egyenesen a királyi palotába szállt, a királykisasszony, meglátván a szépséges madarat, megfogatta, az ágy lábához kötöztette, és szobájában tartotta. A sas éjszaka emberré változott, és a királylány megijedt. A fiú azonban megnyugtatta, és elmondta a történetét. A király azt akarta, hogy a palotában maradjon, és mindnyájan nagyon szerették. Minden délután kikocsizott a királlyal és a királykisasszonnyal, más alkalommal pedig a tengeren csónakáztak.

A szirén egy szép napon meglátta, kinyúlt érte, és elnyelte a király és a királylány szeme láttára. A király azt mondta, hogy van még mód, hogy kiszabadítsák a szirén gyomrából. Mint a sziréneknek általában, ennek is nagyon tetszik az arany és az ezüst; csináltatott hát egy ezüstevezőt, s egy napon megkeresték a szirént. Azt mondták neki, hogy ajándékba adják az ezüstevezőt, ha a fiút akár csak övig megmutatja. A szirén azonban csak a fejét mutatta meg, úgymint még semmit sem tudott tenni. A királylány ekkor azt mondta a szirénnek, hogy aranyevezőt ad neki, ha övig megmutatja a fiút. A szirén beleegyezett Másnap elhozták az aranyevezőt, s a szirén kieresztette a fiú fél testét. Ennyi szabadság már elég volt neki, hogy felvehesse a sas alakját és elrepüljön. A szirén így szólt:

– Ó, a gazok, bizony lóvá tettek! De megbosszalom.

Hát, mikor a királylány visszafelé ment a palotába, megnyílt alatta a föld és elnyelte. A sas mindezt látta felülről, és így szólt:

– Ki kell szabadítanom.

Megint emberré változott, és néhány kőművest hívott, hogy azon a helyen ássanak neki egy lyukat. Akkor előhúzta a hangyalábat, és így szólt:

– Huj, huj, hangya!

Avval bekúszott a földalatti kastélyba, és sassá akart változni: a királylány rögtön megismerte. Mikor az óriás eltávozott, aki a királylányt őrizte, a fiú ismét emberi alakot öltött, és megmondta a

királykisasszonynak, hogy neki is hangyává kell változnia, akkor majd együtt szöknek meg. Így is tettek, meg is érkeztek a palotába, ahol az apa nem tudott hová lenni örömében, és odaadta a lányát megszabadítójának, hadd legyenek egymáséi. Nagyon boldogan éltek, de mindig vigyáztak, hogy sohase szálljanak tengerre és ne találkozzanak a szirénnel.

FURKÓSBOTOS CURRO BÁTYA

(Fernán Caballero andalúziai gyűjtéséből)

Volt egyszer egy ember, aki nagy vidáman élt, nem gondolt a holnappal. S mert *költs, verd magad adósságba, így jutsz hamar szegényházba*, a mi emberünk egykettőre nyakára hágott gazdaságának, s nem maradt egyebe, csak a hónap harminc napja, ennivalója se több, mint a tíz körme. Ezért aztán mindjobban elkeseredett, mert amikor semmit sem hozott a konyhára, az asszony ütötte, gyermekei meg szemrehányásokat tettek; addig-addig, hogy megunta, komájától kölcsönkért egy kötelet, s kiment a mezőre, hogy felakassza magát. A kötelet ráhurkolta egy olajfára, s mikor éppen a nyakára akarta tenni, egyszer csak előtte termett egy barátcsuhás kis manó, s így szólt hozzá:

– Mit akarsz cselekedni, barátom?

– Hát nem látja kend? Felkötöm magam.

– Felebarátom a Krisztusban, csak nem cselekszel úgy, mint Júdás? Az bizony régen rossz! Fogd ezt az erszényt, ez sohasem ürül ki, aztán szedd össze magadat.

Hát meg is fogta a mi emberünk a bugyellárist, kivett belőle egy durót, aztán egy másikat, meg még egy harmadikat, bizony, látta ám, hogy olyan ez az erszény, mint az asszonyok szája, mely árasztja a szavakat, szakadatlanul, újra meg újra, kifogyhatatlanul, míg Isten van az égben. Mikor erről meggyőződött, eloldotta a kötelet, összetekerte, aztán hazafelé vette útját. Útba esett éppen egy kocsmá, abba betért, enni-inni kért, hozatott magának annyit, amennyit csak bírt, s minden fogás után mindjárt fizetett, mert a kocsmárosnak, mikor végigmustrálta gönceit, nem sok bizalma volt ekkora fogyasztáshoz. Végül is annyit evett és annyit ivott, hogy tökrészezen terült el az asztal alatt, és úgy elaludt, hogy a holtak sem alszanak mélyebben a földben.

A kocsmáros, aki rájött, hogy az az erszény, melyből a vendég a pénzdarábokat előhúzta, sohasem ürül ki, azt mondta a feleségének, hogy csináljon egy másikat, ugyanolyat; azután kihúzta Curro bátya

zsebéből a valódit, és helyére csúsztotta azt, amelyet a felesége varrt.

Mikor Curro bátya felébredt, útnak eredt, és jobban ragyogott, midőn hazaérkezett, mint a verőfényes nap.

– örvendeztetek! – kurjantott oda a feleségének és gyermekeinek. – lhol ni a teméntelen pénz, vége a nyomorúságnak!

Benyúlt a bugyellárisba, de üresen húzta vissza a kezét. Megint benyúlt, de hát ugyan mit is markolt volna. Éktelen haragra gerjedt ennek láttán az asszony: akkora pofont adott neki, hogy Curro bátya” azt se tudta hirtelenjében, fiú-e vagy lány.

Jobban nekikeseredett, mint valaha; fogta a kötelet, és ment, hogy felkösse magát. Odaért a régi helyre, és felhurkolta a kötelet az olajfa ágára.

– Mi jut eszedbe, felebarátom a Krisztusban? – kérdezte a kis manó hangja, aki lovag képében jelent meg az olajfa koronáján.

– Fel akarom akasztani magamat ide, mint hagymafüzért a konyha mennyezetére – felelte lelke legmélyéről Curro bátya.

– Hát már megint elhagyott a türelmed?

– Hogyne hagyott volna, ha nincs mit ennem, uram!

– A te bűnöd, te tehetsz róla, no de... rajta! Itt van ez az abrosz: amíg veled van, mindig lesz mit enned.

A manó átadott neki egy abroszt, és eltűnt az ágak közt.

Curro bátya kiterítette az abroszt a földön, és jószerivel még szét se hajtogatta, máris elborították az étkek, egyik finomabb és fenségesebb, mint a másik, úgyhogy a király szakácsa se tudott volna jobbakat készíteni.

Curro bátya előbb jóllakott, mint a duda, azután összehajtotta az abroszt és hazafelé indult.

A kocsmában álmoság lepte meg, és lefeküdt aludni. A kocsmáros megismerte, s mindjárt gyanította, hogy megint valami jót hozott; boszorkányos ügyességgel elemelte hát a térítőt, és másikat tett a helyébe.

Mikor hazaért, kurjantott a feleségének és a gyerekeknek;

– Gyerünk, gyerünk falni, úgy éljek, hogy ezúttal pukkadásig fogtok enni!

Rögtön széthajtogatta az abroszt, de azt bizony ez alkalommal elemőzsia helyett mindenféle nagyságú és színű olajfoltok borították.

No, még csak ez kellett! Asszony és gyerekek mind neki ugrottak, és úgy elagyabugyálták, hogy még a kőszív is megesett volna rajta.

Curro bátya fogta a kötelet, elindult, hogy fölkösse magát.

Hát csak erősködött, hogy nincs más hátra, a kis csuhás meg, hogy bizony van; át is adott neki egy kis furkósbotot, Megmagyarázta, hogy akinek ez a birtokában van, az mindenki felől nyugodt lehet; nincs szüksége egyébire, csak azt kell mondani: „Furkó, bomolj”, és máris mindenki nyakába veszi a lábát, s őt békében és kényelemben hagyja.

Hazafelé vette útját a mi emberünk a furkósbotjával, kidüllesztett mellel, akár egy polgármester a pálcájával, s amint meglátta gyermekeit, akik elébe futottak, szemrehányások és szidalmak közepette kenyeret kérve tőle, miként anyjuktól látták, mindjárt így szólt a botjához: „Furkó, bomolj!” Jóformán még ki se mondta, a bot máris elkezdte szaporázni a táncot a gyerekek hátán, hogy még csak fel sem ocsúdhattak. Szaladt ám az asszony a gyerekei segítségére; „Üsd-vágd, furkó – mondta Curro bátya –, üsd-vágd, de istenigazából”, s a furkó akkorát sózott az asszonyra, hogy az föl se kelt többet.

Törvény elé vitték a dolgot, és megjelent a bíró a törvényszolgákkal. „Furkó, bomolj!” – mondta Curro bátya, amint meglátta őket, s a bot olyan csihipuhit záporozott rájuk, hogy minden ütése megért egy százast; a bíró biz ott maradt holtan, a törvényszolgák meg úgy elinaltak, hogy a lábuk sem érte a földet.

Akkor fölküldtek valakit egyenesen a királyhoz, hogy jelentse, mi történt, a király pedig parancsot adott, egy gránátos ezrednek, hogy fogja el a furkósbotos Curro bátyót. Ez meg amint megpillantotta a katonákat, tüstént így szólt: „Furkó, bomolj!” Az pedig zuhé, be a sorok közé. Olyan táncra perdült a gránátosok hátán, hogy akkora lárma lett, mint egy kallósműhelyben, az egyik megsántult, a másik megbénult, a parancsnoknak kiugrott a fél szeme; több se kellett a gránátosoknak: elhányták puskájukat és bornyújukat, aztán esztelen futásnak eredtek, azt se nézték, merre s merre nem, azt hitték, elszabadult az ördög.

Így aztán, minden gondtól megszabadulva, Curro bátya lefeküdt aludni; kebelében szorongatta furkóját, el ne lopják.

Arra ébredt, hogy keze-lába összekötve; aztán a börtönbe vitték, és felolvasták előtte az ítéletet: ez pedig nem volt egyéb, mint halál, nyomorúságos kínhalálra ítélték.

Másnap reggel kivezették a tömlöcből, s amikor már fent volt a vérpadon, levették kezéről a köteléket. Akkor előhúzza furkósbotját és így szólt: „Furkó, bomolj!” Avval a bot neki a hóhérnak, az bizony ott maradt agyonverve, holtan.

– Eresszék szabadon ezt az embert – mondta a király –, mert különben minden alattvalómat kiirtja; mondjátok meg neki, hogy adok neki egy országot Amerikában, ha hajlandó elmenni.

Így is történt; Őfelsége adott neki egy országot Kuba szigetén, ahol építtetett egy várost, s ebben Curro bátya annyit vert agyon furkójával, hogy azóta is rajta maradt a *Matanzas*⁽²⁾ név.

OBSITOS JUAN

(Fernán Caballero andalúziai gyűjtéséből)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy legény; nem volt annak se kutyája, se macskája, ezért felcsapott katonának. Kitöltötte az idejét, mégpedig nyolc esztendő, azután tovább szolgált még nyolcat, majd még egyszer ennyit.

Mire azt is kitöltötte, jócskán eljárt rajta az idő, és már szakácsnak se volt jó; kiadták hát az obsitját, útnak indították egy font kenyérral és hat maravédivel: ezzel aztán ki is merült a leltár.

– No hiszen – gondolta Obsitos Juan, amikor a nyakába vette az utat –, engem aztán jól kifizettek. Huszonnégy esztendő után, amit a király szolgálatában töltöttem, egy font kenyér és hat maravédi a bérem, semmivel se több! No de Isten vezéreljen, ha elkeseredem, az csak rossz vért szül, mit érek vele!

Csak róttá, róttá az utat, és így dalolt:

*Számban még a grenadirmars íze,
paroli a nyakamon,
kezemben a muskétámat érzem,
s a bornyút a hátamon.*

Akkoriban a mi Urunk Jézus Krisztus a földön járt, s útitársnak magával hozta Szent Pétert. Obsitos Juan találkozott velük, és Szent Péter, akinek ez volt a tiszte, alamizsnát kért tőle.

– Ugyan mit is adjak én – mondta neki Obsitos Juan –, én huszonnégy évig szolgáltam a királyt, de nem érdemeltem többet, csak egy font kenyeret és hat maravédit?

Ám Szent Péter makacs volt, és nem tágított.

– Hát itt van ni – mondta Obsitos Juan –, igaz, hogy huszonnégy évig szolgáltam a királyt, s összes bérem egy font kenyér és hat maravédi, de azért megosztom a kenyeremet kelmétekkel.

Fogta a kését, háromfelé vágta a kenyeret, két részt odaadott nekik, a harmadikat megtartotta magának.

Két mérföldnyire onnan megint csak találkozott az Úrral és Szent Péterrel, ez meg újfent alamizsnát kért tőle.

– Úgy tetszik – mondta Obsitos Juan –, hogy itt az imént már adtam kelméteknek, és már ismerem ezt az ábrázatot; no de Isten nevében! Igaz, hogy huszonnégy évig szolgáltam a királyt, és nincs egyebem, csak egy font kenyérem és hat maravédim, de még a font kenyérből is csak ez az egy darab maradt, mégis megosztom kelmétekkel.

Úgy is tett, s a maga részét ott nyomban megette, nehogy még majd azt is elkérjék tőle.

Napnyugtakor harmadszor is találkozott az Úrral és Szent Péterrel; azok megint csak alamizsnáért instáltak.

– Meg mernék esküdni, hogy már adtam kelméteknek – mondta Obsitos Juan – de Isten neki! Igaz ugyan, hogy huszonnégy évig szolgáltam a királyt, mégis egy font kenyérral és hat maravédivel eresztettek el, azért a pénzt is megosztom kelmétekkel, ahogy a kenyeret – is megosztottam.

Elővett négy maravédit, odaadta Szent Péternek, neki pedig maradt kettő.

– Most aztán hová legyek egy hatossal? – tűnődött Obsitos Juan.
– Nincs más hátra, munka után kell nézmem, rá kell szánnom magamat, ha enni akarok.

– Mester – szólta Szent Péter az Őrhöz –, tégy már valamit ezért a szerencsétlenért, aki huszonnégy évig szolgálta a királyt, és nem kapott egyebet, csak egy font kenyeret és hat maravédit, amit megosztott velünk.

– Jól van; hívd ide, és kérdezd meg tőle, mi a kívánsága – felelte az Úr.

Szent Péter így is tett, és Obsitos Juan, egy kis gondolkodás után, azt válaszolta, hogy az a kívánsága: tarisznyájában, amely üresen lóg az oldalán, az teremjen, amit ő szeretne. Ezt a kívánságát teljesítették.

Mikor Obsitos Juan egy faluba jutott, egy boltban jázminnál fehérebb cipót és olyan kolbászt látott, hogy az szinte kiabált: harapj belém!

– A tarisznyába! – vezényelte Obsitos Juan amúgy katonásan, és
– halljunk oda! – a cipó görögve, mint a kocsikerék, a kolbász

villámgyorsan kúszva, mint a kígyó, megindult egyenest a tarisznya felé. A bolt gazdája és annak fia lélekszakadva iramodott utána, a nyakukba kapták a lábukat. De ugyan ki is állíthatta volna meg a sok cipót, mely úgy gurult lefelé, mint a kavics a parton, a sok kolbászt, melyek kisiklottak az ujjuk közül, mint az angolna?

Obsitos Juannak olyan étvágya volt, mint a farkasnak, és aznap még nagyobb volt az éhsége, mint az Úristen türelme; dugig teletömte magát, úgyhogy már egy falat se fért volna belé.

Ráesteledett, mire beért egy helységbe. Obsitos katona volt, s így szállás járt neki. El is ment a község házára, hogy adjanak neki utalványt.

– Szegény obsitos vagyok, uram – mondta a bírónak –, huszonnégy évig szolgáltam a királyt, s mégis mindössze egy font kenyérral és hat maravédivel eresztettek el, s azt is elköltöttem az úton.

A bíró azt mondta neki, hogy megszállhat, ha akar, egy közeli gazdaságban, ahová mindenki irtózik belépni, mert abban meghalt valaki, aki elkárhozott, s kísértet jár a házban. Ám ha ő bátor és nem fél a kísértettől, odamehet, mert ott a Dárius kincsét is megtalálhatja, hiszen az elkárhozott lélek nagyon gazdag volt.

– Uram, Obsitos Juannak nincs félténivalója, nem fél – válaszolta ebben a minutában már megyek is oda meghálni.

Azon a tanyán Obsitos Juan a bőség kellős közepében találta magát: a pince tömve volt, az éléskamra dugig tele mindennel, a padlás meg roskadozott a gyümölcstől.

Első dolga az volt, hogy – minden eshetőségre készen – megtöltött egy korsót borral, mert úgy vélte, hogy akiben szesz van, abban elaluszik a félsz; aztán tüstént gyertyát gyújtott, és odaült mellé, hogy néhány falás szalonnát vágjon.

Alighogy leült, hangot hallott, mely a kéményből jött lefelé.

– Essek-é?

– Essél, ha jólesik – felelte Obsitos Juan, aki már jócskán megszínesedett annak a zamatos bornak a tüzétől, melyet a melle és háta közt eregetett lefelé, mert aki huszonnégy évig szolgálta a királyt összevissza egy font kenyérért és hat maravédiért, az nem fél, de nincs is félténivalója.

Még jóformán ki se mondta, abban a szempillantásban lezuhant egy emberi lábszár; úgy végigfutott ám a borzongás Obsitos Juanon, hogy minden haja szála az égnek állt, mint a macska szőre, ha kergetik. Fogta a korsót, és húzott egyet belőle.

– Akarod-e, hogy eltemesselek? – kérdezte az Obsitos. A lábszár a lábujjával mondta, hogy nem.

– Akkor rohadj meg ott – mondta Obsitos Juan.

Nem sokkal azután ismét megszólalt az előbbi hang:

– Essek-é?

– Essél, ha jólesik – felelte Obsitos Juan, és jót húzott a korsóból; mert aki huszonnégy évig szolgálta a királyt, az nem fél, de nincs is félténivalója.

Akkor a lábszár mellé esett a párja. Hogy hamar a végére érjek, ugyanígy esett le egy ember valamennyi testrésze és utoljára a feje, mely hozzánőtt a többi részéhez, s akkor egy darabban lábra állt, de nem ám valami becsületes keresztény ember, hanem egy vad szörnyeteg, mégpedig nem más, mint maga az elkárhozott, testestül-lelkestül.

– Obsitos Juan – szólalt meg iszonyú, vérfagyasztó hangon –, látom, hogy bátor vagy.

– Úgy bizony, uram – válaszolt Juan –, az vagyok; mi tagadás, Obsitos Juan nem ismerte sem a félelmet, sem a teli hasat, mióta világ a világ. Márpedig tudja meg kegyelmed, hiába szolgálta huszonnégy esztendeig a királyt, mégse fizették ki a végén egyébbel, csak egy font kenyérral és hat maravédivel.

– Sose búsulj ezért – mondta a jelenés –, mert ha megteszed, amit mondok, megmented a lelkemet és boldog leszel. No, hajlandó vagy-e?

– Hogyne, uram, hogyne, még ha arra kéme is, hogy összeillesszem a kegyelmed testrészeit, hogy újra szét ne szóródjanak.

– Az a baj – mondta a szörnyeteg –, hogy úgy látom, részeg vagy.

– Dehogy, uram, dehogy, csak egy kicsit pityókás vagyok, mert ha nem tudná kegyelmed, háromfajta részegség van: az első a „hallgasd-nézd el”, a második a „köpenyhúzó”, a harmadik meg a „földmérő”. Én nem vagyok túl a „hallgasd-nézd el”-en, uram.

– Kövess hát – mondta a kísértet.

Obsitos Juan, aki bizony zákányos volt, fölkel, dülöngélt, mint szent a szélben, és fogta a gyertyát; hanem a kísértet kinyújtotta a fél karját, mint egy pikát, és eloltotta a lángot. Nem volt rá szükség, mert úgy világított annak a szeme, mint két olvasztókemence.

Mikor leértek a pincébe, a kísértet így szólt:

– Obsitos Juan, fogj egy kapát, és áss itt egy lyukat.

– Ásson kegyelmed teljes szívéből-lelkéből, ha kedve van hozzá – válaszolta Obsitos Juan –, mert én nem azért szolgáltam huszonnégy esztendeig a királyt semmi egyébért, csak egy font kenyérért és hat maravédiért, hogy most egy másik gazdát szolgáljak, aki talán még ennyit sem ad.

A kísértet fogta a kapát, ásott, és előhúzott három agyagkorsót, azután így szólt Obsitos Juanhoz:

– Ez a korsó tele van pénzzel, ezt kiosztod a szegényeknek, ez a másik tele van ezüsttel, ebből miséket mondatsz a lelkeim üdvösségéért) végül emez tele van arannyal, ez mind a tiéd lesz, ha megígéred, hogy a másik kettőnek a tartalmát úgy használod fel, amint rendelkeztem.

– Sose aggódjék kegyelmed – felelt Obsitos Juan –, huszonnégy esztendeig egyebet se tettem, csak pontosan végrehajtottam a parancsot, egyéb jutalmam se volt érte, csak egy font kenyér meg hat maravédi; gondolhatja hát kegyelmed, hogy most még pontosabban teljesítem a kötelességemet, hiszen jókora jutalom kacsingat rám.

Obsitos Juan pontosan teljesített mindent, amit a kísértet rábízott, és az a rengeteg arany, amely a korsójában volt, igen tekintélyes uraságot csinált belőle.

Hanem volt ám valaki, ugyancsak piszkálta ám a csőrét a dolog: Lucifer, aki szegényebb lett egy kárhözottal; elragadta tőle a rengeteg imádság, amit az egyház és a szegények küldtek a lélekért az égbe. Lucifer mind csak azon törte a fejét, hogyan álljon bosszút Obsitos Juanon.

Volt a pokolban egy kis ördög, olyan ravasz, olyan agyafúrt, mint senki más. Ez azt mondta Lucifernek, hogy ő elhatározta, elhozza neki Obsitos Juant.

Úgy megörült ennek a főördög, hogy megígérte a kis ördögnek, ha teljesíti, amire vállalkozott, kap majd ajándékba egy rakás csecsebecsét és fülönfüggőt, azzal kísérheti, elcsábíthatja Éva leányait – azután meg egy csomag kártyát és borostömlőt, hogy megvesztegesse és elveszítse Ádám fiait.

Obsitos Juan éppen az udvarában üdögélt; hát látja ám, hogy nagy sietve igyekszik felé az ördögöcske, s amikor odaér, azt mondja neki:

– Jó napot, Don Juan úr!

– örvendek, hogy látlak, rusnya féreg. Be rút vagy, hallod-e! Rágyújtasz-e?

– Csak kutyaszórt szívok, Don Juan.

– Akarsz-e egy jó húzást?

– Nem, én csak marólúgot iszom.

– Hát akkor mi járatban vagy, te Káin lelke?

– Én abban, hogy magammal vigyem kelmedet.

– Isten neki. Veled mehetek. Nem azért szolgáltam huszonnégy évig a királyt, hogy meghátráljak egy ilyen nyavalyás kis, szuronyhegyre való ellenség előtt, mint te. Obsitos Juan nem fél, nincs is félténivalója. Érted? Nohát, mássz fel erre a fügefára, akkora fügéi vannak, mint egy-egy kerek cipó, addig én a tarisznyámért megyek, mert az a gyanúm, hogy ugyancsak hosszú útra indulunk.

Torkos volt ám a kis ördög, mindjárt felmászott a fügefára, hozzáfogott ám falni a fügét. Azalatt pedig Obsitos Juan a tarisznyájáért ment, a nyakába akasztotta, és visszatérve az udvarra, a kis ördög felé kiáltott:

– A tarisznyába!

Az ördögöcskének akárhogy, akármilyen rémítően ordított is, akármilyen iszonyú pofákat vágott is, nem maradt más hátra, be kellett csúsznia a tarisznyába.

Obsitos Juan pedig felkapott egy kovácspörölyt, és hozzáfogott amúgy istenesen csépelni a kis ördögöt, míg porrá nem törte minden csontját.

Képzeltetik, hogy ette a méreg Lucifert, amikor elébe került Benjáminka, kedves szemefénye, összevissza csavarodva- ficamodva, úgyhogy egyetlen ép csontja se maradt benne.

– A hold szarvaira! – kiáltotta. – Kijelentem, hogy ez az arcátlan ripők, ez az Obsitos Juan mindent kamatostul fog megfizetni! Most én magam megyek érte, személyesen!

Obsitos Juan, aki már várta ezt a látogatást, jól felkészült, és nyakában hordta a tarisznyáját. Így történt, hogy alig jelent meg Lucifer – szeméből szikrák lövelltek, szájából tüzet okádott –, Obsitos Juan máris elébe állt a legnagyobb nyugalommal, és így szólt:

– Lucifer koma, csak azért, hogy tudjad, Obsitos Juan nem fél, nincs is félténivalója.

– Te pedig tudd meg, nagyszájú senkiházija, hogy még egy „sátán”-t se lesz időd kimondani, s máris a pokol fenekére vetlek – mondta Lucifer, és tajtékzott dühében.

– Te engem? Te Obsitos Juant? Nohiszen, szépen vagyunk! Te még nem tudod, Dölyf koma, hogy én fojtom beléd a szuszt.

– Te nyomorult földi féreg!

– Úgy ám, én téged, behemót látomány, én raklak téged tarisznyába, téged bizony, farkadat, szarvadat!

– Elég a hencegésből – mondta Lucifer, és kinyújtotta azt a temérdek karját, kimeresztette iszonyú karmait.

– A tarisznyába! – vezényelte Obsitos Juan.

Hadonászhatott ám Lucifer, amennyit csak akart, kapálózhatott, védekezhetett, összegömbölyödhetett, ordíthatott, höröghetett és vicsoríthatott, a tarisznya bizony úgy bekapta, hogy azt se mondta, befellegzett.

Obsitos Juan hozott egy döngölőt, és hozzáfogott a tarisznya döngöléséhez, akkora csapásokkal, hogy gödröt vájt a földbe. Addig-addig, hogy Lucifer olyan lapos lett, mint egy ív papír.

Mikor aztán elfáradt a karja, eleresztette a foglyát, és így szólt:

– No, ez most elég volt egynek. De ha még egyszer elém mersz kerülni, te nagy pernahajder, olyan bizonyos, mint hogy huszonnégy esztendeig szolgáltam a királyt egyéb fizetség nélkül, csak egy font kenyérért meg hat maravédiért, hogy kitépem a farkadat, a szarvadat, a karmodat, s akkor meglátjuk, ki fog félni tőled. Úgy vigyázz!

Mikor pokolbéli udvara meglátta a főördögöt, hogyan vonszolja magát nyomorékon, bénán, áttetszőbben, mint a fátyol, farka a lába

közt, mint a megvert kutyáé, valamennyien majd megvesztek, kígyót-békát okádtak.

– Mármost mit tegyünk ez után, uram? – kérdezték kórusban.

– Lakatosokat kell hívatni, tegyenek lakatokat a kapukra, kőműveseket, hogy jól betapasszanak minden nyílást, minden rést a poklon, be ne tegye a lábát, be ne csússzék, be ne surranjon valahogyan ide az a veszedelmes, arcátlan Obsitos Juan! – felelte nekik Lucifer.

Úgy is tettek szóról szóra.

Mikor Obsitos Juan megtudta, hogy közeledik a halála órája, fogta a tarisznyáját, és elballagott az égbe.

A kapunál Szent Péterrel találkozott, aki megszólította:

– Fogadjisten, hé! Hová-hová, barátom?

– Hát – felelte csak úgy foghegyről Obsitos Juan –, csak befelé.

– Hej, álljon csak meg, komám uram! Nem lehet ám csak úgy ajtóstul bemenni a mennybe. Lássuk, minő érdemei vannak kendnek?

– Éppenséggel nem sok – felelte igen méltatlankodva Obsitos Juan. – Huszonnégy esztendeig szolgáltam a királyt, s azért nem kaptam egyebet, csak egy font kenyeret és hat maravédit. Kevésnek találja kegyelmed?

– Nem elég, barátom – mondta Szent Péter.

– Még hogy nem elég? – felelte Obsitos Juan, és lépett egyet. – Majd meglátjuk!

Szent Péter elébe állt.

– A tarisznyába! – vezényelt Obsitos Juan.

– Juan, ember, keresztény atyámfia, legyen benned emberség, légy tekintettel rám!

– A tarisznyába! Mert Obsitos Juan nem fél, nincs is félteni valója.

Szent Péter ha akart, ha nem, kénytelen volt becsúszni a tarisznyába.

– Eressz ki, Obsitos Juan – mondotta –, gondold meg, hogy a menny kapui nyitva és őrizetlenül állnak, és most mindenféle csavargó lélek besurranhat!

– Hát éppen ezt akartam – felelte Obsitos Juan, és kidüllesztett mellel és felszegett fejjel belépett. – Mondja meg őszintén, Don Pedro, kegyelmed rendben találja, hogy huszonnégy esztendeig

szolgáltam odalent a királyt, de mást se kaptam, csak egy font kenyeret és hat maravédit, most idefent se találjam meg a jussomat: a hadirokkant-otthont?

A GONOSZ ŐRGRÓF

(Sevilla)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer két szerencsejátékos. Az egyik örgróf volt. Ez minden pénzét elnyerte annak, aki leült vele játszani. Amikor a másíknak már semmije se volt, az örgróf azt mondta neki, hogy még megmaradt a lelke. Akkor aztán azt is elnyerte az örgróf. Azt mondta a vesztesnek, hogy vascipőt kell elszaggatnia, ha vissza akarja kapni a lelkét. A játékos nagyon szomorú volt, hiszen nem tudott hová lenni lélek nélkül; elindult hát hosszú útra, hogy jó pár vascipőt elszaggatván megtalálja az örgrófit.

Egyszer csak érkezett egy városba. A főtéren egy halott feküdt. Tudakolta a vándor az emberektől, vajon miért nem temették el a holttestet. Azt felelték neki, hogy sok hitelezője volt, s amíg ki nem fizeti adósságait, nem temetik el. Ekkor a vascipős előhívatta a hitelezőket, fizetett nekik, és eltemették a holttestet.

Hát akkor tovább ment, mendegélt; amikor már nagyon fáradt volt, s már elszaggatta az első pár vascipőt, s a másodikat húzta fel, a sík mezőn találkozott egy lovaggal. A lovag azt mondta neki, hogy ő volt az a halott, akit a városban eltemettetett, s ő meg akarja hálálni, amit tett érte. Azután hozzátette:

– Ha tudni akarod, hol van az, akihez el kell menned, hogy visszaszerezd a lelkedet, el kell rejtőznöd a patak partján, meg kell várnod, hogy odarepüljön három fehér galamb.

Ezek hercegnőkké fognak változni, s amikor fürödnek, te eldugod a legkisebbiknek a ruháját, s az meg fogja mondani, hová kell menned.

Hát, minden úgy történt, amint a lovag megmondta. Amikor a hercegnők kiléptek a fürdőből, sehol sem találták a legkisebbiknek a ruháját; el sem tudták képzelni, ki vehette el, hiszen senki sem járt arra. Akkor a legkisebbik azt mondta két nénjének, hogy ők csak menjenek, maga pedig ott marad, amíg meg nem találja a ruhát.

Akkor a vascipős előlépett rejtekhelyéről, odaadta neki a ruhát, és megkérdezte, merre van az őgróf.

A hercegkisasszony így válaszolt:

– Ő az én apám. Haladj csak mindig mögöttem, majd én nagyon alacsonyan repülök. Ne lépj be mindjárt a kastélyba, hanem maradj odakint egy kicsit, ne lássa az apám, hogy velem jössz.

Megérkezett a grófkisasszony a kastélyba, majd kisvártatva a vascipős is belépett, és megmondta az őgrófnak, hogy adja vissza a lelkét.

Ez így felelt neki:

– Pihenj csak, mert van még némi tennivalóm, azután majd odaadom.

Másnap reggel, amikor felkelt, azt mondja neki az őgróf:

– Látod-e amott azt a kastélyt, amely nem kap elég napot, mert előtte emelkedik az a hegy? Nos hát, el kell hordanod a hegyet, és simára kell egyengetned a helyét, hogy szabadon süsse a nap.

Hát, odament a vascipős a hegyhez, és ugyancsak sopánkodni kezdett, mert látta, hogy nem tudja teljesíteni a feladatot, melyet az őgróf rótt ki rá.

Egyszer csak ott termett a legkisebbik lány, és azt mondta neki:

– Ne félj; leveszem a válladról a gondot. Feküdj csak le ide a szoknyámra és aludjál.

Kisvártatva felébresztette a vascipőst; hát, uramfia, látta, hogy az egész hegyet elhordták. A grófkisasszony unszolta, hogy mehet már a kastélyba, és megmondhatja az őgrófnak, elvégezte a munkát. Hát a vascipős visszament a kastélyba, megebédelt, azután megkérte az őgróft, hogy adja már vissza neki a lelkét.

– Még nem. Gyere, még egyéb teendők várnak rád. Pihenj csak.

Amikor reggel fölkel, azt mondja neki az őgróf:

– Fogj egy kosarat, azt, amelyik ott áll, tele gyümölcsfamagvakkal. Menj a hegynek a helyére, vedd be velük, és azon légy, hogy még ma kinőjenek a fák, kilombosodjanak, megérleljék gyümölcsüket, és a gyümölcsöt hozd be ide, hogy megegyük ebédre.

Hej, az megint nagy gondba esett szegény, de újra csak megjelent a leány. Nemsokára felébresztette a vascipőst, s íme, a kosár máris tele volt gyümölccsel. Minden fának másfajta gyümölcse

volt. Elvitte a kosarat az őrgrófnak, s amikor befejezték az ebédet, megkérdezte tőle, hát most visszaadja-e a lelkét.

– Vár még rád valami tennivaló. Csak pihend ki magadat.

Amikor reggel fölkel, megint azt mondja neki az őrgróf:

– Ebben a folyóban, mely itt a közelben folyik, elveszett egyszer az ükapám étkészlete. Hát csak azon légy, hogy megtaláld.

Szomorúan ballagott el a vascipős, fogalma sem volt, hogyan ereszkedjék le a folyóba. Leült a parton. Egyszeribe ott termett a grófkisasszony, hozott egy kést meg egy tálat, és így szólt:

– Fogd ezt a kést, szúrj belém jó mélyen, de úgy, hogy a búsomból egy darabka se essen a földre.

– Nem szúrlak én meg téged, hiszen annyi jót tettél velem!

– No jó, hát te nem akarsz megölni, majd én megölöm magamat, és akkor szúrj belém.

Úgy is történt. Akkor a vascipős a folyóba dobta a tálat az összes hússal és a késsel. Kisvártatva kiúszott a lány, és már hozta is az étkészletet. Át is adta a vascipősnek, hogy mutassa meg az őrgrófnak, majd azt mondotta:

– A húsomból egy darabka leesett a földre. Nézd csak: hiányzik a kisujjamból.

Hát a vascipős visszament a kastélyba, átadta az őrgrófnak az étkészletet, és ebéd után megint csak megkérdezte, nem adja-e még vissza a lelkét.

– Még van hátra tennivalód. Pihenj csak.

Éjfél tájban a grófkisasszony hangyává változott; bemászott a vascipősnek a szobájába, és azt mondta neki:

– Hallgass ide. Apám meg fogja parancsolni neked, hogy vezess ki egy lovat az istállóból; a ló az apám, a nyereg az idősebbik néném, a jobb oldali kengyel a fiatalabbik néném; a bal oldali kengyel én vagyok. Amikor úgy érzed, hogy leesel, csak hajolj a bal oldali kengyel fölé, majd én segítek neked. Vigyázz, mert a ló úgy akar levetni, hogy halálodat leld, de te ne ijedj meg: verjed csak teljes erődből.

Amikor reggel fölkel, az őrgróf mindent pontosan úgy mondott el neki, ahogy a lány jelentette. Akkor a vascipős keresett egy jó botot, bement az istállóba. A ló már ágaskodott, toporzékolt. A vascipős rápattant, és hozzáfogott szaporán verni. A ló kirúgott, ágaskodott, a

bot meg csak zuhogott, csattogott rajta, a vascipős mindig a bal kengyel fölé hajolt. Hát végül is a ló már elfáradt, a vascipős bevezette az istállóba, bekötötte, aztán ment, megkereste az őrgrótot.

– Itt vagyok, hadd lám, kiadja-e kegyelmed a lelkemet.

– Igen, most már odaadom. S azonfelül válassz magadnak egyet a lányaim közül feleségnek.

– Rendszerben van, választok.

Avval a vascipős elment és lefeküdt. Éjfélkor megint megjelent a grófkisasszony hangya képében, és így szólt:

– Nehogy mindjárt engem válassz. Hanem azt mondd atyámnak, hogy nem akarsz irigységet támasztani, ezért dugjuk ki a kisujjunkt egy ablakon, és te meg fogod ismerni az enyémet arról a darabkáról, amely hiányzik belőle. S aztán azt vedd el, akinek a kisujját választottad.

Hát másnap reggel minden úgy történt, ahogy a grófkisasszony mondta. Amikor a három nővér kinyújtotta az ablakon a kisujját, a vascipős, aki odakint állott az ablak alatt, a legkisebbiknek az ujját választotta.

Altkor elvette feleségül, megülték a lakodalmat. Éjszaka a vascipős azt mondta a feleségének, hogy szeretné meglátogatni a szüleit, s meg kellene szökniük, mert az őrgróf nem engedné meg, hogy elmenjenek.

– Jól van – mondta a grófkisasszony –, akkor kösd ki az istállóból a soványabbik lovat. Nehogy a kövérebbiket válaszd, mert akkor elvesztünk.

Amikor reggel fölkel a vascipős, ahelyett, hogy a sovány lovat kötötte volna el, a kövérebbiket választotta. A grófkisasszony kifelé mentében köpött egyet az ágy mellé, egy másikat a szoba közepére, harmadikat meg az ajtó mellé. Amikor meglátta, melyik lovat választotta az ura, kétségbeesetten jajgatott, hogy miért felejtette el, amit a lelkére kötött. Végül mindketten felültek és elindultak.

Mikor az apa fölkel, látta, hogy a fiatal pár még nem jött ki. Bekiáltott értük, és az első köpés válaszolt neki. Várt egy keveset, és ismét bekiáltott: most a második köpés válaszolt. Kisvártatva újra hívta őket, s most a harmadik köpés felelt. Hanem aztán, egy idő múlva betörte az ajtót, és látta, hogy nincs bent senki. Akkor

elkötötte a sovány lovat, és vágára fogta; már majdnem utolérte a lányát. Ez hátrafordult, és így szólt:

– Látod? Amott jó már atyám.

Abban a szempillantásban a háta mögé szórt egy marék sót, és az óriási ködfelhővé változott. Az apa csak nagy nehezen vergődött előre.

Egyszer csak megint hátrafordul a grófkisasszony, s látva, hogy apja már megint igen közel van, előhúzott egy fésűt,, és csipkés, csúcsos hegységévé változtatta. Az apa ezen is át tudott kelni úgyannyira, hogy már csaknem utolérte a lányát. Akkor a leány, akinél nem maradt más, csak egy palack, azt dobta maga mögé, úgy, hogy az hatalmas folyammá változott.

A folyón már nem tudott átkelni az őrgróf, és odakiáltotta a lányának:

– Adja az Isten, hogy férjed az első ölelésre, amelyet bárkitől kap, feledjen el téged!

Hát aztán odaértek egy kerthez. A vascipős azt mondta a feleségének, hogy maradjon ott, amíg ő kocsiót megyen, mert nem állíthatnak be a városba, mint holmi ágrólszakadt vándorok. Amikor a vascipős hazaérkezett, mindenki meg akarta ölelni, de ő szigorúan visszautasította, és kocsiót kért, hogy feleségéért, a grófkisasszonyért menjen. Hanem aztán odaszaladt öreg szoptatósdajkája, aki fölnevelte, s hátulról észrevétlenül megölelte a vascipőst. Nemsokára, amikor megmondták neki, hogy a kocsió már előállt, azt mondta, nem tudja, minek az a kocsió, és hogy ő nem tud semmiféle grófkisasszonyról, akit neki el kellene hoznia.

Látván a grófkisasszony, hogy nem jön érte az ura, azt mondta a kert gazdájának, hogy ő igen jól tud írni-olvasni, s engedje meg, hogy iskolát nyisson neki. Meg is alapította az iskolát, s egy alkalommal éppen ott állt az erkélyen, amikor arra ment a férje két másik emberrel. A barátok látták, hogy a tanítónő egyiküket felhívta magához éjjel tizenkét órára. Ez el is ment, s a grófkisasszony azt mondta neki:

– Üljön csak le kegyelmed, majd ha lefeküdtem, akkor hívni fogom.

Az ember csak ott ült, üldögélt, s akármennyire akart is felkelni, nem tudott. Így ott maradt reggelig. Amikor a grófkisasszony fölkel,

kérdezte, miért nem feküdt mellé az ágyba. Akkor aztán elbúcsúzott tőle. Még aznap újra kiült az erkélyre; megint arra ment a három cimborá, s akkor ő a másikat hívta fel magához.

Az el is ment, és a grófkisasszony, amikor már lefeküdt, azt mondta a férfinak, hogy oltsa el a lámpát. A grófkisasszony elaludt, amaz meg egész éjszaka a lámpát oltogatta, el se tudott mozdulni onnan. Amikor a lány felébredt, azt mondta az embernek, hogy most már elmehet.

Ezek hárman megint csak arra mentek, és akkor a tanítónő azt hívta fel közülük, aki a férje volt: kérte, hogy éjjélkor látogassa meg. Amikor lefeküdt, azt mondta a férjének:

– Hozz egy kis vizet.

Az meg, szegény feje, egész éjszaka járkált ide-oda; kezében volt a kupa, nem tudta se letenni, se a korsóba meríteni.

Másnap reggel a grófkisasszony megjelent, és azt mondta neki, hogy most már elmehet.

Akkor a három cimborá elmesélte egymásnak, mi történt velük, s elhatározták, hogy megölik a tanítónőt úgy, hogy egyszer bemennek hozzá, vizet kének tőle, összevesznek, hogy melyik igyék először, kést rántanak egymásra, s amikor a nő majd közéjük veti magát, megölik.

Úgy is történt, ahogy elhatározták. Amikor vizet kértek, hozzáfogtak vitatkozni, tört rántottak, de a grófkisasszony nem ugrott közéjük. Akkor így fakadt ki a férje:

– Szinte hihetetlen, hogy itt van kegyelmed, látja, hogy meg akarjuk ölni egymást, mégse áll közénk, hogy megakadályozza.

Erre ő azt felelte, hogy az is szinte hihetetlen, mennyire meg tudott feledkezni a tisztelt úr arról az átokról, amelyet egy napon rájuk szórtak, hogy tudniillik az első ölelésre, amelyet kap, felejtse el a feleségét.

Akkor minden eszébe jutott a férjének, hogy mi történt velük, megint egymáséi lettek, és most már együtt is maradtak. Attól fogva boldogan éltek.

UTÓSZÓ

Spanyolországot története során számos nyugat-európai, mediterrán és afrikai nép özönlötte el: többek közt föníciaiak, karthagóiak, kelták, görögök, rómaiak, germánok, arabok. Ezek a részben megtelepülő etnikumok tevékeny szerepet játszottak az ibériai kultúrák alakulásában. A spanyol művelődésre rányomta bélyegét a kereszténység tizenhét százada, de a felszín alatt az ősi „pogány” jelenségek is tovább éltek. Ezen a talajon, több forrásból fakadt a sajátos spanyol művelődés, melynek legfőbb jellemzői a sokszínűség és a népi hagyományok erőteljes megnyilvánulása. Mindez nemcsak az irodalom, a művészet sajátja, hanem a népművészetre, a folklórra is vonatkozik.

1856-ban jelentette ki Wilhelm Grimm, hogy sem portugál, sem spanyol népmesét nem ismer. A spanyol népmese felfedezése a romantika eredménye, s a múlt század második felében kezdték nyomtatásban közreadni a spanyol népmeséket, nemcsak Spanyolországban, hanem más európai országokban is.

A folklór-kutatás föllendítésében nem csekély szerepet játszott Fernán Caballero, a német származású, neves spanyol író, aki néhány évvel Grimm említett kijelentése előtt *Sirály* című regényébe a spanyol folklór néhány alkotását is beleszötte. Néhány évvel később, 1859-ben, kiadta az első tulajdonképpeni spanyol népmesegyűjteményt, az *Andalúziái népmesék és népdalok* című kötetet. Tevékenysége úttörő jelentőségű, de a szakértők véleménye szerint némi fenntartással kell fogadnunk gyűjteményét, mert a válogatás és a feldolgozás jellege magán viseli a közreadó kézjegyet, és a mesékbe szőtt – egyébként nagyon mulatságos – gunyoros csattanók, időszerű utalások csillogtatlanul elárulják a szellemes művészasszony közreműködését.

A népi hagyományokat erőteljesebben ápolták Katalóniában, ahol a népművészeti alkotások gazdagságát és szívósságát olyan történeti tényezők magyarázzák, mint például a kisebbségi sor. Ezzel párhuzamosan bontakozott ki Portugáliában is a folklórkutatás. A katalán és portugál nyelvű népmesegyűjtemények sora a spanyol kutatást is ihlette. Andalúzia töltött be vezető szerepet a gyűjtés

terén, az a tartomány, amelyben a legszínesebb formában maradtak fenn a népi hagyományok. Elsősorban a mi válogatásunk is erről a területről és a szomszédos Extremadurából merített.

Fontos állomást jelentett a folklór-kutatásban az első kutató intézetnek, a Folklóre Espanolnak létrehozása. Antonio Machado y Álvarez alapította 1881-ben; ez volt a második ilyen jellegű intézmény Európában, az 1878-ban alapított English Folklóre Society után.

A Folklóre Espanol jelentős népmese-gyűjteményeket adott közre, így például tizenegy kötetben a *Spanyol néphagyományok könyvtárát*. Ezen a téren kimagasló munkát végzett az alapító Machado y Álvarez és Francisco Rodríguez Marín, a fáradhatatlan filológus.

A múlt század nyolcvanas éveiben jelent meg Machado y Álvarez andalúziai népmese-gyűjteménye; ezt rövidesen angol és francia nyelven is kiadták. Andalúzia mellett Extremadura, Kasztília és Aszturia folklóranyaga került a gyűjteményekbe. Az extremadurai gyűjtemény Soto műve, s ha azt összevetjük a már említett Fernán Caballero kiadványával, azonnal szembetűnik a két folklór-ista munkamódszerének különbsége, s egyúttal a spanyol népmesének néhány sajátja is: Soto, Fernán Caballeróval ellentétben, hívebben ragaszkodott az eredeti mesék párbeszédese megoldásaihoz, a nagyobb elbeszélésen belüli kerek epizódokhoz és egyéni ízlésével alig változtatta meg a visszatérő mesei motívumokat.

Több szakember szerint nem egy spanyol népmese csupán valamely ismert európai mesének spanyol változata. Ez nem azt jelenti, hogy a spanyol népmese nem tartalmaz újat: A. Espinosa számtalan új és fontos típusra hívta fel a figyelmet, amelyek az eddigi tudományos feldolgozásokban nem szerepeltek vagy nem kaptak kellő hangsúlyt. A spanyol folklórban változatos mesetípusokat találunk, ezek közt az aiszoposzi és keleti típusú állatmese, a tündérmese, a vallásos mese és a legenda a leggyakoribb; nem ritka a tréfás mese. A meseelemek közt szokatlan drasztikus, misztikus és kópémotívumok keverednek ismert mesekellékekkel, például olyanokkal, mint a hármas számmágia, a

„legkisebb” fiú, vagy leány szerencséje, a gonosz mostoha, az útbaigazító és tanácsadó aggastyán.

A folklór-kutatás századunkban négy jeles szakember irányításával folyt, illetve folyik; ezek: Menéndez y Pelayo, Rodríguez Marín, Menéndez Pidal és Antonio Espinosa. Espinosa tudományos tevékenysége különösen jelentős: a spanyol kutató az első világháború előtt, majd a húszas években szorgos gyűjtőtevékenységet fejtett ki, melynek eredménye egy kétszáznyolcvan mesét tartalmazó háromkötetes gyűjtemény. Espinosa céltudatosan arra törekedett, hogy eredeti alakjukban közölje a népi szövegeket.

Kötetünk a spanyol népmesék első magyar nyelvű gyűjteménye. Bár elsősorban andalúziai és extremadurai meséket tartalmaz, néhány más területről származó mesével együtt igyekszik keresztmetszetet adni a spanyol folklór gazdag terméséből. A színes katalán meséket nem sorolhattuk a gyűjteménybe; a mesetípusok közül pedig a lehetőségek szerint – bármennyire jellemzőek is – kerültük az olyan állatmesék válogatását, amelyek csupán közismert európai állatmesék spanyol nyelvű változatai. Ellenben a témavándorlás érzékeltetésére egy-két esetben hasonló változatok bemutatásától sem riadtunk vissza.

A gyűjtemény összeállításában négy spanyol nyelvű kiadványra támaszkodtunk. Az extremadurai meséket közlő S. H. de Soto kötetére (*Cuentos populares de Extremadura*, Biblioteca de las tradiciones populares espanolas, X. kötet Madrid 1886), az andalúziai meséket összegyűjtő A. Machado y Álvarez művére (*Cuentos populares espanoles, anotados y comparados con los de otras colecciones*, Biblioteca de las tradiciones populares espanolas, I. kötet Sevilla, 1883), Fernán Caballero munkájára (*Cuentos y poesías populares andaluces*; Lipcse, 1887) és a különböző spanyol vidékek népmeséit közlő A. Espinosa könyvére (*Cuentos populares recogidos de la tradición órai de Espana*; Stanford University, 1923-26). A gyűjtés helyét a mesék címe alatt közöljük.

BOGLÁR LAJOS

TARTALOM

A három narancs palotája
Palermo, a varázsló
Az alvó király
A medvekimlyfi
A három tündér
Világszépe
A varasbéka
A fehér papagáj
A levendula
A márványkő
A három oroszlán
A csapóajtós kastély
Vas, Ölöm és Acél
A három szegfű
Szerencse asszony és Pénz úr
Az ördög anyósa
Rózsakirályné
Lucifer füle
Az arany-, az ezüst- és a selyembárka
A szirén
Furkósbotos Curro bátya
Obsitos Juan
A gonosz őrgróf

62.5960 – Kossuth Nyomda, Budapest, V., Alkotmány u. 3.

Felelős vezető: Lengyel Lajos igazgató

A kiadásért felel az Európa Könyvkiadó igazgatója Felelős szerkesztő: Benyhe János A szöveget az eredetivel egybevetette: Pór Judith Katalin Képszerkesztő: Láng Pálné Műszaki vezető: Siklós Béla

Készült: 4600 példányban, 8,8 (A/5) ív terjedelemben, az MSZ 5601-59 sz. szabvány szerint EU 20-0-6365

A spanyol történelem legendás hősei.

Kubai város; neve mészárlást jelent.